

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
LİTERATÜR
DERGİSİ

ISSN 1303-9369

e-ISSN 2687-6299

TÜRKİYE ARAŞTIRMALARI
LİTERATÜR
DERGİSİ

Cilt: 22 • Sayı: 42 • 2024 • Yılda bir defa yayınlanır

Sahibi Bilim ve Sanat Vakfı Yazı İşleri Müdürü Salih Pulcu Editör Yunus Uğur, Serhat Aslaner

ISSN 2687-6299 e-ISSN 1303-9369

Yayın Kurulu

Şevket Kamil Akar, Nurullah Ardıç, Alim Arlı, Serhat Aslaner, Zahit Atçıl, Hediyeullah Aydeniz,
Ayşe Başaran, Yücel Bulut, Ebubekir Ceylan, Coşkun Çakır, Nicole Kançal- Ferrari, Fatma Samime İnceoğlu,
Özgür Kavak, Abdülhamit Kırmızı, Özgür Oral, Yunus Uğur, Ali Adem Yörük, Uğur Topal

Danışma Kurulu

Gabor Agoston, Engin Deniz Akarlı, Cemil Aydın, Evangelia Balta, Ali Birinci, Gökhan Çetinsaya,
İhsan Fazlıoğlu, Tevfik Güran, Nelly Hanna, Mehmet İpşirli, Cemal Kafadar, Mustafa Kara,
Orlin Sabeve, Zan Tao, Hüseyin Yılmaz

Editör Yardımcısı: Uğur Topal

Türkçe - İngilizce Redaksiyon Ahmet Özer, Ayşe Başaran

Adres Vefa Cad. No. 48 34134 Fatih İstanbul Tel 0212. 528 22 22 pbx Faks 0212. 513 32 20

e-mail talid@bisav.org.tr internet www.talid.org

Grafik Tasarım: Salih Pulcu Tasarım Uygulama: Sibel Yalçın

Sertifika No: 45097 Tel: 0212 483 47 91

Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi uluslararası hakemli bir dergidir. MLA International Bibliography, Index Islamicus, EBSCO Publishing, Turkologischer Anzeiger ve ASOS Index gibi indekslerce taranmaktadır.

Dergiye gönderilen yazılar hakemler tarafından değerlendirilir. Dergide yer alan yazılardan yazarları sorumludur. Dergiye gönderilen yazılar yayınlansın veya yayınlansın iade edilmez. Detaylı yayın bilgilendirmesi ve yazım kuralları için lütfen internet sitemize müracaat ediniz.

© Yayınlanan çalışmaların bütün hakları Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi'ne aittir. Kaynak gösterilerek alıntılanabilir.

ARAŞTIRMA MAKALELERİ

Çanakkale Savaşı'nda Müttefiklik ve Alman Kaynakları 1-30

Yusuf Ziya Altıntaş

DERLEME MAKALELERİ

Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyasal Bilimler Kütüphanesi'ndeki Türkiye ve Avusturya'daki Türk Toplumuna Üzerine Yazılan Tezler Bibliyografyası 31-67

Mustafa Berat Keskin

RESEARCH ARTICLES

The Alliance in the Dardanelles War and German Sources 1-30

Yusuf Ziya Altıntaş

REVIEW ARTICLES

Bibliography of Theses on Turkey and the Turkish Community in Austria in the Collection of the Department of Sociology and Political Science Library, University of Vienna 31-67

Mustafa Berat Keskin

Çanakkale Savaşı'nda Müttefiklik ve Alman Kaynakları

Yusuf Ziya Altıntaş*

Öz

Çanakkale Savaşı, Birinci Dünya Savaşı'nın ilk aylarında Osmanlı Devleti'nin fiilen bu savaşa dâhil olmasından kısa süre sonra başlayan ve esas merkezi Avrupa olan büyük savaşın kaderini etkileyen cephelerinden birisidir. Savaşa katılan pek çok devletin bu cephede doğrudan veya dolaylı biçimde yer alması yerli kaynakların yanı sıra yabancı dillerde de Çanakkale Savaşı'na dair büyük bir literatür birikiminin oluşmasını beraberinde getirmiştir. Pek az istisnası olmakla birlikte Osmanlı/Türkiye tarih yazımında Çanakkale Cephesi, “yedi düvele karşı kazanılan” ve “Millî Mücadelenin ruhunu oluşturan” büyük bir zafer olarak öne çıkmaktadır. Çanakkale Zaferi bu yüzden Türk tarihçilerinin en fazla ilgi gösterdikleri konulardan biridir. Bu yoğun ilgiye rağmen Birinci Dünya Savaşında müttefiklik ilişkisi içerisinde bulunan Almanya'nın Çanakkale'deki yerini ve katkısını, bu alana dair kaynak zenginliğini de içeren çalışmaların azlığı dikkati çekmektedir. Bu makalede Çanakkale Savaşı'ndaki Alman varlığı ve etkinliğine dair kaynaklar müttefiklik ilişkisi ve tarih yazımı çerçevesinde ele alınacaktır.

Anahtar Kelimeler: Çanakkale Savaşı, Alman kaynakları, müttefiklik, tarih yazımı, Osmanlı-Alman ittifakı.

* Öğr. Gör. Dr., İstanbul Teknik Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü. ORCID: 0000-0001-8547-0973.

Bu makale “Çanakkale Cephesinde Alman Bahriyeliler” başlıklı doktora çalışmamızın (İstanbul Üniversitesi, 2022) kaynaklar bahsi esas alınarak ve genişletilerek hazırlanmıştır.

The Alliance in the Dardanelles War and German Sources

Yusuf Ziya Altıntaş

Abstract

The Dardanelles War is one of the fronts that affected the fate of the great war, which started in the first months of the World War I, shortly after the Ottoman Empire's de facto involvement in this war, and whose main centre was Europe. The fact that many states participating in the war took part in this front directly or indirectly has led to the accumulation of a large body of literature on the Battle of Çanakkale in foreign languages as well as domestic sources. With very few exceptions, in Ottoman/Turkish historiography, the Gallipoli Front stands out as a great victory 'won against the Seven Heavies' and 'forming the spirit of the National Struggle'. For this reason, the Çanakkale Victory is one of the topics that Turkish historians pay the most attention to. Despite this intense interest, it is noteworthy that there is a lack of studies on the place and contribution of Germany, which was in an allied relationship in the First World War, in Çanakkale, including the richness of resources in this field. In this article, the sources on the German presence and activity in the Gallipoli War will be discussed within the framework of the alliance relationship and historiography.

Keywords: Gallipoli War, German sources, alliance, historiography, Ottoman-German alliance.

Giriş: Müttefiklik İlişkisi ve Tarihyazımı

Birinci Dünya Savaşı'nın ilk aylarında Osmanlı Devleti'nin savaşa fiilen katılımıyla açılan Çanakkale Cephesi, merkezi Avrupa olan Umumi Harbin seyrini etkileyen önemli cephelerden biridir. Bu cephede pek çok devletin doğrudan veya dolaylı olarak yer alması hem yerli hem de yabancı kaynaklarda Çanakkale Savaşı'na dair zengin bir kaynak havuzunun oluşmasını sağlamıştır.¹ Osmanlı/Türkiye tarih yazımında Çanakkale Cephesi genel itibarıyla “yedi düvele karşı kazanılan” ve “Millî Mücadele ruhunu simgeleyen” büyük bir zafer olarak öne çıkmaktadır. Bu sebeple, Türk tarihçilerinin en fazla ilgi gösterdiği konulardan biri haline gelmiştir. Ancak, Birinci Dünya Savaşı sırasında müttefik olduğumuz Almanya'nın Çanakkale'deki rolü ve katkısına dair araştırmaların azlığı dikkat çekmektedir. Buradan hareketle makalede, öncelikle iki devlet arasında savaş dönemindeki müttefiklik ilişkisi ve genel savaştaki yenilgiyle bu ilişkideki kopuşun Çanakkale Savaşı'nın tarih yazımına etkisine değinilecektir. Daha sonra ise doğrudan Çanakkale Savaşı'ndaki Alman varlığı ve etkinliği açısından öne çıkan birincil ve ikincil kaynaklar bu çerçevede ele alınacaktır. Bu sayede makalenin müttefik Almanya'nın Çanakkale'deki rolüne ilişkin yapılacak yeni araştırmalara katkıda bulunması hedeflenmiştir.

Dönemin kaynakları incelendiğinde, Osmanlı Devleti ve Alman İmparatorluğu arasında Birinci Dünya Savaşı'ndaki ittifakın, tarafların ortak hedefleri çerçevesinde yoğun şekilde propagandası yapılan bir müttefiklik ilişkisi olduğu görülmektedir. Fakat sonraki yıllarda kendisini gösteren daha genel bir tarih yazımı sorunsalının ortaya çıktığı da dikkati çeker. Buna göre zafer beklentileriyle girilen Birinci Dünya Savaşı sürecinde -yapılan ittifak propagandasının arka planında- gelgitli bir müttefiklik ilişkisi yaşayan iki devlet arasındaki bu yakınlık, savaşın mağlubiyetle neticelenmesinin ardından yerini mesafeye bırakmıştır.

Bu durum öncelikle askerî işbirliği ve müttefiklik ilişkisi tarihinin yazımında, tarafların farklı bakış açılarıyla kendilerini ifade etmelerinde karşımıza çıkmaktadır. Öyle ki savaşın genelinde elde edilen başarıların sahiplenilmesi için bir rekabet söz konusu olmaya başlarken, başarısızlıklar için ise sorumluluk üstlenme tavrı yerine suçlu arama telaşının öne çıktığı görülmektedir. Yine bu durum, savaşın tek kesin ve tartışmasız zaferi olan Çanakkale Cephesinde daha belirgin hâle gelmektedir. Nitekim savaş takip eden yıllarda Almanya'da yayınlanan hatırat ve resmi tarih metinlerinde Çanakkale'de elde edilen başarıdaki Alman etkisinin

---

¹ Bu kaynak havuzunun kapsamlı biçimde görülebileceği bir bibliyografya çalışması için bkz. Aşkın Koyuncu, Özcan Keskin ve Cahide Sınmaz Sönmez (eds.), *Çanakkale Savaşları Bibliyografyası*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2010.

abartılı bir şekilde ortaya konulduğu görülür. Zira Çanakkale’de görev yapmış ve sonrasında hatıralarını kaleme almış Alman subayların yazdıklarında Almanların yardımı olmasaydı zaferin kazanılamayacağına dair bir görüşün baskın olduğu dikkati çeker. Hatta bu yaklaşım tarzı, Millî Mücadeledeki zaferin Birinci Dünya Savaşı’ndaki Alman katkısına bağlanmasına kadar uzanmıştır.² Hâlbuki Osmanlı topraklarındaki diğer cephelerde Çanakkale’den daha çok Alman subay ve asker savaşa katıldığı hâlde, Almanların buralardaki başarısızlıkların sorumluluğunu üstlenmeye yanaşmadıkları ayrıca dikkat çekmektedir.

Diğer taraftan savaş sürecindeki tartışmalı meseleler ve savaşın ittifakın yenilgiyle neticelenmesi Türk tarafında Almanlara olan mesafeyi artırmıştır. Nitekim sonraki yıllarda Almanya’daki yayınlara karşı bir tepki literatürü oluştuğunu da tespit etmek mümkündür. Şüphesiz bu noktada savaşın bitişiyile birlikte Alman subaylarının hatıraları ve Alman resmi tarih yazımında Çanakkale’deki başarıyı sahiplenen tavrın etkisi olmuştur. Dolayısıyla Birinci Dünya Savaşı sonrasında Çanakkale savunmasına -ve elbette diğer cephelere- dair üretilen Alman kaynakları Türkler için üzerine şerhler düşülmesi ve bilgileri düzeltilmesi gereken kaynaklar olmuşlardır.

Özellikle Birinci Dünya Savaşı’nın ilk zamanlarından itibaren Almanlarla yakın ittifak ilişkisine mesafeli duran ve bunu savaş esnasında yer yer dile getirmiş bir Osmanlı subayı olan Mustafa Kemal Paşa öncülüğünde kurulan Cumhuriyet Türkiye’si ile birlikte bu bakış açısının daha öne çıktığı görülmektedir. Öyle ki Türk tarih yazımı zaviyesinden, Almanya’nın Çanakkale Cephesindeki rolünün genelde dikkate alınmadığı ya da görmezden geldiği anlaşılmaktadır. Ya da yapılan değerlendirmelerde daha ziyade Almanların varlığının olumsuz yönlerine, hatta Türklere destek değil köstek olduklarına işaret edilmektedir. Bu çalışmalarda özellikle kara muharebeleri ve Liman von Sanders başta olmak üzere komuta kademesindeki Almanlarla Türk subayları arasındaki anlaşmazlıklar ön plana çıkarılmıştır. Bu konudaki farklı görüşler güvenilir kaynaklarla temellendirildikleri ölçüde haklıklarını ispatlayabilirler. Kuşkusuz bu noktada aslolan meseleye önyargısız olarak akademik ve tarafsız bir açıdan yaklaşabilmek, eldeki mevcut bilgi ve belgeleri bu çerçevede değerlendirip yorumlayabilmektir.

Osmanlı ordusundaki Alman varlığına dair Almancadan tercüme bulunan Fahri Çeliker’in hazırladığı bir yayının önsözündeki tespiti şöyledir: “Alman yazarlar Birinci Dünya Harbi’ndeki müttefikleri Türkiye’ye ait yazılarında genellikle başarıları kendilerine mal etme, başarısızlıkları müttefiklerine yükleme eğilimindedirler. Gerçi bizim yazarlarımızın da Alman yardımlarını küçümseme eğiliminde oldukları pek inkâr edilemese de Almanların bu konuda daha ileri

---

2 Gerhard Grüßhaber, *Türk Ordusunda Alman Ruhu: Bir Askeri Teknoloji Transferi Tarihi*, çev. Bozkurt Leblebicioğlu, İstanbul: Say Yayınları, 2022, s. 203-204.

gittikleri söylenebilir.”³ Burada da ifade edildiği üzere, savaştan sonraki yıllarda başarı ve başarısızlıklar üzerinden iki müttefik devletin tarihini kayda geçirenler arasında da bir anlaşmazlık söz konusudur.

Çanakkale Savaşı üzerine Türkçe eserlerin haricinde yoğun bir Almanca kaynak havuzu karşımıza çıkmaktadır. Osmanlı ordusunda/donanmasında görev almış çok sayıda Alman subayının ve hatta sıradan askerinin bu görevlerine, savaşa dair detaylı bilgiler içeren hatıraları kitap hâlinde veya makaleler şeklinde sonraki yıllarda yayınlanmıştır. Ayrıca 1920'li yıllardan itibaren Birinci Dünya Savaşı'na dair Alman resmi tarihinin çeşitli yayın serileri hâlinde yazılmaya başlandığı ve bu seriler bünyesinde müttefik Osmanlı cephelerine de yer verildiği görülmektedir.

Alman resmi tarihi çerçevesinde yayınlanan metinler kaleme alınırken Alman İmparatorluk Arşivi evrakının birincil kaynak olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.⁴ Özellikle Alman İmparatorluk Donanması evrakı içerisinde hem Boğaz Savunması hem de Osmanlı Donanmasına ait oldukça geniş arşiv evrakı mevcuttur. Bu çerçevede Birinci Dünya Savaşı'nın henüz ilk yılında yoğun bir müttefiklik ilişkisi içerisinde verilen mücadelenin kayıtlarının önemli kısmının Alman arşivlerinde bulunuyor olması dikkat çekicidir. Zira Çanakkale Cephesinde Boğaz savunmasında veya Osmanlı Donanmasında komutanlık yapan Alman Amiralleri bir yandan Osmanlı hizmetine girmişler ama aynı zamanda Alman askerî birimlerinin komutanlıklarını da sürdürmüşlerdir. Alman Askeri Heyeti bünyesinde Osmanlı ordusu hizmetine giren ve çeşitli askeri birimlerde komuta görevi üstlenen Alman subayları da aynı durumdaydılar.

Bu açıdan bakıldığında Alman İmparatoru ve Genelkurmayına bağlı, oraya raporlar sunan ve oradan emirler alan Osmanlı hizmetindeki Alman komutanları üzerinden Osmanlı ordu ve donanmasında eş zamanlı bir Alman yapılanmasının varlığından söz etmek mümkündür. Öte taraftan Osmanlı'daki savaş yönetimi evrakının önemli bir kısmının Almanca olduğu ve savaş yönetiminin iki dilli yürütüldüğü de dikkat çekmektedir. Ayrıca çalışmanın devamında işaret edileceği üzere Alman kayıtları ile resmi tarihinin ve hatıraların bu mücadelenin sonradan tarihe geçirilmesinde, -itirazlar içermekle birlikte- Türk tarih yazımına da kaynaklık ettiği anlaşılmaktadır.

3 Rudolf Holzhausen, *Birinci Dünya Harbinde Almanya'nın Türkiye'ye Sağladığı Hava Desteği ve Çanakkale Havaacıları*, çev. H. Fahri Çeliker, 14 sayılı Askeri Tarih Bülteni eki, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1982, s. 1.

4 Alman İmparatorluk arşivi yayınlarına dair bkz. Matthias Herrmann, *Das Reichsarchiv (1919-1945): eine archivische Institution im Spannungsfeld der deutschen Politik*, Kamenz: Stadtarchiv, 2019, s. 202 vd.

Çanakkale Savaşı'nın Alman Kaynakları

Bu bölümde Çanakkale Cephesinin Alman kaynaklarına dair bir değerlendirme yapılacaktır. Önce arşivler ve resmi tarihler ardından hatırat, kitap, tez, makale gibi konuyla doğrudan ilgili olan kaynakların öne çıkanlarından bahsedilecek ve üzerine değerlendirmelerde bulunulacaktır. Bunu yaparken önce Almanca kaynaklar, ardından Çanakkale Cephesinde Almanların varlığına dair bir çerçeve içerisinde Osmanlı/Türk kaynakları ve gerektiğinde diğer dillerdeki kaynaklardan bahsedilecektir.

Arşiv Kaynakları

Konuya dair birincil kaynakları şüphesiz arşiv belgeleri oluşturmaktadır. Hem Almanya hem de Türkiye'deki arşivler araştırmacılara Çanakkale özelinde Osmanlı-Alman ittifakı üzerine bol miktarda bilgi ve belge sunmaktadır. Almanya'daki devlet arşivleri farklı şehirlerde bulunmakla birlikte kurumsal olarak ana hatlarıyla Federal Arşiv [Bundesarchiv] çatısı altında toplanmışlardır.⁵ Başlıca resmi Alman arşivleri; Freiburg şehrinde bulunan Federal Askerî Arşivi [Militärarchiv],⁶ Berlin'de bulunan Alman Dışişleri Siyasi Arşivi [Politisches Archiv des Auswärtigen Amts] ile Federal Arşiv [Bundesarchiv in Berlin-Lichterfelde] ve Münih şehrinde bulunan Bavyera Savaş Arşivi'dir [Bayerische Kriegsarchiv]. Bu arşivlerde araştırma yapmak isteyenler çalışma konusu belirterek yaptıkları başvuru sonrasında randevu almak suretiyle ilgili binalarında araştırma yapabilmektedirler. Ayrıca dijitalleştirilen evraka üye girişi ile çevrimiçi olarak ulaşılabilmektedir.

Çanakkale Cephesine dair arşiv evrakına erişmek üzere Freiburg'daki Alman Askerî Arşivi'ne yapılan başvuru sırasında edinilen bilgiye göre, Alman genel karargâhına ait evrakın büyük kısmı İkinci Dünya Savaşı'nda Potsdam'da bulunan devlet arşivinin uğradığı bir hava saldırısı sonucunda yok olmuştur. Geri kalan evrak ise bölgelere göre değil askerî birlik ve hizmet gruplarına göre tasnif edilmişti. Bu bilgi üzerine Alman Askerî Arşivi'nde yapılan araştırmalar sürecinde Çanakkale Cephesi hakkında daha ziyade Alman İmparatorluk Donanması [Reichsmarine] evrakının ulaşılabilir olduğu görülmüştür. Bununla birlikte Almanya'nın Çanakkale'deki varlığı ve etkinliğinin önemli bir kısmını, Boğazların savunması için kurulan özel kumandanlık bünyesindeki Alman bahriyeliler ile Alman Akdeniz Filosu'na [Deutsche Mittelmeer-Division] ait Goeben ve Breslau adlı iki zırhlının mürettebatının oluşturduğu anlaşılmıştır.⁷

5 Alman Federal Arşivinin tarihi hakkında bkz. "Geschichte des Bundesarchivs", erişim 29 Temmuz 2024, <https://www.bundesarchiv.de/DE/Navigation/Meta/Ueber-uns/Geschichte-des-Bundesarchivs/geschichte-des-bundesarchivs.html>.

6 Alman Askerî Arşivi hakkında detaylı bilgi için bkz. "Die Abteilung Militärarchiv - Freiburg", Das Bundesarchiv, erişim 19 Kasım 2024, <https://www.bundesarchiv.de/das-bundesarchiv/standorte/freiburg/>.

7 Boğazların savunması için kurulan özel kumandanlık ve Alman Akdeniz Filosu bünyesindeki Alman bahriyelilerin etkinliğini incelediğimiz doktora çalışmamızın ilgili bölümleri yakın ➡

Bu çerçevede hem Alman İmparatorluk Donanması Türkiye Özel Kumandanlığı [Sonderkommando der Kaiserliche Marine in der Türkei] hem de Alman Akdeniz Filosunun [Mittelmeer-Division] evrakına bu arşivde ulaşılabilmektedir.⁸ Aynı şekilde Çanakkale ve İstanbul'da çeşitli görevlerde bulunan bazı Alman subay, komutan ve diplomatın geride bıraktığı evraka ulaşmak da mümkündür. Öncelikle Boğazlar Umum Kumandanı Amiral Guido von Usedom, Çanakkale Müstahkem Mevki'de Başkumandanlık temsilcisi Koramiral Johannes Merten, Osmanlı Donanması Kumandanı Amiral Wilhelm Souchon, Alman Askerî Heyeti Başkanı ve Beşinci Ordu Komutanı Liman von Sanders gibi pek çok Alman subayının Çanakkale Cephesi açısından önem taşıyan yazışma ve raporları bulunmaktadır. Bilhassa Alman Amiral Usedom'un doğrudan Alman İmparatoruna sunduğu raporlar Çanakkale Boğazı savunması ile kara muharebelerine destek hususunda en birincil kaynak mesabesinde.⁹

Konuya dair diğer önemli bir arşiv olan ve Berlin'de bulunan Alman Dışişleri Siyasi Arşivi de özellikle 19. yüzyıl sonunda yoğunlaşarak Birinci Dünya Harbi başlangıcında ittifaka varan ve 20. yüzyıl boyunca da pek çok alanda süregelen Osmanlı/Türk-Alman ilişkileri bağlamında en önemli yabancı arşivlerin başında gelmektedir.¹⁰ Bu arşiv Alman elçilikleri üzerinden Berlin ile kurulan diplomatik ve ekonomik ilişkilere dair, askerî ataşelerin etkinliği ile askerî alan da dâhil olmak üzere geniş bir yelpazede bilgi ve belge sunmaktadır. Arşivde dünya savaşı evrakı düzenli bir şekilde kronolojik olarak tasnif edilmiştir. Yine Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı'ya dair ordu ve donanma işleriyle ilgili evrak ayrıca tasnif edilmiştir. Bu evrak içerisinde yapılan taramalarda İstanbul Alman Büyükelçiliği ile burada görev alan Büyükelçi, askerî ataşe ve deniz ataşelerinin Çanakkale Cephesi

---

zamanda kitap olarak yayınlanmıştır. Bkz. Yusuf Ziya Altıntaş, *Çanakkale Savaşı'nda Alman Bahriyeliler*, İstanbul: Küre Yayınları, 2024.

8 *BArch MA, RM 40*, Dienststellen und Kommandostellen der Kaiserlichen Marine im Mittelmeer und im Osmanischen Reich.

9 *BArch MA, RM 40/1*. Amiral Usedom Türkiye'de görev aldığı süre boyunca belli aralıklarla Alman İmparatoru II. Wilhelm'e başında bulunduğu kumandanlığın faaliyetlerini rapor etmiştir. Usedom'un bu raporları yakın zamanda Türkçeye çevrilerek yayımlanmıştır. Bkz. Emre Özmen (çev. ve haz.), *Amiral Usedom'un Türkiye Raporları: Birinci Dünya Savaşı'nda Türk Boğazları Nasıl Savunuldu?*, Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2024. Amiral Usedom hakkında ayrıca bkz. Yusuf Ziya Altıntaş, "Guido von Usedom," *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*, İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü, 2023, <https://canakkalesavaslariansiklopedisi.com/content/guido-von-usedom/>.

10 Alman Dışişleri Siyasi Arşivi'nin tarihi ve içeriği hakkında bkz. "Geschichte des Politischen Archivs und seiner Bestände", erişim 29 Temmuz 2024, <https://archiv.diplo.de/arc-de/das-politische-archiv/geschichte-des-politischen-archivs/1433596>. Ayrıca yakın zamanda yayımlanan ve arşivin modern dönem Türk tarihi açısından önemini değerlendiren bir makale için bkz. Kadir Kon, "Almanya Dışişleri Bakanlığı Siyasi Arşivi'nin Tarihsel Gelişimi ve Modern Dönem Türk Tarihi Açısından Önemi," *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sy. Özel Sayı (Ağustos 2024), s. 1-54, <https://doi.org/10.33419/aamd.1534126>.

bağlamında aracı rolünün önemi dikkat çekicidir.¹¹ Berlin'deki Federal Arşiv de Osmanlı-Alman ilişkileri açısından konularına göre iyi tasnif edilmiş geniş bir bilgi havuzu sunmaktadır.¹² Münih şehrinde bulunan Baviera Savaş Arşivi de Çanakkale Cephesi bağlamında destekleyici bilgi ve belge sunmaktadır.¹³ Öte yandan Alman Dijital Kütüphanesi'nin [Deutsche Digitale Bibliothek] bir alt projesi olan ve Almanya'nın tüm eyaletlerindeki devlet veya özel kurum/kuruluş arşivlerine ulaşılabilen bir veritabanı da mevcuttur.¹⁴

Çanakkale Cephesi çerçevesinde Türk arşivlerine bakıldığında Genel Kurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Başkanlığı Arşivi (ATASE), Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı Osmanlı Arşivi (BOA), Deniz Tarihi Arşivi (DTA), Türk Tarih Kurumu (TTK) Arşivi en başta gelen arşivlerdir.¹⁵ Çanakkale Cephesindeki Alman varlığını bu arşivlerdeki önemli kısmı Almanca kaleme alınmış olan evraktan açık bir şekilde gözlemlemek ve teyit etmek mümkündür. Özellikle savaş yönetimiyle ilgili evrakın yoğun olduğu ATASE'de Birinci Dünya Savaşı kataloğunda bulunan evrakın önemli kısmının Almanca olmasına karşın bu evraka ulaşma ve inceleme noktasında zorlukların olduğu bilinmektedir. Yakın dönemde bu arşivin Devlet Arşivlerine devredilmesiyle birlikte bu zorlukların aşılması ümit edilmektedir. Yine Devlet Arşivlerine devredilen Deniz Tarihi Arşivi'nde de Birinci Dünya Savaşı dönemi Osmanlı Bahriyesine dair Türkçenin yanı sıra yoğun bir şekilde Almanca evrak ile karşılaşmaktadır. Bununla birlikte İngilizce ve Fransızca evrak da bulunmaktadır.¹⁶ Osmanlı Arşivinde ise yabancı dil açısından hariciye yazışmalarında Fransızca dilinin yoğunluğu dikkat çekmektedir. TTK Arşivindeki Enver Paşa ve Kazım Orbay kataloglarında da Çanakkale Cephesine dair Osmanlıca ve Almanca evrak bulunmaktadır.

Arşiv evrakı üzerinden yapılan yayınlara bakıldığında Almandada Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcı ve öncesine dair Alman Dışişleri Bakanlığı tarafından hazırlanan ciltler halinde belge yayınları dikkat çeker.¹⁷ Savaş dönemi üzerine ise

11 PA AA, RZ 201/13320 vd., Die Militär- und Marineangelegenheiten der Türkei.

12 Bundesarchiv (BArch) – Lichterfelde.

13 “Bayerisches Hauptstaatsarchiv - Abt. IV Kriegsarchiv”, erişim 17 Ocak 2020, <https://www.gda.bayern.de/hauptstaatsarchiv>.

14 “Archivportal Deutschland”, erişim 21 Kasım 2024, <https://www.archivportal-d.de/>.

15 Genelkurmay bünyesindeki ATASE Arşivi ile Deniz Müzesi bünyesindeki Deniz Tarihi Arşivi 2021 yılı itibarıyla Devlet Arşivleri Başkanlığına devredilmiştir.

16 Deniz Tarihi Arşivi'nin önemine dair bir çalışma için bkz. Mehmet Korkmaz, “Yakınçağ Tarih Araştırmalarında Deniz Tarihi (Bahriye) Arşivi'nin Önemi”, 2. Uluslararası Osmanlı Coğrafyası Arşiv Kongresi, *Bildiriler c. II*, Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yayınları, 2019, s. 751-769.

17 Bernhard von Bülow, *Die deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch 1914*, 5 cilt, Berlin: Deutsche Verlagsanstalt für Politik und Geschichte, 1922; Johannes Lepsius, Albrecht Mendelssohn-Bartholdy ve Friedrich Thimme, *Die Grosse Politik der Europäischen Kabinette, 1871-1914. Sammlung der Diplomatischen Akten des Auswärtigen Amtes*, 40 cilt, Berlin: Deutsche Verlagsgesellschaft für Politik und Geschichte, 1922.

arşiv evrakı üzerinden aşağıda bahsedileceği üzere yoğun bir resmi tarih yazımı gerçekleşmiştir. Türkçede doğrudan Çanakkale Cephesini konu edinen belge yayınlarından birisi Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü'nün hazırlamış olduğu "Osmanlı Belgelerinde Çanakkale Muharebeleri" başlıklı iki ciltlik çalışmadır.¹⁸ Ayrıca geçtiğimiz yıllarda ATASE tarafından yayınlanmaya başlayan ve ilk iki cildi "Çanakkale Muharebelerinde Müstahkem Mevki Cerideleri"¹⁹ başlığıyla çıkan çalışma Almanların Boğaz savunmasındaki etkinliğine dair önemli bir kaynak olmuştur. Yine "Askeri Tarih Belgeleri" dergisinin Çanakkale Cephesi üzerine yayınladığı sayılar konumuz açısından önemli belge ve bilgiler içermektedir.

Resmi Tarih, Hatırat ve Basın

Almanya'da Birinci Dünya Savaşı'nın ardından bu savaşı farklı yönleri ve cep-heleriyle ele alan seri şeklinde resmi yayınlar bulunmaktadır. Alman İmparatorluk Arşivi [Reichsarchiv] yayınlarından Çanakkale Cephesine dair en çok öne çıkan eser "Die Schlachten des Weltkrieges" [Dünya Savaşının Muharebeleri] başlıklı otuz altı ciltlik serinin²⁰ on altıncı cildi olup Carl Mühlmann tarafından hazırlanmış ve "Der Kampf um die Dardanellen 1915" başlığıyla 1927 yılında basılmıştır.²¹ Mühlmann, Çanakkale Cephesinde Liman von Sanders'in yaveri olmakla birlikte savaş sonrası dönemde de Alman askerî arşivinde görev yapmıştır. Farklı Türkçe çevirileri²² bulunan bu eserde cephenin Almanya açısından önemi ve Almanya'nın bu cepheye destek konusundaki başarısı ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Yine arşiv yayınlarından Birinci Dünya Savaşı'nı konu edinen "Der Weltkrieg 1914 bis 1918" başlıklı serinin²³ Çanakkale Cephesi açısından önem taşıyan ve 1915 yılının ikinci yarısında Balkanlardaki kara muharebelerini ele alan 1933 tarihli dokuzuncu cildi zikredilebilir.²⁴ Bu cildin Türkiye'yi doğrudan ilgilendiren

18 Muzaffer Albayrak, *Osmanlı Belgelerinde Çanakkale Muharebeleri*, Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı yayınları, Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2005.

19 *Çanakkale Muharebelerinde Müstahkem Mevki Cerideleri 1-2*, Ankara: Genel Kurmay Başkanlığı, 2019.

20 Seriyeye dair bkz. Herrmann, *Das Reichsarchiv (1919-1945)*, s. 212-214.

21 Carl Mühlmann, *Der Kampf um die Dardanellen 1915*, Berlin: Stalling, 1927.

22 Carl Mühlmann [Binbaşı Mühlmann], *Çanakkale Muharebesi*, çev. Miralay Halil Kemal, İstanbul: Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Talîm ve Terbiye Dairesi-Askeri Matbaa, 1927; Carl Mühlmann [Dr. Garl Mülman], *Çanakkale Muharebesi 1915*, çev. Mehmet Cemal (Kastamonu Erkek Lisesi Almanca Muallimi), Kastamonu Vilayet Matbaası, 1933; Carl Mühlmann, *Çanakkale Savaşı: Bir Alman Subayının Notları*, çev. Sedat Umrân, İstanbul: Timaş Yayınları, 1998. Son eserin adı 2. baskıdan itibaren 'Çanakkale Savaşı: Bir Alman Subayının Anıları' şeklindedir.

23 Adı geçen iki yayın serisine dair ayrıca bkz. "Publikationen des Reichsarchives", erişim 27 Ekim 2024, https://wiki.genealogy.net/Reichsarchiv#Der_Weltkrieg_1914_bis_1918.

24 *Die Operationen des Jahres 1915 die Ereignisse im Westen und auf dem Balkan vom Sommer bis zum Jahresschluss*, Weltkrieg 1914 bis 1918 (c. 9), Berlin: Mittler, 1933.

üçüncü bölümü kısa süre içinde Türkçeye tercüme edilmiştir.²⁵ Birinci Dünya Savaşı'ndaki Osmanlı-Alman ittifakı üzerine Alman arşiv yayınlarından çıkan bir diğer eser yine Carl Mühlmann tarafından kaleme alınarak 1940 yılında yayınlanan ve Birinci Dünya Savaşı sırasında Osmanlı Devleti ile Almanya arasındaki askeri ittifakı ve bu ittifakın savaşın seyrine olan etkilerini incelemektedir.²⁶ Bu eser bir bütün halinde savaş yıllarındaki iki devlet arasındaki müttefiklik ilişkisini ve Osmanlı'daki Alman varlığını ortaya koymaktadır.²⁷

Birinci Dünya Savaşı'nı Alman İmparatorluk Donanması ve denizcilik açısından ele alan diğer bir resmi yayın serisi ise "Der Krieg zur See 1914-1918" [Denizlerde Savaş 1914-1918] başlığını taşımaktadır. Bu serinin "Der Krieg in den türkischen Gewässern" [Türk Sularında Savaş] başlıklı dördüncü kısmı iki ciltten oluşmaktadır. Bu ciltlerden 1928 tarihli birincisi "Mittelmeer-Division"²⁸ başlığı ile Alman Akdeniz Filosunun faaliyetlerini, 1938 tarihli ikincisi ise "Der Kampf um die Meerengen"²⁹ [Boğazlar İçin Savaş] başlığı ile Boğazlar etrafındaki mücadeleyi merkeze almaktadır. Bu iki cildin yazarı Osmanlı Donanması'nda, Barbaros ve Turgud Reis zırhlılarında görev almış Alman bahriye subayı Hermann Lorey'dir. Dolayısıyla bu eserler kısmen görgü şahidi bir Alman subayı tarafından kaleme alınmıştır. Bununla birlikte Lorey'in kendi tecrübelerinden pek aktarım yapmadığı, daha ziyade Türkiye Özel Kumandanlığı [Sonderkommando der Türkei], Alman Akdeniz Filosu [Mittelmeer-Division] ve ilgili subayların raporlarından istifade ile konuları ele aldığı görülmektedir. Nihayet Alman bahriyesinin Türkiye'deki faaliyetine dair Alman arşiv kaynakları esas alınarak hazırlanmış bu iki

25 [Bursalı Mehmet] Nihad, çev., *1914'den 1916 Senesine Kadar Balkan ve Türkiye'de Büyük Harb*, Askeri Mecmua sy. 36 eki, Alman Arşivinin "Grosse Krieg" (Büyük Harp) Eserinin 9. cildi, İstanbul: Askerî Matbaa, 1934.

26 Carl Mühlmann, *Das Deutsch-Türkische Waffenbündnis im Weltkrieg*, Leipzig: Koehler&Amelang, 1940.

27 Mühlmann'ın 1929 yılında yayınladığı ve ittifakın tesis edilişi ile Osmanlı Devleti'nin savaşa girişi sürecini ele aldığı diğer bir eseri için bkz. Carl Mühlmann, *Deutschland und die Türkei 1913-1914: die Berufung der deutschen Militärmission nach der Türkei 1913, das deutsch-türkische Bündnis 1914 und der Eintritt der Türkei in den Weltkrieg*, Berlin-Grunewald: Rothschild, 1929. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Carl Mühlmann, *İmparatorluğun Sonu 1914: Osmanlı Savaşa Neden ve Nasıl Girdi?*, çev. Kadir Kon, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.

28 Hermann Lorey, *Der Krieg in den türkischen Gewässern 1: Die Mittelmeer-Division*, Krieg zur See 1914-1918, Berlin: Mittler, 1928. Eserin şerhli Türkçe çevirisi için bkz. Hermann Lorey, *Türk Sularında Deniz Hareketleri*, çev. Tekirdağlı H. Sami, c. 1, İstanbul: Deniz Matbaası, 1936.

29 Hermann Lorey, *Der Krieg in den türkischen Gewässern 2: Der Kampf um die Meerengen*, Krieg zur See 1914-1918, Berlin: Mittler, 1938. Türkçe çevirisi için bkz. Hermann Lorey, *Türk Sularında Deniz Hareketleri*, çev. Tacettin Talayman, c. 2, İstanbul: Deniz Matbaası, 1946. Ayrıca bkz. Hermann Lorey, *Çanakkale'de Deniz Harbi: Türk Sularında Deniz Hareketleri, Boğazlar Etrafında Mücadele*, çev. Mehmet Mert Çam, İstanbul: İlgi Kültür Sanat Yayınları, 2018.

cildin konuya ilişkin -Türk tarih yazımı açısından da- öncelikli başvuru kaynağı olduğu anlaşılmaktadır. Öyle ki birinci cildin mütercimi Tekirdağlı H. Sami'nin önsözünün girişinde yazdıkları bu açıdan manidardır. Zira Alman Akdeniz Filosu merkezli yazılan ilk cildin yayınlanması üzerine, benzer şekilde kendi deniz harp tarihimizi kaleme almak için yeterli malumat ve resmi vesikaya ulaşamadığını, var olanların da maksada yarayacak şekilde yazılmadıklarını kaydetmiştir. Bunun üzerine savaş sırasındaki Alman etkisinden şikâyetle geriye dönüp bakıldığında geçmişten ders almak için onların eserlerine muhtaç kaldığını belirtmektedir.³⁰

Osmanlı-Alman müttefiklik ilişkisi ve Çanakkale Cephesine dair dikkate değer bir yayın da Haftalık Alman Tıp Dergisi'nin [*Deutsche Medizinische Wochenschrift*] savaş döneminde Alman Donanması'na mensup doktorların hatıralarının savaştan 20 yıl sonra makaleler halinde yayınlandığı iki ciltlik eserdir. Derginin editörleri tarafından hazırlanan ve Alman Akdeniz Filosu komutanı Amiral Souchon'un önsözüyle başlayan bu eserin ikinci cildi, İstanbul merkezli olarak Osmanlı cephelelerinde özellikle salgın hastalıklarla mücadele konusunda Osmanlı hekimleri ile birlikte görev yapmış Alman doktorların hatıralarını içermektedir. Eser bu bağlamda Alman donanma unsurlarının Çanakkale savunmasındaki etkinliğine de tıp hekimlerinin penceresinden bakmaktadır.³¹

Yukarıda kritik edildiği üzere Alman subaylarının hatıraları ve resmi tarih yazımının kayda geçirilmesiyle birlikte Türkiye tarafında bir tepki literatürünün doğmaya başladığı dikkat çekmektedir. Nitekim Alman Akdeniz Filosunun faaliyetlerini merkeze alan ve yukarıda bahsi geçen eserin tercümesi bu tepkinin belki en güzel örneğidir. Zira eserin mütercimi her bir bölüme, "nokta-i nazarım" başlığıyla ek bir bölüm yazarak Türk bakış açısını ve itirazlarını dile getirmiştir. Türk tarafında 1920'lerden itibaren hatıralar, Genelkurmay bünyesinde konferanslar veya askerî dergiler üzerinden bu yönde telif ya da tercüme yayınlar olsa da Türk tarih yazımında Birinci Dünya Savaşı'nın resmi tarihinin yazılmaya başlanması oldukça geç bir tarihte olmuştur. "Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi" (BDHTH) serisi Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı tarafından ancak 1970'li yıllarda yayınlanmaya başlamıştır. Bu serinin ATASE belgelerine dayalı olarak Çanakkale Cephesini ele alan, belge sayısı ve kapsayıcılığı açısından önem taşıyan beşinci

30 Lorey, *Türk Sularında Deniz Hareketleri*, 1936, c. 1, s. XIV.

31 Bu eserdeki doğrudan Çanakkale Cephesine dair iki metin için bkz. Wilhelm Rosenberger, "Sanitätsdienst beim Oberkommando der Meerengen, Abteilung in den Dardanellen," *Vor 20 Jahren. Zweite Folge: Von den Dardanellen zum Sues. Mit Marineärzten im Weltkrieg durch die Türkei*, Deutsche Medizinische Wochenschrift, Leipzig: Georg Thieme, 1935, s. 89-91; E. Hiltmann, "Mit den Maschinengewehren der Mittelmeerdivision an der Front auf Gallipoli," *Vor 20 Jahren. Zweite Folge: Von den Dardanellen zum Sues. Mit Marineärzten im Weltkrieg durch die Türkei*, Deutschen Medizinischen Wochenschrift, Leipzig: Georg Thieme, 1935, s. 112-125.

cildi üç kitaptan oluşmaktadır.³² Aynı serinin sekizinci cildi olan *Deniz Harekâtı* da Çanakkale Cephesindeki Alman bahriyelilerin faaliyetleri açısından önemli bilgi ve belgeler ihtiva etmektedir.³³ Sonraki yıllarda bazıları güncellenerek yeneden yayınlanan bu eserlerin hemen hepsinde genel olarak Birinci Dünya Savaşı ve özelden de Çanakkale Cephesindeki Alman varlığı ve müttefiklik ilişkilerinin izi sürülebilmektedir.

Alman kaynaklarından Çanakkale Cephesiyle ilgili hatırat olarak ilk akla gelen eser cepheyi karadan savunmak üzere kurulan Beşinci Ordu komutanlığını üstlenmiş Alman Generali Liman von Sanders'in "Fünf Jahre Türkei" başlıklı Türkçeye farklı çevirileri olan hatıratıdır.³⁴ Sanders hatıratında Alman Askerî Heyeti başkanı olarak 1913 yılı sonlarında Türkiye'ye gelişinden Mütareke sonrasına kadar geçen beş yıllık sürede yaşadıklarını kaleme almıştır. Sanders, Askerî Heyet başkanı olması yanında zaferle neticelenen Çanakkale Cephesinin ardından hezimetle neticelenen Filistin Cephesindeki komutanlığıyla Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'ndaki en etkili ve şüphesiz tartışmalı isimlerinden biridir. Tartışmalı bir isim oluşunda henüz erken bir dönemde 1919 yılında Malta'da İngiliz esaretinde kaleme aldığı hatıratında yazdıklarının da payı büyüktür. Nitekim sonrasında yalnızca başarıları sahiplenmesi sebebiyle eleştirilecektir.

Bu noktada Sanders'in eserinin yayınlanmasından kısa süre sonra, henüz erken bir tarihte Alman tarihçi Emil Daniels'in kaleme aldığı bir kitapçık zikredilmelidir.³⁵ Daniels bu kitapçıkta İngiliz ve Fransızların Çanakkale Cephesine dair komisyon raporları ile İngiliz Deniz Kuvvetleri Birinci Lordu Fisher'in yayınlanan hatıraları ve Sanders'in yeni çıkan hatıraları üzerinden Çanakkale Savaşı üzerine değerlendirmelerde bulunmaktadır.

Liman von Sanders'in yaveri olan Carl Mühlmann'ın Alman arşivi yayınlarından çıkan eserlerinden yukarıda bahsedilmişti. Öte yandan Çanakkale Cephesinde görev alan Alman subaylarından Sanders'in diğer bir yaveri Erich von Prigge'nin hatıraları ve yazdıkları da olayların içindeki bir görgü şahidinin metinleri olması

32 "Birinci Dünya Harbi'nde Türk Harbi, V. Cilt, Çanakkale Cephesi Harekâtı" başlığıyla 1978, 1980 ve 1993 yıllarında yayınlanan üç kitabın güncellenerek özetlenmiş hali için bkz. *Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi I-II-III*, c. 5, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2012.

33 *Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi: Deniz Harekâtı*, c. 8, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1976.

34 Liman von Sanders, *Fünf Jahre Türkei*, Berlin: A. Scherl, 1920. Sanders'in hatıratının çevirileri için bkz. Liman von Sanders, *Türkiye'de Beş Sene*, çev. Tarih-i Askerî Encümeni Heyeti, Dersaadet: Matbaa-i Askeriye, 1337; Liman von Sanders, *Türkiye'de Beş Yıl*, çev. M. Şevki Yazman, İstanbul: Burçak Yayınevi, 1968; Liman von Sanders, *Türkiye'de Beş Sene*, ed. Muzaffer Albayrak, 2. bs, İstanbul: Yeditepe, 2006; Liman von Sanders, *Türkiye'de Beş Yıl*, çev. Eşref Bengi Özbilen, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.

35 Emil Daniels, "Der Kampf um die Dardanellen im Jahre 1915," ed. Walther Schotte, Sonderausdruck aus den Preußischen Jahrbücher 182, Berlin: Verlag von Georg Stille, 1920.

bakımından önemlidir.³⁶ Hans Kannengiesser de cephede kara muharebelerinde tümen komutanlığı yapmış Alman subaylardan biridir ve 1927 yılında yayınladığı eseri cepheye dair önemli bilgiler sunmaktadır.³⁷ Öte yandan Alman havacılarından Hans Joachim Buddecke'nin hatıratı cepheye hava cephesinden bakma imkânı sunmaktadır.³⁸ Bu imkânı sunan bir diğer eser ise Alman havacı subayı Ernst Liebmann'ın 1918 yılında yayınlanan hatıratıdır. Boğazlarda deniz uçaklarının komutanı/organizatörü olarak önemli bir görev üstlenen Liebmann, anılarında Çanakkale Savaşı'nın hava cephesine dair birinci ve yetkili bir ağızdan kayda değer bilgiler sunmaktadır.³⁹ Ayrıca havacılık tarihimiz açısından önemli bir isim olup Birinci Dünya Savaşı'nın henüz başlarında Osmanlı hava kuvvetlerinin başına getirilen Erich Serno'nun arşiv evrakı içerisinde bulunan ve henüz yayınlanmayan hatıraları mevcuttur.⁴⁰ Yine Osmanlı cephelerinde havacı olarak görev yapan Rudolf Holzhausen'ın savaş döneminde Almanya'nın Osmanlı'ya sağladığı hava desteğini Alman arşiv evrakını kullanarak hazırladığı bir çalışmanın Türkçeye çevirisi hava cephesi açısından önemli bir kaynaktır.⁴¹ Bu eserler karacı ve havacı Alman subaylarının gözünden Çanakkale Cephesi'ne farklı bakışlar sunmaktadır.

36 Erich R. Prigge, *Der Kampf um die Dardanellen*, Deutsche Orientbücherei, Weimar: G. Kiepenheuer, 1916. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Erich R. Prigge, *Liman von Sanders'in Emir Subayı Binbaşı Erich R. Prigge'nin Çanakkale Savaşı Günlüğü*, çev. Bülent Erdemoğlu, İstanbul: Timaş, 2011.

37 Hans Kannengiesser, *Gallipoli: Bedeutung und Verlauf der Kämpfe 1915*, Berlin: Schlieffen-Verlag, 1927. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Hans Kannengiesser, *Çanakkale'de Türklerle Beraber: Bir Alman Albaynının Gözünden Çanakkale*, çev. Mehmet Serez, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.

38 Hans Joachim Buddecke, *El Schahin (der Jagdfalke): Aus Meinem Fliegerleben*, Berlin: August Scherl, 1918. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Hans Joachim Buddecke, *Çanakkale Üzerinde Bir Şahin*, çev. Bülent Erdemoğlu (İstanbul: Türkiye İş Bankası, 2009).

39 Ernst Liebmann, *Dardanellenflieger*, Berlin: Boll und Pickardt Verlagsbuchhandlung, 1918. Liebmann'ın anılarının çevirisi üzerinde çalışmamız devam etmektedir.

40 Erich Serno'nun (d.1886 - ö.1963) Freiburg Alman Askeri Arşivi'ndeki evrakı Türkiye'de görev yaptığı döneme dair önemli bilgiler sunmaktadır. Bu evrak içerisinde 1911-1945 yıllarını içeren daktilo edilmiş anıları da bulunmaktadır. Bkz. *BArch MA, MSG 2/10873*, Erinnerungen eines "Alten Adlers".

41 Holzhausen, *Birinci Dünya Harbinde Almanya'nın Türkiye'ye Sağladığı Hava Desteği ve Çanakkale Havacıları*. çev. Fahri Çeliker, 14 sayılı Askeri Tarih Bülteni eki, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1982. Çevirmen önsözünde bu eserin ATASE Arşivinde araştırmaları sırasında tesadüfen eline geçtiğini belirttiği, Emekli Büyükelçi Rudolf Holzhausen'ın Almanca hazırlanmış ama henüz yayınlanmamış iki kitapçığının çevirisi olduğunu belirtmektedir. Ancak [Deutsche fliegerische Unterstützung der Türkei im 1. Weltkrieg] ve [Die Dardanellenflieger 1915/16] başlıklı bu iki kitapçığın neden Almanca yayınlanmayıp ATASE'de basılmamış eserler arasında bulunduğu ve bunlara nasıl tesadüf ettiğine dair başka bir bilgi bulunmamaktadır. Holzhausen Osmanlı ordusunda 1917-18 yıllarında Filistin cephesinde havacı olarak ve Yıldırım Ordular Grubu karargâhında istihbarat subayı olarak görev almıştır (s. 1, 3). İkinci kitapçığın yazara ait ön sözünde Türkiye'nin NATO'ya girmesi sonrasında Türk ve Alman hava kuvvetlerinin yaptıkları işbirliğinin, iki devlet arasındaki ♡

Boğaz savunması ve donanmada görevli Alman bahriyelilerin kaleme aldıkları metinlere bakıldığında hatırat, günlük veya makale biçiminde metinlerle karşılaşılmaktadır. Örneğin Çanakkale Cephesindeki mücadeleye denizden önemli katkı sunan denizaltı başarılarının komutanı Otto Hersing'in hatıratı oldukça ilgi görmüştür.⁴² Boğaz savunmasında görev alan Alman bahriyeli subaylarından Waldemar von Thomsen'in Türkçeye çevrilen günlüğü önemli bilgiler sunmaktadır.⁴³ Yine Boğaz savunmasında görev alan Alman bahriyeli topçu astsubayı Erwin Bossert Çanakkale Boğazı mücadelesini kendi gözlemleriyle kitaplaştırmıştır.⁴⁴ Alman bahriyeli subayları Theodor Kraus ve Karl Dönitz'in Goeben ve Breslau (Yavuz ve Midilli) savaş gemilerinin seferlerini kendi gözlemleriyle anlattıkları hatıraları, Birinci Dünya Savaşı'nın başlangıcı, bu gemilerin katılımı sonrasında Osmanlı Donanması'ndaki gelişmeler ve Osmanlı Devleti'nin savaşa dâhil olma süreciyle ilgili gözlemler içermektedir.⁴⁵ Benzer bir eser de Breslau'da görevli Alman bahriye subayı Hans Hüner'e aittir.⁴⁶

Almanya'da Birinci Dünya Savaşı sonrası yıllarda kahramanlık hikâyeleri yayınlanmıştır. Alman subaylarının kara, deniz ve hava savaşlarındaki kahramanlıklarını kaleme aldıkları metinler 1920'lerin başlarında ayrı ciltler halinde neşredilmiştir.⁴⁷ Osmanlı Donanması Komutanı Amiral Souchon'un arşiv evrakı ve hakkında yazılan eserlerin haricinde Birinci Dünya Savaşı'nın başladığı günlerde Goeben ve Breslau ile Çanakkale harekâtına dair makale tarzında bir metni de bu kahramanlık hikâyelerinden biridir.⁴⁸ Çanakkale Cephesi bağlamında Muavenet-i

---

önceki mütteliklin hatırlanması ve bu eserin hazırlanmasına vesile olduğu belirtilmektedir (s. 61). Bu ifadeden eserin 1950'li yıllarda hazırlandığı tahmin edilebilir. Eserin kaynakçasına bakıldığında önemli arşiv kaynaklarından istifade ettiği dikkat çekmektedir.

- 42 Otto Hersing, *U21 Rettet die Dardanellen*, Zurich: Amalthea Verlag, 1932. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Otto Hersing, *Çanakkale Denizaltı Savaşı*, çev. Bülent Erdemoğlu, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.
- 43 Rüstem Aslan ve Mithat Atabay, ed., *Çanakkale Boğazı 1915 Deniz Savaşları: W. von Thomson Hamidiye Günlüğü*, Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2018.
- 44 Erwin Bossert, *Der Kampf um die Dardanellen*, Pforzheim: Vaterland-Verlag, 1925.
- 45 Theodor Kraus ve Karl Dönitz, *Die Kreuzerfahrten der Goeben und Breslau*, Berlin: Ullstein, 1933. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Theodor Kraus ve Karl Dönitz, *Kader Gemileri: Yavuz ile Midilli*, çev. A. Göke Bozkurt, İstanbul: İlgı Kültür Sanat, 2012.
- 46 Hans Hüner, *Unter zwei Flaggen Die Lebens- u. Kampfgeschichte S. M. S. "Breslau-Midilli"*, Potsdam: Breslau-Midilli, 1930. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Hans Hüner, *İki Bayrak Altında: İmparatorluk Gemisi Breslau/Midilli Kruvazörünün Hayat ve Savaş Tarihi*, çev. Hüsnü Erentok, Ankara: Deniz Basımevi, 1976.
- 47 *Im Felde Unbesiegt*, 1921; *Auf See Unbesiegt*, 1921-22; *In der Luft Unbesiegt*, 1923. Denizlerdeki Alman kahramanlıklarını içeren cildin Osmanlı/Türkiye'yi ilgilendiren metinleri Türkçeye çevrilerek yayınlanmıştır. Bkz. Eşref Bengi Özbilen (çev.), *Denizlerde Yenilmediler: Cihan Harbi'nde Alman Bahriyeliler*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.
- 48 Wilhelm Souchon, "Der Durchbruch S. M. Schiffe 'Goeben' und 'Breslau' von Messina nach den Dardanellen," *Auf See Unbesiegt*, ed. Eberhard von Mantey, München: Lehmann, 1921, s. 17-31.

Milliye muhribinin İngiliz zırhlısını batırdığı operasyonda irtibat subayı veya geminin ikinci komutanı olarak adı öne çıkan Alman bahriyeli subayı Rudolf Firle'nin metni de bu kahramanlık hikâyeleri içerisinde yayınlanmıştır.⁴⁹ Ayrıca Çanakkale Cephesinde görev alan Alman topçu astsubayı Wallau'ın cephenin deniz ve kara muharebelerine dair kaleme aldığı metin de bunlardan birisidir.⁵⁰

Bu metinlerin haricinde bilhassa 1920 ve 30'lar boyunca çeşitli Alman donanma ve ordu dergilerinde Osmanlı ve Çanakkale Cephesine dair makalelerin yayınlandığı görülmektedir. Bunların bir kısmı bizzat cephede görev almış subaylar tarafından kaleme alınmışken, bir kısmı ise askerî uzmanlarca kaleme alınmışlardır. Bunlar arasında Osmanlı Genel Karargahında görev yapmış olan Otto von Feldmann'ın kaleme aldığı ve Amiral Usedom'ın komutasındaki Boğazlar kumandanlığının Çanakkale Boğaz savunmasındaki etkisine dair makalesi,⁵¹ Amiral Usedom'un kurmay başkanlığı görevini yapan Gerhard von Janson'un savaş döneminde Türk Boğaz savunmasının temellerini ele aldığı makalesi,⁵² yine Amiral Usedom'un kurmay subaylarından Karl Schneider'in Alman Donanması'nın Çanakkale Boğazı'ndaki etkinliği üzerine kitapçık halinde basılan makalesi⁵³ bulunmaktadır. Ayrıca Alman Deniz Albayı Weniger'in 1925 tarihli Çanakkale Boğazı'na denizden saldırıya dair makalesi⁵⁴, Otto Welsch'in Çanakkale'de Türk-Alman donanması ve denizaltılarını konu edindiği makalesi,⁵⁵ Hermann Lorey'in Çanakkale kara muharebelerinde görev alan makineli tüfekli denizci çıkarma birliğine dair makalesi⁵⁶

49 Rudolf Firle, ed., "Die Vernichtung des englischen Linienschiffes Goliath," *Auf See Unbesiegt: Erlebnisse im Seekrieg – Erzählt von Mitkämpfern*, 2. bs., c. 1, Münih: J. F. Lehmanns Verlag, 1922, s. 39-48. Bu konuya dair bir çalışma için bkz. Yusuf Ziya Altuntaş, "Çanakkale Kara Savaşlarına Osmanlı-Alman Donanmasından Bir Katkı: Alman Deniz Yüzbaşı R. Firle'nin Terekesinden Goliath Zırhlısının Batırılışı," *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sy. 29 (2019), s. 31-46.

50 Wallau, "Zwei Dardanellenkämpfe," *Auf See Unbesiegt: Erlebnisse im Seekrieg – Erzählt von Mitkämpfern*, Münih: J. F. Lehmanns Verlag, 1921, s. 105-111.

51 Otto von Feldmann, "Das Oberkommando der Meerengen in den Dardanellen 1914 bis 1918," *Marine-Rundschau*, c. 44 (Temmuz 1939), s. 640-653.

52 Gerhard von Janson, "Die Grundlagen der türkischen Meerengenverteidigung im Weltkriege (1914)," *Marine-Rundschau*, c. 33 (Şubat 1928), s. 63-73.

53 Karl Schneider, *Die deutsche Marine in den Dardanellen*, Berlin: E.S. Mittler & Sohn, 1925. Bu kitapçık yayınlandıktan kısa süre sonra eski harfli Türkçeye çevrilerek yayınlanmıştır. Bkz. Karl Schneider, "Çanakkale'de Alman Bahriyesi," çev. Mehmet İzzet, *Risale-i Mevkute-i Bahriye*, c. 9, sy. 4 (Mayıs 1926), s. 218-240.

54 Weniger, "Der Flottenangriff gegen die Dardanellen," *Marine-Rundschau*, c. 30 (1925), s. 1-11, 57-69, 108-115.

55 Otto Welsch, "Die deutsch-türkische Flotte und deutsche U-Boote vor Gallipoli," *Marine-Rundschau*, c. 43 (1938), s. 639-654.

56 Hermann Lorey, "Die Deutsche Landungsabteilung auf Gallipoli," *Marine-Rundschau*, c. 33 (Nisan 1928), s. 126-129, 175-178.

ve Çanakkale’de ağır topçu bölge komutanlığı yapan Heinrich Wehrle’nin cephedeki izlenimlerine dair makalesi⁵⁷ bu kaynaklardan öne çıkanlarıdır.

Öte yandan Çanakkale Cephesinde Almanlar ile müttefiklik ilişkisi ve onların faaliyetlerine dair Osmanlı ordu ve donanma mensubu, erinden paşasına pek çok ismin kayda geçirilmiş şahitlik ve gözlemleri dikkate değerdir. Günlük ve hatırat tarzı bu tür metinlerde Almanların Çanakkale Cephesindeki varlığına dair anlatı ve referansları mevcuttur. Bunlar içerisinde müttefiklik ve uyum konusunda olumlu bakışlar söz konusu olduğu gibi, genel tarih yazımına paralel biçimde olumsuz bir yaklaşım sergilendiği de dikkat çekmektedir.⁵⁸

Çanakkale Cephesine dair dikkate değer bilgilere ulaşılan kaynaklar arasında, bir kısmı savaş muhabiri olarak bizzat cepheye bulunan Alman gazetecilerin eserlerini de zikretmek gerekir. Bunlar arasında Rudolph Zabel⁵⁹, E. Bleeck Schlombach⁶⁰, Paul Schweder⁶¹, Emil Ludwig⁶² ve Harry Stürmer⁶³ gibi isimler öne çıkmaktadır. Doğrudan Çanakkale Cephesi ile ilgili olmamakla birlikte Osmanlı-Alman askerî ittifakı çerçevesinde özellikle Kafkasya ve Filistin-Suriye cephelerine dair buralarda görevlerde bulunmuş Almanların yazdıkları daha pek çok hatırat veya eser bulunmaktadır. Ancak bu çalışmayı Çanakkale Cephesi ile sınırlandırdığımızdan bu cephe ile doğrudan ilgili olanlardan bahsetmekle iktifa ediyoruz. Öte yandan etkili

57 Heinrich Wehrle, “Aus meinem türkischen Tagebuch,” *Die schwere Artillerie*, 1926.

58 Türkiye’deki Birinci Dünya Savaşı hafızasını hatıralar üzerinden inceleyen ve Almanya ile müttefiklik ilişkisine dair dikkate değer değerlendirmeler de içeren bir çalışma için bkz. Mehmet Beşikçi, *Cihan Harbi’ni Yaşamak ve Hatırlamak: Osmanlı Askerlerinin Cephe Hatıraları ve Türkiye’de Birinci Dünya Savaşı Hafızası*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.

59 Rudolf Zabel, *In Kampfe um Konstantinopel und die wirtschaftliche Lage der Türkei während des Weltkrieges: auf Gallipoli, an den Dardanellen, in Anatolien, Kleinasien und Mesopotamien, in der Levante*, Leipzig: Thomas, 1916. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Rudolf Zabel, *İstanbul İçin Savaş: Bir Gazetecinin Çanakkale Savaşı Anıları*, çev. Rüstem Aslan, İstanbul: Cümle Yayınları, 2015.

60 Emil Bleeck-Schlombach, *Allah il Allah: Mit den Siegesfahnen an den Dardanellen und auf Gallipoli*, Leipzig: Zehrfeld, 1916. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Emil Bleeck-Schlombach, *Çanakkale Allah illallah: Zafer Sancaklarıyla Çanakkale Boğazı ve Gelibolu’da*, çev. Rüstem Aslan, İstanbul: Vapur, 2018.

61 Paul Schweder, *Im Türkischen Hauptquartier*, Leipzig: Hesse & Becker, 1916. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Paul Schweder ve Eşref Bengi Özbilen, *Çanakkale Cephesinde: Türklerin Genel Karargahında*, Yeditepe yayınları, İstanbul: Yeditepe, 2012.

62 Emil Ludwig, *Die Fahrten der Goeben und der Breslau*, Berlin: S. Fischer Verlag, 1916. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Emil Ludwig, *Yavuz ve Midilli: Göben ve Breslau*, İstanbul: Burçak Yayınevi, 1968.

63 Harry Stürmer, *Zwei Kriegsjahre in Konstantinopel: Skizzen deutsch-jungtürkischer Moral und Politik*, Lausanne: Payot, 1917. Stürmer’in eserinin iki Türkçe çevirisi olmakla birlikte bunların esas alındığı Fransızca tercümesinin Almanca asıyla farklılıklarına dair bkz. Kadir Kon, “Gazetecilik mi, Ajanlık mı? Alman Gazeteci Dr. Harry Stuermer’in Birinci Dünya Savaşı Ortasında Yayınlanan Kitabı ve Yol Açtığı Etkiler Üzerine Bir Deneme,” *Sultan V. Mehmed Reşad ve Dönemi*, c. 1, İstanbul: TBMM Milli Saraylar Yayını, 2018, s. 449-450.

bir aktör olan Alman Elçisi Hans von Wangenheim Çanakkale Cephesindeki zaferi görmeden vefat etmiştir ve bir hatıratı bulunmamaktadır. Buna karşın meslektaş ABD İstanbul Büyükelçisi Henry Morgenthau ve bilhassa Avusturya-Macaristan askerî ataşesi Joseph Pomiankowski'nin anıları savaş öncesi ve Çanakkale Cephesi dâhil savaş süreci üzerine detaylı bilgiler sunan eserlerdir.⁶⁴

Almanca yayınlar arasındaki bir diğer eser grubu da Çanakkale Cephesini Alman edebiyatçıların tarihi roman tarzında anlattıkları bazı kitaplardır. Bu tarz metinlere ilk örnek daha henüz Çanakkale zaferinin ilk yılında yayınlanmıştır ve Walter Heichen'a aittir.⁶⁵ Diğer örnekler ise 1930'lu yıllara aittir. Bunlardan bir tanesi Eberhard Koebell adlı Alman bir edebiyatçının Clemens Laar müstearıyla kaleme aldığı "Der Kampf um die Dardanellen" [Çanakkale İçin Savaş] başlıklı eseridir.⁶⁶ Bir diğeri yazarı hakkında bir bilgiye ulaşamadığımız, belki yine müstear bir isimle yazılan Walter von Schoen'un "Die Hölle von Gallipoli: Der Heldenkampf an den Dardanellen" [Gelibolu Cehennemi: Çanakkale'de Kahramanca Mücadele] adlı eseridir.⁶⁷ Bu iki eserin ortak özelliği 1930'ların ikinci yarısında Alman askerî gücünün yeniden yüceltmeye çalışıldığı Nazi iktidarı döneminde yayınlanmış olmalarıdır. Bu eserlerde Çanakkale savunmasına dair o döneme kadar yayınlanmış eserler ve bilgilerden istifade ederek genel anlamda dönemin bir panoraması çizilmektedir. Ancak Nazi döneminin konjonktürü gereği Almanlık vurgusu rahatsız edici boyutlara ulaşmaktadır. Nitekim bu eserlerde Türk askerinin cesurluğuna atf yapılmakla birlikte Çanakkale zaferinin Alman komutasında gerçekleştiğini, onların organize becerisi ve yönetimi olmaksızın Türklerin bu başarıya ulaşamayacakları düşüncesi öne çıkmaktadır. Öyle ki bu eserlerin Türk tarih yazımındaki tepkiselliği de artırdığı düşünülebilir. Zira bunların yayınlanmasından sonraki birkaç yıl içerisinde yayınlanan, Çanakkale Cephesinde yeni mezun genç bir subay olarak bulunan M. Şevki Yazman'ın "Türk Çanakkale" başlıklı eseri bu çerçevede zikredilebilir.⁶⁸ Zira bu kitapta dönemin ruhunun bir

64 Henry Morgenthau, *Ambassador Morgenthau's Story*, Garden City, N.Y.: Doubleday, Page, 1918. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Henry Morgenthau, *Büyükelçi Morgenthau'nun Öyküsü*, çev. Attila Tuygan, İstanbul: Belge Yayınları, 2005. Joseph Pomiankowski, *Der Zusammenbruch des Osmanischen Reiches Erinnerungen an die Türkei aus der Zeit des Weltkrieges*, Wien: Amalthea-Verlag, 1927. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Joseph Pomiankowski, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküşü: "1914-1918 I. Dünya Savaşı"*, çev. Kemal Turan, (İstanbul: Kayıhan Yayınları, 1990.

65 Walter Heichen, *Im Kampf um die Dardanellen: Erzählung aus dem Weltkriege*, Berlin: Mars-Verlag C. Siwinna, 1916.

66 Clemens Laar, *Der Kampf um die Dardanellen*, Berlin: Paul Neff Verlag, 1936.

67 Walter von Schoen, *Die Hölle von Gallipoli: Heldenkampf an den Dardanellen*, Berlin: Ullstein, 1937. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Walter von Schoen, *Bir Alman'ın Gözüyle Çanakkale: Gelibolu Cehennemi*, çev. Dilek Ekiz ve Hayrettin Ekiz, İstanbul: 2010.

68 M. Şevki Yazman, *Türk Çanakkale*, Ankara: Ulus Basımevi, 1938.

yansımaları olarak Çanakkale’de Türklük vurgusunun öne çıkarılarak Almanlara karşı tepkinin onları aşağılamaya vardığı gözlenmektedir.

Elbette hatırat türü eserlerin kişisel anlatılar olması dolayısıyla çoğu zaman savunmacı bir refleks içerisinde kaleme alınmış olabileceklerini göz ardı etmemek gerekir. Zira gerek asker gerek devlet yetkilisi olsun, kaleme alınan dönem içerisinde atmış oldukları adımları, yapmış oldukları tercihleri haklı çıkarma amacıyla olabilmektedirler. Bunun arkasında itibarlarını koruma ve kendilerine yönelik eleştirilerin önünü alma düşüncesi yatabilir. Yine tarihi roman tarzında yazılmış metinleri de dönemin konjonktürü bağlamında dikkate almak gerekir. Nihayet bu durumu Osmanlı veya Alman ordu mensupları, yetkilileri veya yazarları fark etmeksizin göz önünde bulundurmalıdır.

Dönemin gazete ve dergileri çağdaş, yani dönemin/aynı günlerin ürünleri olmaları bakımından önem taşımaktadır. Bu alanın ekseriyeti savaş propagandası içermekle birlikte Alman gazetelerinde önemli metin ve değerlendirmelere veya şahitliklere rastlanmaktadır. Basınla ilgili kaynaklara internet üzerinden ulaşım imkânlarının son yıllarda giderek daha iyileştiğini söylemek mümkündür. Hem Türkiye’de hem Almanya’da bu alanda yapılan devlet, özel ya da üniversite kütüphanelerinin dijitalleştirme projeleri neticesinde eski tarihli süreli yayınlara ulaşılabilmektedir. Nitekim çalışmamızda istifade ettiğimiz süreli yayınların önemli kısmında bu sayede tarama yapma imkânı doğmuştur. Türkiye’de Beyazıt Devlet Kütüphanesi’nin, Atatürk Kitaplığı’nın ya da çeşitli üniversitelerin bu tür çalışmaları örnek olarak gösterilebilir. Aynı durum Almanya veya Avusturya için de geçerlidir. Hem milli kütüphaneler ve şehir kütüphaneleri, hem de üniversite kütüphaneleri benzer imkânlar sunmaktadırlar. Dijital kaynaklar zümresinden birkaç örnek vermek gerekirse; Almanya’daki çeşitli müze, arşiv ve kütüphanelerin dijital olanaklarını biraraya getiren bir veritabanı olan “Deutsche Digitale Bibliothek” [Alman Dijital Kütüphanesi] öne çıkan bir projedir.⁶⁹ Berlin Devlet Kütüphanesi ve Avusturya Milli Kütüphanesi dijital veritabanları süreli yayınlar dâhil olmak üzere zengin birer içerik sunmaktadır.⁷⁰ Bavyera Devlet Kütüphanesi’nin dijital gazete arşivi ağırlıklı olarak Almanca dilindeki tarihi gazetelere erişimi mümkün kılan veritabanlarından birisidir.⁷¹ Yapılan projeler çerçevesinde oldukça nadir yerel yayınlara da ulaşmak mümkün olmaktadır.⁷² Özel olarak Birinci Dünya

69 “Deutsche Digitale Bibliothek - Kultur und Wissen online”, erişim 21 Kasım 2024, <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/>.

70 “Digitalisierte Sammlungen der Staatsbibliothek zu Berlin”, erişim 21 Kasım 2024, <https://digital-beta.staatsbibliothek-berlin.de/>; “Österreichischen Nationalbibliothek”, erişim 21 Kasım 2024, <https://onb.digital/>.

71 “digiPress - Das Zeitungsportal der Bayerischen Staatsbibliothek”, erişim 21 Kasım 2024, <https://digipress.digitale-sammlungen.de/>.

72 Örneğin Kuzey Ren Vestfalya bölgesinde 1801-1945 yılları arasında yayınlanan yerel gazetelere dair bir veritabanı için bkz. “Zeitungsportal NRW”, erişim 21 Kasım 2024, <https://zeitpunkt.nrw/>.

Savaş döneminde Almanya'nın yerel gazeteleri üzerinden bakan projeler de mevcuttur.⁷³ Ayrıca dönemin basını gibi savaş döneminde yayınlanan kitap/ kitapçıkların çoğunluğunu yine propaganda yayınları bağlamında değerlendirmek mümkündür. Örneğin Gustav Adolf Erdmann'ın Çanakkale Cephesinde kara muharebeleri henüz devam ederken buradaki gelişmelerin kitaplaştırıldığı görülmektedir.⁷⁴ Yine aynı yıl Alman propaganda yayın serisi içerisinde Ludwig Trampe'nin Boğazlar etrafındaki mücadeleyi devletlerarası çatışma bağlamında ele aldığı kitapçığı yayınlanmıştır.⁷⁵

Araştırmalar

Birinci Dünya Savaşı'nın en mühim cephelerinden biri olan ve doğrudan/dolaylı olarak pek çok devleti ilgilendiren Çanakkale Cephesine dair çok geniş bir kaynak havuzunun olduğundan yukarıda bahsedildi. Aşağıda bu geniş havuzdan yalnızca Çanakkale Cephesini Almanya ve Alman varlığı cihetinden ele alan araştırmalara değinmekle yetineceğiz. Doğrudan Çanakkale Cephesi üzerine ve buradaki Alman varlığına dair Almanca yayınların 1920 ve 30'lu yıllarda görülmekle birlikte İkinci Dünya Savaşı yıllarından sonra artık bu konunun Alman tarih yazımının ilgi alanı dışına çıktığı anlaşılmaktadır. Nitekim hatırat ve resmi tarih eserlerinin haricinde sonraki süreçte Almanca ve müstakil olarak Çanakkale Cephesi üzerine yazılmış araştırma eserlerinin sayısı oldukça azdır. Bu konu genellikle Birinci Dünya Savaşı üzerine yazılan eserlerin içerisinde ele alınmaktadır.

Durum böyle olmakla birlikte geçen yıllarda doğrudan Çanakkale Cephesindeki Alman varlığı üzerine yapılmış ciddi araştırmalar da bulunmaktadır. Bunların başında Klaus Wolf'un çalışması gelmektedir.⁷⁶ Asker kökenli bir araştırmacı olan Wolf çalışmasında Birinci Dünya Savaşı'ndaki Türk-Alman askerî ittifakını öncesi ve sonrasıyla Çanakkale Cephesi özelinde detaylı bir şekilde incelemektedir. Diğer yandan dil bariyeri yüzünden Osmanlı/Türk kaynaklarıyla yeterince desteklenmemiş olması eksik tarafı olarak görülebilir. Burada yazarın çıkış noktası kitabının özsözünde de belirttiği üzere Gelibolu'da yaşanan büyük zaferin Almanlarca unutulmasıdır. Yine o zamanki Almanya'nın bu zaferde oynadığı rolün bugünkü Türkiye'de unutulması ya da hatırlanmak istenmemesi de bir çıkış noktasıdır.

73 Hessen bölgesi yerel gazeteleri üzerinden bir proje örneği için bkz. "Regionale Zeitungen aus der Zeit des Ersten Weltkrieges", erişim 21 Kasım 2024, <https://hwk1.hebis.de/>.

74 Erdmann, Gustav Adolf, *Die Dardanellen: Konstantinopel und die Meerengen einst und jetzt*, Bielefeld-Leipzig: Velhagen & Klasing, 1915.

75 Ludwig Trampe, *Der Kampf um die Dardanellen*, Stuttgart-Berlin: Deutsche Verlags-Anstalt, 1915.

76 Klaus Wolf, *Gallipoli 1915: Das deutsch-türkische Militärbündnis im Ersten Weltkrieg*, Report Verlag, 2008. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Klaus Wolf, *Gelibolu 1915 - Birinci Dünya Harbi'nde Alman Türk Askeri İttifakı*, çev. Eşref Bengi Özbilen, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.

Onun haricinde yine son yıllarda Çanakkale Cephesini konu edinen Heinz Richter'in kitabı Almanca yazılmış müstakil bir eser olarak zikredilebilir.⁷⁷ Ancak bu eser Alman kaynaklarından ziyade ağırlıklı olarak İngiliz ikincil kaynaklarından hazırlanmış ve Türk kaynağı kullanılmamıştır. Kitabın klasik bir kronolojik savaş anlatısını içerdiği, cephedeki Alman varlığına dair de özel bir şey söylemediği dikkati çeker. Benzer şekilde Frank Jakob'un birkaç yıl önce Almanca yayınlanan araştırması da cephedeki deniz ve kara muharebelerini kronolojik ve muhtasar biçimde, daha ziyade mevcut literatür üzerinden ele almakta, sonrasında diğer cephelere değinmektedir.⁷⁸ Jakob araştırmasının bir bölümünde savaşan tarafların hafızasında bu cephenin ne kadar hatırlandığını kaynaklar üzerinden değerlendirmiştir.

Doğrudan Çanakkale Cephesi üzerine olmasa da Osmanlı Alman askerî ilişkileri üzerine önemli ve çokça referans verilen bir eser Jehuda L. Wallach'a aittir.⁷⁹ Wallach, 1835 yılından 1918 yılına kadar önce Prusya sonra ise Almanya tarafından Osmanlı Devleti'ne yapılan askerî yardımı incelediği araştırmasında Birinci Dünya Savaşı ve Çanakkale özelindeki Alman etkisi üzerine de önemli bilgiler vermektedir. Bu çerçevede zikredilmesi gereken diğer bir araştırma Gerhard Grüşhaber'in 1908-1938 yılları arasında Osmanlı ve ardından Türk ordusunda Alman ruhunu bir askerî teknoloji transferi penceresinden inceleyen ve Birinci Dünya Savaşı'ndaki müttefiklik ilişkisi ile sonraki süreçte bu ilişkiye dair yaklaşımlar üzerine de önemli bilgi ve değerlendirmeler sunan çalışmasıdır. Bu çalışma geçtiğimiz yıllarda İngilizce yayınlanmış ve yakın zamanda kavramsal sorunları olsa da Türkçeye çevrilmiştir.⁸⁰ Bu bakımdan araştırmaların bazılarının Türkçe çevirileri yerine orijinal metinlerden istifade edilmesi daha sağlıklı görünmektedir.

Çanakkale Cephesi ve Almanya'nın bu cephedeki varlığına dair Alman birincil kaynaklarının kullanıldığı sempozyum bildirisi, makale ve tez gibi az sayıda Türkçe araştırma mevcuttur. Bunlardan Necmettin Alkan'ın Çanakkale Savaşı'nda Almanya'nın rolü ve katkısını Alman kaynaklarından incelediği⁸¹ ve Mustafa Çolak'ın daha ziyade diplomatik belgeler üzerinden Almanya'nın yardım

77 Heinz A. Richter, *Der Krieg im Südosten. Band 1: Gallipoli 1915*, Wiesbaden: Harrossowitz Verlag, 2013.

78 Frank Jacob, *Gallipoli 1915/16: Britanniens bitterste Niederlage*, Berlin: De Gruyter, 2020.

79 Jehuda Lothar Wallach, *Anatomie einer Militärhilfe*, Düsseldorf: Droste, 1976. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Jehuda L. Wallach, *Bir Askeri Yardımın Anatomisi*, çev. Fahri Çeliker, Ankara: Genel Kurmay ATASE Yay., 1985.

80 Gerhard Grüşhaber, *The "German Spirit" in the Ottoman and Turkish Army, 1908-1938: A history of military knowledge transfer*, Berlin: De Gruyter, 2018. Eserin Türkçe çevirisi için bkz. Gerhard Grüşhaber, *Türk Ordusunda Alman Ruhü: Bir Askeri Teknoloji Transferi Tarihi*, çev. Bozkurt Leblebicioğlu, İstanbul: Say Yayınları, 2022.

81 Necmettin Alkan, "Alman Kaynaklarına Göre Çanakkale Savaşı ve Zaferi," *Belleten*, c. 80, sy. 289 (2016), s. 899-938, <https://doi.org/10.37879/belleten.2016.899>.

çabalarını ele aldığı⁸² makaleleri zikredilebilir. Gültekin Yıldız'ın Osmanlı-Alman ittifakını birleşik harekât perspektifinden ele aldığı⁸³, Wolfgang Petter'in Boğazların Alman savaş stratejisindeki yerini irdelediği⁸⁴, Mustafa Gencer'in Almanya'nın Çanakkale Cephesine olan desteğini incelediği⁸⁵ ve Ramazan Çalık'ın cepheyeye Alman bakışını ele aldığı⁸⁶ makaleler de konuya dair diğer öne çıkan araştırmalar olarak değerlendirilebilir.⁸⁷

Öte yandan yoğun olarak ATASE belgeleri üzerinden hazırlanmış olan Ahmet Esenkaya'nın cephedeki Türk-Alman birlikteliğini incelediği makalesi,⁸⁸ İsmet Görgülü'nün daha ziyade Almanların Çanakkale'deki varlığını ve niyetini kara muharebeleri üzerinden sorguladığı çalışmaları⁸⁹ ve yine benzer yaklaşıma sahip Naim Babüroğlu'nun "Almanların Büyük Tuzağı" adıyla kitaplaşan doktora tezi gibi araştırmalar zikredilebilir.⁹⁰

Son olarak yine doğrudan konumuzu ilgilendiren birkaç doktora çalışmasını da burada zikretmek yerinde olacaktır. Birincisi Jan Christoph Reichmann'ın Birinci Dünya Savaşı'nda Alman askerleri gözünden Osmanlı müttefiklerini incelediği

-
- 82 Mustafa Çolak, "Çanakkale Savaşları ve Almanya," *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, c. 8, sy. 16 (2010), s. 35-49; Mustafa Çolak, "Çanakkale Savaşları ve Müttefik Almanya," *100. Yılında Çanakkale: Sempozyum Tebliğleri*, ed. Aykut Ertuğrul, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2016, s. 141-57; Mustafa Çolak, "Çanakkale'de Yalnız Bırakılan Bir Müttefik: Almanya'nın Osmanlı İmparatorluğuna Yardım Çabaları," *Türkler*, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002.
- 83 Gültekin Yıldız, "Cihan Harbinde Türk-Alman İttifakı: Bir Stratejik Ortaklığın Kısa Muhasebesi," *Türkiye Günlüğü*, sy. 136 (Güz 2018), s. 12-21.
- 84 Wolfgang Petter, "Die Dardanellen in der deutschen Weltkriegstrategie," *Çanakkale Savaşları Sebep ve Sonuçları Sempozyumu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1993, s. 125-136.
- 85 Mustafa Gencer, "Çanakkale Savaşlarında Türk-Alman İlişkileri," *Çanakkale Tarihi*, ed. Mustafa Demir, İstanbul: Değişim Yayınları, 2008; Mustafa Gencer, "Çanakkale Savaşlarında Alman Yardımı (1914-1916)," *I. Uluslar Arası Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Türk-Alman İlişkileri Sempozyumu [Das Erste Internationale Symposium zu den Deutsch-Türkischen Historischen Kulturellen Beziehungen]*, Konya: Konya Valiliği, 2010, s. 237-245.
- 86 Ramazan Çalık, "Çanakkale Muharebelerine Alman Bakışı," *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, sy. XX (2000), s. 355-383.
- 87 Daha spesifik bir araştırma olarak uzun yıllar Osmanlı ordusunda görev yapan Goltz Paşa'nın savaş dönemindeki değerlendirmelerini içeren bir çalışma için bkz. Yusuf Ziya Altuntaş, "Goltz Paşa'nın 18 Mart öncesi Alman İmparatoru II. Wilhelm'e Sunduğu Raporunda Çanakkale'deki Durum ve Cephenin Önemi Hakkındaki Değerlendirmeleri," *105. Yılında Çanakkale Muharebelerine Bakış*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020, s. 12-27.
- 88 Ahmet Esenkaya, "Çanakkale Savaşında Türk-Alman Birlikteliği," *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı*, c. 6, sy. 6-7 (2009), s. 15-42.
- 89 İsmet Görgülü, "Çanakkale Zaferi Üzerine Alman İddiaları," *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c. 10, sy. 28 (1994), s. 105-136; İsmet Görgülü, "Çanakkale Cephesi'nde Almanların Niyeti," *Çanakkale Araştırmaları Türk Yılı*, c. 1, sy. 1 (2003), s. 161-182.
- 90 Naim Babüroğlu, "Çanakkale Muharebelerinde Osmanlı ve Alman Komutanlarının Askeri Planları ve Alınan Sonuçlar", Doktora Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2016.

doktora tezidir.⁹¹ Reichmann çalışmasında savaşın farklı cepheleri ve askerî birimlerindeki müttefiklik ilişkisini ele alırken, Çanakkale savunması ve Osmanlı ordu ve bahriyesindeki Almanların izlenimlerine de yer vermektedir. İkincisi ise Ozan Tuna'nın Amiral Souchon'un Osmanlı Donanması'ndaki faaliyetlerini Alman kaynaklarını da kullanarak incelediği ve bir bölümü Çanakkale Cephesi üzerine olan tezidir.⁹²

Sonuç

Bu çalışmada, öncelikle Osmanlı Devleti ile Alman İmparatorluğu arasında Birinci Dünya Savaşı'ndaki müttefiklik ilişkisi ve savaşın mağlubiyetle neticelenmesinin ardından bu ilişkideki kopuşun Çanakkale Savaşı'nın tarihinin yazılmasına olan etkisine değindik. Birinci Dünya Savaşı'ndaki Osmanlı-Alman ittifaki esasen kaçınılması pek de mümkün olmayan,⁹³ ortak zaferi hedefleyen, birbirini bütünüleyici bir menfaat ilişkisi ve bir stratejik ortaklıktı.⁹⁴ Çanakkale Zaferi ise bir savunma zaferiydi ve büyük savaşta yenilgiye kadar bu zafer müttefikliğin ortak başarısı olarak görülüyordu. Savaşın sonucunda başarılı olunsaydı bambaşka bir tarihin yazılacağı muhtemeldir. Ancak nihayetinde bu başarı Türk tarafından bir Türk zaferi, Almanlar tarafından ise Alman kumandanların ve teknik desteğinin sonucu olarak görüldü. Başarıyı savaş döneminde olduğu gibi bir müttefikliğin/işbirliğinin neticesi olarak görenler ise azınlıkta kaldı.⁹⁵ Bu çerçevede bu döneme dair tarih yazımının nihai başarısızlığın gölgesinde şekillendiğinin farkında olunması ve yapılan araştırmalarda bu hususun dikkate alınmasında fayda görmekteyiz.

Buradan hareketle çalışmanın devamında doğrudan Çanakkale Savaşı'ndaki Alman varlığı ve etkinliği açısından öne çıkan birincil ve ikincil kaynaklar müttefiklik ilişkisi çerçevesinden ele alındı. Böylece makalenin müttefik Almanya'nın Çanakkale'deki rolüne ilişkin yapılacak yeni araştırmalara objektif bir bakış sunarak katkıda bulunması hedeflenmiştir. Gerçekten de sonraki gelişmelerden bağımsız biçimde 1915 yılına dönüldüğünde, Çanakkale Cephesinde sayıca ön plana çıkmaya da hem kilit rollerde görev alan ordu ve donanma mensupları

91 Jan Christoph Reichmann, "‘Tapfere Askers’ und ‘Feige Araber’: Der osmanische Verbündete aus der Sicht deutscher Soldaten im Orient 1914-1918", Doktora Tezi, Münster Üniversitesi, 2009.

92 Ozan Tuna, "Alman Amiral Souchon'un Osmanlı Donanmasındaki Faaliyetleri (1914-1917)", Doktora Tezi, Samsun, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2020.

93 İlber Ortaylı, "Büyük Savaşa Giderken Türkiye ve Avrupa: 'Kaçınılmaz' Müttefik Almanya," *Atlas Tarih*, sy. 6 (Çanakkale 1915 özel sayısı) (2011), s. 50-57.

94 Reichmann, "‘Tapfere Askers’ und ‘Feige Araber’", 389. Reichmann bunun bir silah arkadaşlığından [Waffenbrüderschaft] ziyade amaç ortaklığı, hedeflerde ortaklık [Zweckbündnis] olduğunu belirlerken, savaşın son yılında Kafkas cephesinde bu ortaklığın krize dönüştüğüne dikkat çekmektedir. Ayrıca bkz. Yıldız, "Cihan Harbinde Türk-Alman İttifakı: Bir Stratejik Ortaklığın Kısa Muhasebesi".

95 Çalık, "Çanakkale Muharebelerine Alman Bakışı", s. 355.

hem de teçhizat ve savaş malzemesi anlamında Almanya'nın kısıtlı ama görmezden gelinemeyecek bir katkısının söz konusu olduğu tespitinde bulunmak yanlış olmayacaktır. Nitekim çalışmada ele alındığı üzere hem Almanya hem de Türkiye'deki arşivler araştırmacılara Çanakkale özelinde Osmanlı-Alman ittifakı üzerine zengin bir bilgi ve belge imkânı sunmaktadır. Boğazlar Umum Kumandanlığı görevini üstlenen Amiral Usedom, Çanakkale'de Başkumandanlık temsilcisi olan Koramiral Merten, Osmanlı Donanması Komutanı olan Amiral Souchon, Beşinci Ordunun Komutanı Liman von Sanders başta olmak üzere pek çok Alman ordu veya donanma mensubunun Çanakkale Cephesi açısından önem taşıyan yazışma, raporlar ve yayınları bunların başında gelmektedir. Hem arşiv kayıtları ve bu kayıtlar üzerinden yazılan Alman resmi tarihi, hem de Osmanlı ordu ve donanmasında görev almış Alman personelin hatıralar veya süreli yayınlara yansıyan şahitlikleri sözü edilen katkıyı ve dolayısıyla Çanakkale Cephesindeki Alman varlığını açık bir biçimde ortaya koymaktadır.

Elbette bu noktada Çanakkale Cephesinin Almanya açısından önemini sorgulamak icab etmektedir. Öyle ki 1915 yılında Çanakkale Cephesinin yarılması ve İstanbul'un düşmesinin Osmanlı Devleti'nin savaş dışı kalması anlamına geleceğini ve böyle bir durumun Almanya'nın menfaatlerine aykırı olacağını göz ardı etmemek gerekir. Bu yüzden Almanya'nın Çanakkale'de Osmanlı Devleti'ne destek sağlamak istemesi beklenen bir durumdur. Savaşın ilk yılında Balkan yolunun henüz açılmamış olması dolayısıyla istediği ölçüde yardım edip edememiş olması ise üzerinde durulması gereken ayrı bir soru işaretidir.⁹⁶

Kaynakça

Arşiv Kaynakları

Bundesarchiv Militärarchiv (BArch MA)

BArch MA, RM 40

BArch MA, RM 40/1

BArch MA, MSG 2/10873

Politisches Archiv des Auswärtigen Amtes (PA AA)

PA AA, RZ 201/13320 vd.

Basılı Eserler ve Araştırmalar

Albayrak, Muzaffer, *Osmanlı Belgelerinde Çanakkale Muharebeleri*, Ankara: T. C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 2005.

⁹⁶ Bu konuya dair bir makale için bkz. Yusuf Ziya Altuntaş, "Cihan Harbi ve Osmanlı-Alman İttifakının Balkan Kilidi," *The Balkans: History, Religion and Society*, ed. Sevba Abdula ve Semran Murtezani, Skopje: IDEFE, 2024, s. 125-146.

- Alkan, Necmettin, "Alman Kaynaklarına Göre Çanakkale Savaşı ve Zaferi," *Bellekten* c. 80, sy. 289 (2016), s. 899-938. <https://doi.org/10.37879/bellekten.2016.899>.
- Altıntaş, Yusuf Ziya, "Cihan Harbi ve Osmanlı-Alman İttifakının Balkan Kilidi," İçinde *The Balkans: History, Religion and Society*, ed. Sevba Abdula ve Semran Murtezani, Skopje: IDEFE, 2024, s. 125-146.
- , "Çanakkale Kara Savaşlarına Osmanlı-Alman Donanmasından Bir Katkı: Alman Deniz Yüzbaşı R. Firl'e'nin Terekesinden Goliath Zırhlısının Batırılışı," *Güneydoğu Avrupa Araştırmaları Dergisi*, sy. 29 (2019), s. 31-46.
- , *Çanakkale Savaşı'nda Alman Bahriyeliler*, İstanbul: Küre Yayınları, 2024.
- , "Goltz Paşa'nın 18 Mart öncesi Alman İmparatoru II. Wilhelm'e Sunduğu Raporunda Çanakkale'deki Durum ve Cephenin Önemi Hakkındaki Değerlendirmeleri," İçinde *105. Yılında Çanakkale Muharebelerine Bakış*, Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020, s. 12-27.
- , "Guido von Usedom," İçinde *Çanakkale Savaşları Ansiklopedisi*. İstanbul: Çanakkale Savaşları Enstitüsü, 2023. <https://canakkalesavaslariansiklopedisi.com/content/guido-von-usedom/>.
- Aslan, Rüstem ve Atabay, Mithat (ed.), *Çanakkale Boğazı 1915 Deniz Savaşları: W. von Thomson Hamidiye Günlüğü*, Çanakkale: Paradigma Akademi Yayınları, 2018.
- Babüroğlu, Naim, "Çanakkale Muharebelerinde Osmanlı ve Alman Komutanlarının Askerî Planları ve Alınan Sonuçlar", Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, 2016.
- Beşikçi, Mehmet, *Cihan Harbi'ni Yaşamak ve Hatırlamak: Osmanlı Askerlerinin Cephe Hatıraları ve Türkiye'de Birinci Dünya Savaşı Hafızası*, İstanbul: İletişim Yayınları, 2019.
- Birinci Dünya Harbinde Türk Harbi: Deniz Harekâtı*, c. 8, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1976.
- Birinci Dünya Savaşı'nda Çanakkale Cephesi I-II-III*, c. 5, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 2012.
- Bleeck-Schlombach, Emil, *Allah il Allah: Mit den Siegesfahnen an den Dardanellen und auf Gallipoli*, Leipzig: Zehrfeld, 1916.
- , *Çanakkale Allah illallah: Zafer Sancaklarıyla Çanakkale Boğazı ve Gelibolu'da*, çev. Rüstem Aslan, İstanbul: Vapur, 2018.
- Bossert, Erwin, *Der Kampf um die Dardanellen*, Pforzheim: Vaterland-Verlag, 1925.
- Buddecke, Hans Joachim, *Çanakkale Üzerinde Bir Şahin*, çev. Bülent Erdemoğlu, İstanbul: Türkiye İş Bankası, 2009.
- , *El Schahin (der Jagdfalke): Aus Meinem Fliegerleben*, Berlin: August Scherl, 1918.
- Bülöw, Bernhard von, *Die deutschen Dokumente zum Kriegsausbruch 1914*, 5 cilt, Berlin: Deutsche Verlagsanstalt für Politik und Geschichte, 1922.

- Çalık, Ramazan, "Çanakkale Muharebelerine Alman Bakışı," *Osmanlı Araştırmaları Dergisi*, sy. XX (2000), s. 355-383.
- Çanakkale Muharebelerinde Müstahkem Mevki Cerideleri 1-2*, Ankara: Genel Kurmay Başkanlığı, 2019.
- Çolak, Mustafa, "Çanakkale Savaşları ve Almanya," *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, c. 8, sy. 16 (2010), s. 35-49.
- , "Çanakkale Savaşları ve Müttefik Almanya," *İçinde 100. Yılında Çanakkale: Sempozyum Tebliğleri*, ed. Aykut Ertuğrul, İstanbul: Zeytinburnu Belediyesi Kültür Yayınları, 2016, s. 141-157.
- , "Çanakkale'de Yalnız Bırakılan Bir Müttefik: Almanya'nın Osmanlı İmparatorluğuna Yardım Çabaları," *Türkler*, c. 13, Ankara: Yeni Türkiye Yayınları, 2002, s. 377-383.
- Daniels, Emil, "Der Kampf um die Dardanellen im Jahre 1915," ed. Walther Schotte, Sonderausdruck aus den Preußischen Jahrbücher 182, Berlin: Verlag von Georg Stille, 1920.
- Die Operationen des Jahres 1915 die Ereignisse im Westen und auf dem Balkan vom Sommer bis zum Jahresschluß*, c. 9, Weltkrieg 1914 bis 1918, Berlin: Mittler, 1933.
- Erdmann, Gustav Adolf, *Die Dardanellen: Konstantinopel und die Meerengen einst und jetzt*, Bielefeld-Leipzig: Velhagen & Klasing, 1915.
- Esenkaya, Ahmet, "Çanakkale Savaşında Türk-Alman Birlikteliği," *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, c. 6, sy. 6-7 (2009), s. 15-42.
- Feldmann, Otto von, "Das Oberkommando der Meerengen in den Dardanellen 1914 bis 1918," *Marine-Rundschau*, c. 44 (Temmuz 1939), s. 640-653.
- Firle, Rudolf, "Die Vernichtung des englischen Linienschiffes Goliath," *Auf See Unbesiegt: Erlebnisse im Seekrieg – Erzählt von Mitkämpfern*, 2. bs, c. 1, Münih: J. F. Lehmanns Verlag, 1922, s. 39-48.
- Gencer, Mustafa, "Çanakkale Savaşlarında Alman Yardımı (1914-1916)," *I. Uluslar Arası Tarihi ve Kültürel Yönleriyle Türk-Alman İlişkileri Sempozyumu [Das Erste Internationale Symposium zu den Deutsch-Türkischen Historischen Kulturellen Beziehungen]*, Konya: Konya Valiliği, 2010, s. 237-245.
- , "Çanakkale Savaşlarında Türk-Alman İlişkileri," *Çanakkale Tarihi*, ed. Mustafa Demir, c. IV, İstanbul: Değişim Yayınları, 2008, s. 1891-1904.
- Görgülü, İsmet, "Çanakkale Cephesi'nde Almanların Niyeti," *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı*, c. 1, sy. 1 (2003), s. 161-182.
- , "Çanakkale Zaferi Üzerine Alman İddiaları," *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, c. 10, sy. 28 (1994), s. 105-136.
- Grüßhaber, Gerhard, *The "German Spirit" in the Ottoman and Turkish Army, 1908-1938: A history of military knowledge transfer*, Berlin: De Gruyter, 2018.

- , *Türk Ordusunda Alman Ruhü: Bir Askeri Teknoloji Transferi Tarihi*. çev. Bozkurt Leblebicioğlu, İstanbul: Say Yayınları, 2022.
- Heichen, Walter, *Im Kampf um die Dardanellen: Erzählung aus dem Weltkriege*, Berlin: Mars-Verlag C. Siwinna, 1916.
- Herrmann, Matthias, *Das Reichsarchiv (1919-1945): eine archivische Institution im Spannungsfeld der deutschen Politik*, Kamenz: Stadtarchiv, 2019.
- Hersing, Otto, *Çanakkale Denizaltı Savaşı*, çev. Bülent Erdemoğlu, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2007.
- , *U21 Rettet die Dardanellen*, Zurich: Amalthea Verlag, 1932.
- Hiltmann, E., “Mit den Maschinengewehren der Mittelmeerdivision an der Front auf Gallipoli,” *Vor 20 Jahren. Zweite Folge: Von den Dardanellen zum Sues. Mit Marineärzten im Weltkrieg durch die Türkei*, Deutsche Medizinische Wochenschrift, Leipzig: Georg Thieme, 1935, s. 112-125.
- Holzhausen, Rudolf, *Birinci Dünya Harbinde Almanya'nın Türkiye'ye Sağladığı Hava Desteği ve Çanakkale Havacıları*, çev. H. Fahri Çeliker, 14 sayılı Askeri Tarih Bülteni eki, Ankara: Genelkurmay Basımevi, 1982.
- Hüner, Hans, *İki Bayrak Altında: İmparatorluk Gemisi Breslau/Midilli Kruvazörünün Hayat ve Savaş Tarihi*, çev. Hüsnü Erentok, Ankara: Deniz Basımevi, 1976.
- , *Unter zwei Flaggen Die Lebens- u. Kampfgeschichte S. M. S. "Breslau-Midilli"*, Potsdam: Breslau-Midilli, 1930.
- Jacob, Frank, *Gallipoli 1915/16: Britanniens bitterste Niederlage*, Berlin: De Gruyter, 2020.
- Janson, Gerhard von, “Die Grundlagen der türkischen Meerengenverteidigung im Weltkriege (1914),” *Marine-Rundschau*, c. 33 (Şubat 1928), s. 63-73.
- Kannengiesser, Hans, *Çanakkale'de Türklerle Beraber: Bir Alman Albayının Gözünden Çanakkale*, çev. Mehmet Serez, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.
- , *Gallipoli: Bedeutung und Verlauf der Kämpfe 1915*, Berlin: Schlieffen-Verlag, 1927.
- Kon, Kadir, “Almanya Dışişleri Bakanlığı Siyasi Arşivi'nin Tarihsel Gelişimi ve Modern Dönem Türk Tarihi Açısından Önemi,” *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, sy. Özel Sayı (Ağustos 2024), s. 1-54. <https://doi.org/10.33419/aamd.1534126>.
- , “Gazetecilik mi, Ajanlık mı? Alman Gazeteci Dr. Harry Stuermer'in Birinci Dünya Savaşı Ortasında Yayınlanan Kitabı ve Yol Açtığı Etkiler Üzerine Bir Deneme,” *Sultan V. Mehmed Reşad ve Dönemi*, c. 1, İstanbul: TBMM Millî Saraylar Yayını, 2018, s. 448-485.
- Korkmaz, Mehmet, “Yakınçağ Tarih Araştırmalarında Deniz Tarihi (Bahriye) Arşivi'nin Önemi”, 2. *Uluslararası Osmanlı Coğrafyası Arşiv Kongresi, Bildiriler c. II*, Ankara: T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Yayınları, 2019, s. 751-769.

- Koyuncu, Aşkın ve Keskin, Özcan ve Sınmaz Sönmez, Cahide (ed.), *Çanakkale Savaşları Bibliyografyası*, Ankara: Atatürk Araştırma Merkezi, 2010.
- Kraus, Theodor ve Dönitz, Karl, *Die Kreuzerfahrten der Goeben und Breslau*, Berlin: Ullstein, 1933.
- , *Kader Gemileri: Yavuz ile Midilli*, çev. A. Göke Bozkurt, İstanbul: İlgı Kültür Sanat, 2012.
- Laar, Clemens, *Der Kampf um die Dardanellen*, Berlin: Paul Neff Verlag, 1936.
- Lepsius, Johannes ve Mendelssohn-Bartholdy, Albrecht ve Thimme, Friedrich, *Die Grosse Politik der Europäischen Kabinette, 1871-1914, Sammlung der Diplomatischen Akten des Auswärtigen Amtes*, 40 cilt, Berlin: Deutsche Verlagsgesellschaft für Politik und Geschichte, 1922.
- Liebmann, Ernst, *Dardanellenflieger*, Berlin: Boll und Pickardt, Verlagsbuchhandlung, 1918.
- Lorey, Hermann, *Çanakkale'de Deniz Harbi: Türk Sularında Deniz Hareketleri, Boğazlar Etrafında Mücadele*, çev. Mehmet Mert Çam, İstanbul: İlgı Kültür Sanat Yayınları, 2018.
- , *Der Krieg in den türkischen Gewässern 1: Die Mittelmeer-Division*, Krieg zur See 1914-1918, Berlin: Mittler, 1928.
- , *Der Krieg in den türkischen Gewässern 2: Der Kampf um die Meerengen*, Krieg zur See 1914-1918, Berlin: Mittler, 1938.
- , "Die Deutsche Landungsabteilung auf Gallipoli," *Marine-Rundschau*, c. 33 (Nisan 1928), s. 126-29, 175-78.
- , *Türk Sularında Deniz Hareketleri*, çev. Tekirdağlı H. Sami, c. 1, İstanbul: Deniz Matbaası, 1936.
- , *Türk Sularında Deniz Hareketleri*, çev. Tacettin Talayman, c. 2, İstanbul: Deniz Matbaası, 1946.
- Ludwig, Emil, *Die Fahrten der Goeben und der Breslau*, Berlin: S. Fischer Verlag, 1916.
- , *Yavuz ve Midilli: Göben ve Breslav*, İstanbul: Burçak Yayınevi, 1968.
- Morgenthau, Henry, *Ambassador Morgenthau's Story*, Garden City, N.Y.: Doubleday, Page, 1918.
- , *Büyükelçi Morgenthau'nun Öyküsü*, çev. Attila Tuygan, İstanbul: Belge Yayınları, 2005.
- Mühlmann [Binbaşı Mühlmann], Carl, *Çanakkale Muharebesi*, çev. Miralay Halil Kemal, İstanbul: Erkân-ı Harbiye-i Umûmiye Talîm ve Terbiye Dairesi-Askeri Matbaa, 1927.
- Mühlmann, Carl, *Çanakkale Savaşı: Bir Alman Subayının Notları*, çev. Sedat Umran, İstanbul: Timaş Yayınları, 1998.
- , *Das Deutsch-Türkische Waffenbündnis im Weltkrieg*, Leipzig: Koehler&Amelang, 1940.

- , *Der Kampf um die Dardanellen 1915*, Berlin: Stalling, 1927.
- , *Deutschland und die Türkei 1913-1914: die Berufung der deutschen Militärmission nach der Türkei 1913, das deutsch-türkische Bündnis 1914 und der Eintritt der Türkei in den Weltkrieg*, Berlin-Grunewald: Rothschild, 1929.
- , *İmparatorluğun Sonu 1914: Osmanlı Savaşa Neden ve Nasıl Girdi?*, çev. Kadir Kon, İstanbul: Timaş Yayınları, 2009.
- Mühlmann [Dr. Carl Müllman], Carl, *Çanakkale Muharebesi 1915*, çev. Mehmet Cemal (Kastamonu Erkek Lisesi Almanca Muallimi), Kastamonu Vilayet Matbaası, 1933.
- Nihad, [Bursalı Mehmet] (çev.), *1914'den 1916 Senesine Kadar Balkan ve Türkiye'de Büyük Harb*, Askeri Mecmua sy. 36 eki, Alman Arşivinin "Grosse Krieg" (Büyük Harp) Eserinin 9. cildi, İstanbul: Askerî Matbaa, 1934.
- Ortaylı, İlber, "Büyük Savaşa Giderken Türkiye ve Avrupa: 'Kaçınılmaz' Müttefik Almanya," *Atlas Tarih*, sy. 6 (Çanakkale 1915 özel sayısı) (2011), s. 50-57.
- Özbilen, Eşref Bengi (çev.), *Denizlerde Yenilmediler: Cihan Harbi'nde Alman Bahriyeliler*, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2011.
- Petter, Wolfgang, "Die Dardanellen in der deutschen Weltkriegstrategie," *Çanakkale Savaşları Sebep ve Sonuçları Sempozyumu*, Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1993, s. 125-136.
- Pomiankowski, Joseph, *Osmanlı İmparatorluğu'nun Çöküşü: "1914-1918 I. Dünya Savaşı"*, çev. Kemal Turan, İstanbul: Kayhan Yayınları, 1990.
- Pomiankowski, Joseph, *Der Zusammenbruch des Ottomanischen Reiches Erinnerungen an die Türkei aus der Zeit des Weltkrieges*, Wien: Amalthea-Verlag, 1927.
- Prigge, Erich R., *Der Kampf um die Dardanellen*, Deutsche Orientbücherei, Weimar: G. Kiepenheuer, 1916.
- , *Liman von Sanders'in Emir Subayı Binbaşı Erich R. Prigge'nin Çanakkale Savaşı Günlüğü*, çev. Bülent Erdemoğlu, İstanbul: Timaş Yayınları, 2011.
- Reichmann, Jan Christoph, "'Tapfere Askers' und 'Feige Araber': Der osmanische Verbündete aus der Sicht deutscher Soldaten im Orient 1914-1918", Doktora Tezi, Münster Üniversitesi, 2009.
- Richter, Heinz A., *Der Krieg im Südosten. Band 1: Gallipoli 1915*, Wiesbaden: Harrossowitz Verlag, 2013.
- Rosenberger, Wilhelm, "Sanitätsdienst beim Oberkommando der Meerengen, Abteilung in den Dardanellen," *Vor 20 Jahren. Zweite Folge: Von den Dardanellen zum Sues. Mit Marineärzten im Weltkrieg durch die Türkei*, Deutsche Medizinische Wochenschrift, Leipzig: Georg Thieme, 1935, s. 89-91.
- Sanders, Liman von, *Fünf Jahre Türkei*, Berlin: A. Scherl, 1920.
- Sanders, Liman von, *Türkiye'de Beş Sene*, çev. Tarih-i Askerî Encümeni Heyeti. Dersaadet: Matbaa-i Askeriye, 1337.
- , *Türkiye'de Beş Sene*, ed. Muzaffer Albayrak. 2. bs., İstanbul: Yeditepe, 2006.

- , *Türkiye'de Beş Yıl*, çev. M. Şevki Yazman, İstanbul: Burçak Yayınevi, 1968.
- , *Türkiye'de Beş Yıl*, çev. Eşref Bengi Özbilen, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2010.
- Schneider, Karl, "Çanakkale'de Alman Bahriyesi," çev. Mehmet İzzet, *Risale-i Mevkute-i Bahriye*, c. 9, sy. 4 (Mayıs 1926), s. 218-240.
- , *Die deutsche Marine in den Dardanellen*, Berlin: E.S. Mittler & Sohn, 1925.
- Schoen, Walter von, *Bir Alman'ın Gözüyle Çanakkale: Gelibolu Cehennemi*, çev. Dilek Ekiz ve Hayrettin Ekiz, İstanbul: 2010.
- , *Die Hölle von Gallipoli: Heldenkampf an den Dardanellen*, Berlin: Ullstein, 1937.
- Schweder, Paul, *Im Türkischen Hauptquartier*, Leipzig: Hesse & Becker, 1916.
- Schweder, Paul, *Çanakkale Cephesinde: Türklerin Genel Karargahında*, çev. Eşref Bengi Özbilen, İstanbul: Yeditepe Yayınları, 2012.
- Souchon, Wilhelm, "Der Durchbruch S. M. Schiffe 'Goeben' und 'Breslau' von Messina nach den Dardanellen," *Auf See Unbesiegt*, ed. Eberhard von Mantey, München: Lehmann, 1921, s. 17-31.
- Stürmer, Harry, *Zwei Kriegsjahre in Konstantinopel: Skizzen deutsch-jungtürkischer Moral und Politik*, Lausanne: Payot, 1917.
- Trampe, Ludwig, *Der Kampf um die Dardanellen*, Stuttgart-Berlin: Deutsche Verlags-Anstalt, 1915.
- Tuna, Ozan, "Alman Amiral Souchon'un Osmanlı Donanmasındaki Faaliyetleri (1914-1917)", Doktora Tezi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi, 2020.
- Wallach, Jehuda L., *Bir Askeri Yardımın Anatomisi*, çev. Fahri Çeliker, Ankara: Genel Kurmay ATASE Yay., 1985.
- Wallach, Jehuda Lothar, *Anatomie einer Militärhilfe*, Düsseldorf: Droste, 1976.
- Wallau, "Zwei Dardanellenkämpfe," *Auf See Unbesiegt: Erlebnisse im Seekrieg – Erzählt von Mitkämpfern*, Münih: J. F. Lehmanns Verlag, 1921, s. 105-111.
- Wehrle, Heinrich, "Aus meinem türkischen Tagebuch," *Die schwere Artillerie*, 1926.
- Welsch, Otto, "Die deutsch-türkische Flotte und deutsche U-Boote vor Gallipoli," *Marine-Rundschau*, c. 43 (1938), s. 639-654.
- Weniger, [Karl], "Der Flottenangriff gegen die Dardanellen," *Marine-Rundschau*, c. 30 (1925), s. 1-11, 57-69, 108-15.
- Wolf, Klaus, *Gallipoli 1915: Das deutsch-türkische Militärbündnis im Ersten Weltkrieg*, Report Verlag, 2008.
- , *Gelibolu 1915 - Birinci Dünya Harbi'nde Alman Türk Askeri İttifakı*, çev. Eşref Bengi Özbilen, İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları, 2014.
- Yazman, M. Şevki, *Türk Çanakkale*, Ankara: Ulus Basımevi, 1938.

Yıldız, Gültekin, "Cihan Harbinde Türk-Alman İttifakı: Bir Stratejik Ortaklığın Kısa Muhasebesi," *Türkiye Günlüğü*, sy. 136 (Güz 2018), s. 12-21.

Zabel, Rudolf, *In Kampfe um Konstantinopel und die wirtschaftliche Lage der Türkei während des Weltkrieges: auf Gallipoli, an den Dardanellen, in Anatolien, Kleinasien und Mesopotamien, in der Levante*, Leipzig: Thomas, 1916.

———, *İstanbul İçin Savaş: Bir Gazetecinin Çanakkale Savaşı Anıları*, çev. Rüstem Aslan, İstanbul: Cümle Yayınları, 2015.

Web Kaynakları

"Archivportal Deutschland". Erişim 21 Kasım 2024. <https://www.archivportal-d.de/>.

"Bayerisches Hauptstaatsarchiv - Abt. IV Kriegsarchiv", 17 Ocak 2020. <https://www.gda.bayern.de/hauptstaatsarchiv>.

Das Bundesarchiv. "Die Abteilung Militärarchiv - Freiburg". Erişim 19 Kasım 2024. <https://www.bundesarchiv.de/das-bundesarchiv/standorte/freiburg/>.

"Deutsche Digitale Bibliothek - Kultur und Wissen online". Erişim 21 Kasım 2024. <https://www.deutsche-digitale-bibliothek.de/>.

"digiPress - Das Zeitungsportal der Bayerischen Staatsbibliothek". Erişim 21 Kasım 2024. <https://digipress.digitale-sammlungen.de/>.

"Digitalisierte Sammlungen der Staatsbibliothek zu Berlin". Erişim 21 Kasım 2024. <https://digital-beta.staatsbibliothek-berlin.de>.

"Geschichte des Bundesarchivs". Erişim 29 Temmuz 2024. <https://www.bundesarchiv.de/DE/Navigation/Meta/Ueber-uns/Geschichte-des-Bundesarchivs/geschichte-des-bundesarchivs.html>.

"Geschichte des Politischen Archivs und seiner Bestände". Erişim 29 Temmuz 2024. <https://archiv.diplo.de/arc-de/das-politische-archiv/geschichte-des-politischen-archivs/1433596>.

"Österreichischen Nationalbibliothek". Erişim 21 Kasım 2024. <https://onb.digital/>.

"Publikationen des Reichsarchives". Erişim 27 Ekim 2024. https://wiki.genealogy.net/Reichsarchiv#Der_Weltkrieg_1914_bis_1918.

"Regionale Zeitungen aus der Zeit des Ersten Weltkrieges". Erişim 21 Kasım 2024. <https://hwk1.hebis.de/>.

"Zeitungsportal NRW". Erişim 21 Kasım 2024. <https://zeitpunkt.nrw/>.

Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyasal Bilimler Kütüphanesi'ndeki Türkiye ve Avusturya'daki Türk Toplumunu Üzerine Yazılan Tezler Bibliyografyası

Mustafa Berat Keskin*

Öz

Yirminci yüzyılın ikinci yarısından itibaren, Avrupa'da ve dünya genelinde İslam coğrafyasına yönelik akademik çalışmalar hız kazanmış, bu eğilimle paralel olarak bibliyografya çalışmaları da artmıştır. 1365 yılında kurulan Viyana Üniversitesi, bu bağlamda Sosyoloji ve Siyasal Bilimler alanında yürütülen çalışmalara katkı sağlamış, Türkiye ve Türk toplumu üzerine çeşitli akademik tezlere ev sahipliği yapmıştır. Bu çalışmanın temel amacı, Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyasal Bilimler Enstitüsü'nde 1978-2023 yılları arasında tamamlanmış olan ve bu bölümlerin ortak kütüphanesinde bulunan 145 yüksek lisans ve 46 doktora tezini derleyerek araştırmacıların erişimine sunmaktır. Çalışma, özellikle Almanca bilmeyen Türk araştırmacılar için tez başlıklarının Türkçeye çevrilmesini içermektedir. Çeviri sürecinde mümkün olduğunca birebir çeviri ilkesi gözetilmiş olsa da bağlam ve ifade farklılıkları nedeniyle küçük anlam kaymalarının yaşanabileceği unutulmamalıdır. Ancak bu durum, metinlerin orijinal anlamını koruma hassasiyetiyle minimize edilmiştir. Bu bibliyografya, Türkiye ve Türk toplumu üzerine yapılan akademik çalışmaların daha geniş bir araştırmacı kitlesi tarafından incelenmesine olanak sağlarken, bu alandaki bilimsel tartışmalar ve literatür birikimine katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye ve Türk Toplumunu, Bibliyografik Araştırma, Sosyoloji ve Siyasal Bilimler, Viyana Üniversitesi, Tezler.

* Dr. Araştırmacı. mustafaberatkeskin@gmail.com, ORCID: 0009-0004-3607-5861.

Bibliography of Theses on Turkey and the Turkish Community in Austria in the Collection of the Department of Sociology and Political Science Library, University of Vienna

Mustafa Berat Keskin

Abstract

Since the second half of the twentieth century, academic studies on the Islamic world have gained momentum in Europe and globally, leading to a corresponding increase in bibliographic compilations. Founded in 1365, the University of Vienna has contributed to this trend by hosting various academic theses on Turkey and Turkish society, particularly in the fields of Sociology and Political Science. The primary aim of this study is to compile and provide access to 145 master's theses and 46 doctoral dissertations completed between 1978 and 2023 at the Department of Sociology and Political Science of the University of Vienna. These works are housed in the departments' shared library. To facilitate access for Turkish researchers, particularly those without proficiency in German, the study includes translations of thesis titles into Turkish. While every effort was made to ensure accurate and direct translations, minor discrepancies in meaning may have occurred due to contextual and linguistic differences. Nevertheless, such discrepancies have been minimized with a focus on preserving the original intent and meaning of the texts. This bibliography aims to make academic studies on Turkey and Turkish society accessible to a broader audience of researchers, fostering engagement with the scholarly discourse and contributing to the accumulated body of literature in this field.

Keywords: Turkey and Turkish Society, Bibliographical Research, Sociology and Political Science, University of Vienna, Theses.

Takdim: Çalışmanın Önemi

Antik Roma döneminde İmparator Marcus Ulpius Traianus (98-117) tarafından kurulan Vindobona, günümüzde Viyana olarak bilinen şehrin antik dönem adıdır.¹ Roma İmparatorluğu'nun önemli askeri üslerinden biri olan Vindobona, M.S. 114 ile yaklaşık 400 yılları arasında, İmparatorluğun X. lejyonu olan **Gemina Pia Fidelis** (İkiz Lejyon) tarafından kullanılmıştır.²

Viyana, Babenbergler döneminin (976-1246) ardından Habsburglar yönetiminde (1278-1918) bir merkez haline gelmiş ve özellikle IV. Rudolf'un (1339-1365) liderliği altında önemli bir imar sürecinden geçmiştir. Bu dönemde, Prag'daki Veitsdom'a karşılık olarak St. Stefan Kilisesi'nin gotik tarzda yeniden inşası gerçekleştirilmiş, ayrıca IV. Rudolf'un "Alma Mater Rudolphina"³ adıyla Viyana Üniversitesi'ni kurması, kendisine "Stifter" (Kurucu)⁴ unvanının verilmesine neden olmuştur.⁵

1365 yılında kurulan Viyana Üniversitesi, o dönemde dört fakültenen (Felsefe, Hukuk, Tıp, Teoloji) oluşmaktaydı. IV. Rudolf, bu üniversiteyi kurarken kayınpederi olan Kutsal Roma Cermen İmparatoru IV. Karl'ın Prag'da açtığı Karl Üniversitesi'nden (Charles University) etkilenmiştir. Bugün Avrupa'nın en köklü eğitim kurumlarından biri olan Viyana Üniversitesi, Alman dil ve kültür coğrafyasının da en önemli akademik merkezlerinden biridir.⁶ Aynı tarihte kurulan üniversite kütüphanesi ise, Alman dil coğrafyasında kurulan en eski üniversite kütüphanesi (publica libraria) olarak dikkat çekmektedir.⁷ Bu kütüphane, yalnızca tarihi bir miras değil, aynı zamanda bilim ve kültürün sürekliliği açısından da önemli bir semboldür.⁸

Alman dil coğrafyasının köklü merkezlerinden biri olan Viyana, aynı zamanda Avrupa odaklı oryantalist çalışmaların önemli bir merkezi olarak öne çıkmaktadır.

---

1 Ortolf Harl, *Vindobona, Das Römische Wien*, Wien/Hamburg: Paul Zsolnay Verlag, 1979, s. 42.

2 Ortolf Harl, *a.g.e.*, s. 91

3 "Alma Mater Rudolphina" Viyana Üniversitesi'nin kurucusu IV. Rudolf'a atıfta bulunarak kullanılan geleneksel bir unvandır. Latince "besleyici anne" anlamına gelen "Alma Mater" üniversitenin bilgi ve eğitimle öğrencilerini destekleme misyonunu vurgularken, "Rudolphina" kısmı IV. Rudolf'un kurucu rolüne işaret eder.

4 Tr. Hayır sahibi.

5 Wenn ich König wär' ... – Herzog Rudolf IV., "der Stifter", 06.07.2024,

<http://www.habsburger.net/de/kapitel/wenn-ich-koenig-waer-herzog-rudolf-iv-der-stifter>.

6 Karl Vocelka, *99 Fragen zu den Habsburgern*, Wien: Ueberreuter Verlag, 2015, s. 82.

7 Paul Uiblein, "Studien zur Geschichte der Universität Wien im Mittelalter", Habilitasyon Tezi, Universität Wien, 1973, s. 303.

8 Viyana Üniversitesi Kütüphanesi resmî internet sayfası, 07.07.2024,

<http://bibliothek.univie.ac.at/geschichte.html>.

Özellikle Osmanlı İmparatorluğu ile yoğunlaşan diplomatik ve ekonomik ilişkiler, Habsburg Hanedanı'nı bu alanda yeni girişimlerde bulunmaya teşvik etmiştir. Bu bağlamda, 1754 yılında Habsburg Hükümdarı Maria Theresa tarafından kurulan İmparatorluk-Kraliyet Doğu Dilleri Akademisi (bugünkü Viyana Diploması Akademisi'nin öncüsü), bu çalışmaların gelişiminde kritik bir rol oynamıştır. Akademide Türkçe, Farsça ve Arapça gibi dillerin yanı sıra Doğu araştırmalarına ilişkin dersler verilmiştir. Bu kurumun yetiştirdiği önemli isimlerden biri olan Josef von Hammer-Purgstall (1774-1856), Avrupa'nın ilk uzmanlaşmış oryantalist dergisi olan **Fundgruben des Orients**'i (1809-1818) kurmuştur. Filolojik bir altyapıya sahip olmamasına rağmen, Avrupa'daki oryantalistlerin büyük bir kısmı çalışmalarını bu dergide yayımlayarak, oryantalizmin Avrupa'da bilimsel bir disiplin olarak gelişmesine katkı sağlamıştır.⁹ Hammer'in geride bıraktığı sayısız eser arasında, *Osmanlı İmparatorluğu Tarihi* başyapıtı, daha kendisi hayattayken sert eleştirilere maruz kalmış, ancak tüm itirazlara rağmen akademik çevrelerde önemli bir itibara kavuşmayı başarmıştır. Eser, kullanılan dilin karmaşıklığı, tarihsel metodolojideki eksiklikler ve filolojik altyapının yetersizliği gibi eleştirilere konu olmuş, ayrıca Avrupa-merkezci bir bakış açısı taşıdığı ve Osmanlı kaynaklarını ele alışında derinlik sağlanamadığı iddialarıyla tartışılmıştır. Bununla birlikte, "Osmanlı İmparatorluğu Tarihi" Osmanlı tarih yazımında dönüm noktası kabul edilen bir çalışma olarak geniş bir yankı uyandırmış ve akademik alanda kalıcı bir etki yaratmayı başarmıştır.¹⁰

Hammer'in Osmanlı tarih yazımına yaptığı katkıların ardından, Avusturya ve Viyana'da oryantalist çalışmalar bağlamında öne çıkan bir diğer isim Paul Wittek olmuştur. Usta bir filolog olan Wittek, 1938 yılında yayınladığı **The Rise of the Ottoman Empire** adlı eserinde, Osmanlıların kuruluşuna dair "Gaza Tezi" olarak bilinen teoriyi geliştirmiştir. Bu tez, Osmanlıların fetihçi ve savaşçı bir kimliğe dayanarak büyüdüğünü öne sürmekte ve Batı'da Osmanlıların kökenine ilişkin en etkili yaklaşımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Heath Lowry'nin ifadesiyle, Batılı tarihçilerin büyük bir kısmı akademik kariyerlerinin başlangıcında Wittek'in tezinden derin bir şekilde etkilenmiştir.¹¹ Hammer ve Wittek gibi isimlerin

9 Yücel Bulut, *Oryantalizmin Kısa Tarihi*, İstanbul: Küre Yayınları, 2010, s. 104. Frundgruben Des Orients ile alakalı ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Beydilli. "Joseph Von Hammer-Purgstall (1774-1856) ve Fundgruben Des Orients (Şark'ın Hazine) dergisi." Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe İsmail E. Erünsal'a Armağan. İstanbul: Ülke Yayın, 2014, s.129-276.

10 Christoph Herzog, "Almanca Konuşulan Ülkelerde Türkiyat ve Şarkiyat Çalışmalarının Gelişimi Üzerine Notlar," çev. Faruk Yashçimen, *Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi*, 2010, c. 8, sy. 15, s. 82.

11 Heath Lowry, *Erken dönem Osmanlı Devleti'nin yapısı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010, s. 2.

çalışmaları, Viyana'nın Osmanlı tarih yazımı ve oryantalist düşünce üzerindeki kalıcı etkisini açıkça ortaya koymaktadır.

II. Dünya Savaşı'ndan sonra, Avrupa ve dünya genelinde Yakın Doğu ve Afrika üzerine yapılan çalışmalar hız kazanmış, bu gelişmelere paralel olarak bibliyografya alanında önemli eserler ortaya konmuştur. Bu kapsamda, J.D. Pearson tarafından ilk kez 1958 yılında yayımlanmaya başlanan "Index Islamicus", başlangıçta beş yıllık aralıklarla yayımlanmış, daha sonra ise aylık bültenlere dönüşerek alanın temel kaynaklarından biri olmuştur. Pearson'un çalışmasındaki eksiklikleri tamamlamak amacıyla Hans Georg Majer'in "Osmanische Nachträge zum INDEX ISLAMICUS 1906-1965" başlıklı makalesi, Joseph Matuz'un "A propos d'une contribution bibliographique pour servir les études ottomanes historiques" adlı çalışması ve diğer öncü eserler bu alanda önemli bir temel oluşturmuştur. Oryantalistik çalışmalar için kendi yayınevini (Klaus Schwarz Verlag) kuran Klaus Schwarz, 1971 yılında "Verzeichnis deutschsprachiger Hochschulschriften zum islamischen Orient (1885-1970): Deutschland, Österreich, Schweiz" başlıklı bir bibliyografya yayımlamıştır. Bu eser, Almanya, Avusturya ve İsviçre'de Almanca eğitim veren üniversite ve yüksek okullarda gerçekleştirilen araştırmaları ve bu araştırmalar sonucunda hazırlanan tezlerin bibliyografyasını kapsamaktadır. Schwarz'ın çalışması, Yakın Doğu ve İslam dünyası üzerine yapılan akademik üretimin sistematik bir dökümünü sunarak bu alanda yapılacak araştırmalar için önemli bir referans kaynağı olmuştur.¹²

Hülâsa Viyana ve Viyana Üniversitesi, tarih boyunca Avrupa'daki oryantalist çalışmaların en önemli merkezlerinden biri olmuş ve bu rolünü günümüzde de sürdürmektedir. Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyasal Bilimler Bölümü Kütüphanesinde yer alan Türkiye ve Türk toplumu üzerine hazırlanmış toplam 191 tez, bu çalışmaların akademik derinliğini ve çeşitliliğini yansıtmaktadır. Ancak, bu tezler Avusturya'da Türkiye üzerine yapılan bilimsel çalışmaların yalnızca küçük bir kısmını temsil etmektedir. Bu bağlamda, Viyana Üniversitesi'nin yanı sıra, Avusturya Bilimler Akademisi'nde (ÖAW) gerçekleştirilen kapsamlı araştırmalar, Türkiye ve Doğu Dünyası üzerine çalışmalara katkıda bulunan diğer önemli kurumlardır. Ayrıca, Viyana Üniversitesi Ana Kütüphanesi ile bu kütüphaneye bağlı Afrika Bilimleri ve Oryantalizm Bölüm Kütüphanesi, Türkiye ve Osmanlı çalışmaları açısından dikkate değer bir arşiv zenginliği sunmaktadır. Bunun yanı sıra,

12 Nejat Göyünç, "Klaus Schwarz, Der vordere Orient in den Hochschulschriften Deutschlands, Österreichs und der Schweiz. Eine Bibliographie von Dissertationen und Habilitationsschriften (1885-1978). (Almanya, Avusturya ve İsviçre üniversite ve yüksek okullarında Yakın-Doğu ile ilgili tezler. Doktora ve doçentlik tezleri bibliyografyası, 1885-1978), Freiburg im Breisgau 1980, XXIII+721 sahife", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1981, c. X-XI, sy. 10-11, s. 446. 2007 yılında yapılmış bir bibliyografya çalışması için bkz. Hatice Coşkun, "Almanya'da Klasik Osmanlı Şiiri Çalışmaları", *TALID*, sy. 9, 2007, s. 589-600.

Avusturya Ulusal Kütüphanesi ve onun tarihî Prunksaal bölümü, Osmanlı-Türk tarihi ve kültürüyle ilgili geniş ve değerli koleksiyonlara ev sahipliği yapmaktadır.

Bu kütüphane ve arşivlerin, yalnızca Avusturyalı araştırmacılar için değil, Türkiye'deki akademisyenler için de büyük bir potansiyel taşıdığı söylenebilir. Özellikle, Türk akademisyenlerin bu kaynaklardan daha etkin bir şekilde faydalanması hem Avusturya'daki Türk toplumu hem de Osmanlı ve Türkiye tarihine yönelik yeni araştırmaların önünü açabilir. Viyana, bu zengin arşivleri ve akademik altyapısıyla Türkiye ve Doğu Dünyası çalışmaları için bir cazibe merkezi olmaya devam etmektedir.

I. Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyasal Bilimler Bölüm Kütüphanesi

Viyana Üniversitesi, günümüzde yaklaşık 85.200 öğrenci ve 7.500 akademik personeliyle Avusturya'nın en büyük üniversitesi konumundadır.¹³ Bu büyüklüğü ve kadim merkezi konumu nedeniyle, Viyana'da genellikle "Hauptuni" (Merkez Üniversite) olarak anılmaktadır.¹⁴

Viyana Üniversitesi, bir ana kütüphane barındırmakla birlikte, üniversite bünyesindeki her bölümün kendine ait özel kütüphaneleriyle akademik çalışmalara destek sunmaktadır. Sosyoloji ve Siyaset Bilimi Bölüm Kütüphanesi, sosyoloji ve siyaset bilimi bölümleri tarafından ortak olarak kullanılan bir araştırma alanıdır. Her iki bölüm ayrı yapılar altında faaliyet göstermesine rağmen, bu kütüphane, sosyal bilimler fakültesi bünyesinde her iki bölümün de ihtiyaçlarına yönelik kaynaklar sunmaktadır. Kütüphanenin en değerli bölümlerinden biri, ünlü Avusturya kökenli ABD'li sosyolog Paul Felix Lazarsfeld adına oluşturulan ve bilimsel bir hazine niteliği taşıyan "Paul F. Lazarsfeld Arşivi"dir. Bu arşiv, Paul Martin Neurath ve Anton Amann tarafından tasarlanmış ve 11 Mart 1983 tarihinde açılmıştır. Başlangıçta Viyana'nın 8. bölgesindeki Sosyoloji Enstitüsünde yer alan arşiv, 2002 yılından itibaren Rooseveltplatz 2 adresindeki "Sosyoloji Evi"ne taşınarak günümüzde Sosyoloji ve Siyaset Bilimi Bölüm Kütüphanesi tarafından yönetilmektedir. Sosyoloji ve Siyaset Bilimi Bölüm Kütüphanesi, yalnızca bir bilgi merkezi değil, aynı zamanda Lazarsfeld'in bilimsel mirasını koruyan ve yeni nesil araştırmacılara aktaran bir kültür ve öğrenim alanıdır. Sosyal bilimler üzerine çalışan akademisyenler ve öğrenciler için bu kütüphane, disiplinler arası bir araştırma platformu olma özelliği taşımaktadır.¹⁵

¹³ 2024 tarihi verilerine göre.

¹⁴ Viyana Üniversitesi'nin resmî internet sayfası, 06.07.2024, <https://www.univie.ac.at/>.

¹⁵ Viyana Üniversitesi, sosyoloji ve siyasal bilimler bölüm kütüphanesi resmî internet sayfası, 04.07.2024, <https://www.soz.univie.ac.at/ueber-uns/lazarsfeld-archiv/ueber-das-archiv/>

Yaptığımız araştırmada, Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyaset Bilimi Bölüm Kütüphanesinde Türkiye ile ilgili akademik tezlerin zengin bir koleksiyon oluşturduğu görülmüştür. Bu koleksiyonda, 145 yüksek lisans ve 46 doktora tezi yer almaktadır. Bu tezlerin 20'si yüksek lisans ve 10'u doktora düzeyinde olmak üzere toplamda 30'u İngilizce, kalan 161 tez ise Almanca olarak yazılmıştır. Türkçe dilinde hazırlanmış herhangi bir teze rastlanmamıştır. Bu durum, kütüphanenin daha çok Almanca ve İngilizce dillerinde bilimsel çalışmalara ev sahipliği yaptığını göstermektedir. Kütüphanede yer alan Türkiye ile ilgili tezlerin ilki, 1978 yılında Sosyoloji Bölümü mezunu Gabriele Paleczek tarafından hazırlanmıştır. "Fevziye Köyü: Anadolu'nun Bir Köyünde Toplumsal Dönüşüm" başlıklı bu tez, Türkiye'deki kırsal alanlarda toplumsal yapının değişimine odaklanmaktadır ve dönemin sosyolojik dönüşümlerini ele alması bakımından dikkate değerdir. Doktora düzeyinde ise, yine 1978 yılında Siyaset Bilimi Bölümü mezunu Ahmet Külebi, "Türkiye'de Kamu Yönetimi Reformunun Katılımcı Reorganizasyon Modeli" başlıklı çalışmasıyla ilk doktora tezini sunmuştur. Bu tez, Türkiye'de kamu yönetiminde modernizasyon ve katılımcılık konularını ele alarak, dönemin siyasi ve yönetsel reformlarına ışık tutmaktadır. Araştırmamız, Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyaset Bilimi Bölüm Kütüphanesinin Türkiye üzerine yapılan akademik çalışmalar için önemli bir merkez olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle 1978 yılından itibaren başlayan bu çalışmalar, kütüphanenin raflarında hem sosyal hem de siyasi bilimler açısından değerli bir birikim oluşturmuştur. Bu koleksiyon, yalnızca geçmişteki toplumsal ve yönetsel süreçleri anlamakla kalmayıp, Türkiye üzerine yapılan uluslararası akademik çalışmalara da önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Günümüzde de bu tezlerin devam etmekte olması, kütüphanenin akademik sürekliliğe olan katkısını ve Türkiye'ye yönelik akademik ilginin devam ettiğini göstermektedir.

Kütüphanede yer alan 146 yüksek lisans tezi arasında en fazla danışmanlık yapan akademisyen Doç. Dr. Johann Wimmer'dir.¹⁶ Wimmer, toplamda 20 teze danışmanlık yapmıştır ve bu alanda ilk sırada yer almaktadır. Onu, 18 tezle

---

16 Doç. Dr. Johann Wimmer, siyaset bilimi, felsefe, ekonomi ve sosyal tarih alanlarında eğitim almış, 1996 yılında Viyana Üniversitesi Siyaset Bilimi Enstitüsünde habilitasyonunu tamamlamıştır. 1981-1991 yılları arasında Viyana İleri Araştırmalar Enstitüsü'nde (Institut für Höhere Studien) asistan olarak görev yapan Wimmer, çeşitli araştırma projelerinde çalışmış ve uzun yıllar Viyana Üniversitesinde dersler vermiştir. 15 Aralık 2017 tarihinde akademik öğretim faaliyetlerini sonlandırarak üniversitedeki görevinden emekli olmuştur. Araştırma alanları arasında modern devletin kurumsal gelişimi, kalkınmakta olan ülkelerdeki siyasi sistemler (özellikle neopatrimonyalizm), kitle iletişim araçlarının demokrasi üzerindeki etkisi, devletin şiddet tekeli ve terörizm yer almaktadır. Doç. Dr. Wimmer'in disiplinler arası yaklaşımı, onun çalışmalarını siyaset bilimi alanında önemli bir yere taşımaktadır. Viyana Üniversitesinin resmî internet sayfası, 13.12.2024, <https://politikwissenschaft.univie.ac.at/ueber-uns/mitarbeiterinnen/dozentinnen/wimmer/>.

danışmanlık yapmış olan Doç. Dr. John Bunzl¹⁷ ve Prof. Dr. Otmar Höll¹⁸ takip etmektedir. 10 tezle danışmanlık yapan Prof. Dr. Peter Gerlich¹⁹ ise üçüncü sırada bulunmaktadır.

Yine aynı kütüphane bünyesinde yer alan 46 doktora tezi arasında, en fazla danışmanlık yapan akademisyen Prof. Dr. Peter Gerlich olmuştur. Prof. Gerlich toplamda 9 doktora tezine danışmanlık yaparken, onu 8 tezle Prof. Dr. Otmar Höll ve 6 tezle Doç. Dr. John Bunzl takip etmektedir.

17 Doç. Dr. John Bunzl (1945-2022), Avusturyalı bir siyaset bilimci olarak Ortadoğu siyaseti üzerine yaptığı çalışmalarıyla tanınmıştır. 1978 yılında başladığı akademik kariyerinde, İsrail-Filistin meselesi üzerine eleştirel bir perspektif geliştirmiştir. İsrail'in yerleşim politikaları ve işgaline yönelik eleştirileri, özellikle Filistinlilerin perspektifini vurgulamasıyla dikkat çekmiştir. Bu duruşu, Ortadoğu tarihine dair daha geniş bir anlayış geliştirilmesine katkıda bulunmuştur. Bunzl, Avusturya Uluslararası Politika Enstitüsü (oiip) bünyesinde 1980'den itibaren araştırmacı olarak çalışmış ve bu kuruma yaşamının sonuna kadar bağlı kalmıştır. Akademik bir profesörlük ünvanına sahip olmamasına rağmen, siyaset bilimi alanında Avusturya'nın önde gelen isimlerinden biri olmayı başarmıştır. Çalışmaları, modern Ortadoğu siyasetinin yanı sıra antisemitizm, yabancı düşmanlığı ve İslamofobiyle mücadele gibi güncel konuları da kapsamaktadır. Bunzl, eleştirel bakış açısı ve entelektüel katkılarıyla hem Ortadoğu siyaseti hem de uluslararası ilişkiler literatürüne kalıcı bir miras bırakmıştır. Derstandard resmî internet sayfası, 13.12.2024, <https://www.derstandard.at/story/2000134332438/john-bunzl-19452022>.

18 Otmar Höll, 1973 yılında Viyana Üniversitesinde hukuk doktorasını tamamladıktan sonra ekonomi ve siyaset bilimi üzerine lisansüstü eğitim aldı. Akademik kariyerine Viyana İleri Araştırmalar Enstitüsünde uluslararası ilişkiler alanında başladı. 1978 yılında kurulan Avusturya Uluslararası Politika Enstitüsü'nün (oiip) kuruluşunda yer aldı ve 1996-2012 yılları arasında direktörlük görevini üstlendi. Bu süreçte enstitüyü yeniden yapılandırarak mali sürdürülebilirliğini sağladı ve Viyana'ya taşıdı. 1990 yılında Viyana Üniversitesinde siyaset bilimi alanında habilitasyonunu tamamlayan Höll, Viyana, Münih, Linz ve Innsbruck üniversitelerinde dersler verdi. Araştırma alanları arasında dış politika, güvenlik politikası ve kriz yönetimi yer aldı. Ayrıca Sudan'da arabuluculuk dahil uluslararası diplomatik misyonlarda görev aldı. Çeşitli ulusal ve uluslararası kuruluşlarda yönetim kurulu ve danışman olarak da aktif roller üstlendi. Viyana Üniversitesinin resmî internet sayfası, 13.12.2024, <https://politikwissenschaft.univie.ac.at/ueber-uns/mitarbeiterinnen/dozentinnen/hoell/>.

19 1939 yılında Viyana'da doğan Peter Gerlich, Avusturya'da modern siyaset biliminin kurucularından biridir. Viyana Üniversitesinde hukuk, Columbia Üniversitesinde sosyal bilimler ve İleri Araştırmalar Enstitüsünde siyaset bilimi eğitimi aldı. 1975'te Viyana Üniversitesinde Siyaset Bilimi Enstitüsünü kurdu ve 2009'da emekli olana kadar burada görev yaptı. Gerlich, siyaset bilimini sistematik ve veri odaklı bir sosyal bilim olarak geliştirdi. Araştırmalarında parlamenter sistem, siyasi kültür ve Avrupa entegrasyonu gibi konulara odaklandı. Uluslararası karşılaştırmalı yöntemleri kullanarak siyaset biliminin hukuk disiplinden ayrışmasına katkıda bulundu. Öğitmen olarak, hem Avusturya'da hem de uluslararası alanda birçok öğrenci yetiştirdi. 13 Haziran 2019'da vefat eden Gerlich, ardında akademik dünyaya ilham veren bir miras bırakmıştır. Avusturya siyaset bilimi, ona borçlu olduğu modern yaklaşımıyla yaşamaya devam ediyor. Viyana Üniversitesinin resmî internet sayfası, 13.12.2024, <https://staatswissenschaft.univie.ac.at/ueber-uns/in-memoriem/nachruf-peter-gerlich/>.

Benzer şekilde, kütüphanede yer alan 191 tez (145 yüksek lisans ve 46 doktora) incelendiğinde, 26 teze Prof. Dr. Otmar Höll en fazla danışmanlık yapan akademisyen olarak öne çıkmaktadır. Doç. Dr. John Bunzl ve Doç. Dr. Johann Wimmer, her biri 24 teze ikinci sırada yer alırken, Prof. Dr. Peter Gerlich 19 teze bu sıralamada dördüncü sıradadır.

Kütüphanede yer alan tezler, Türkiye ile ilgili farklı alanlarda çeşitlilik göstermektedir. Konulara göre dağılım şu şekildedir:

- Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri: 23 yüksek lisans tezi, 10 doktora tezi.
- Avusturya'da yaşayan Türk toplumu: 17 yüksek lisans tezi, 4 doktora tezi.
- Adalet ve Kalkınma Partisi üzerine: 10 yüksek lisans tezi, 1 doktora tezi.
- Türk-Yunan ilişkileri: 6 yüksek lisans tezi.
- Türkiye'de Kürt sorunu: 5 yüksek lisans tezi, 3 doktora tezi.
- Türkiye'de siyasal İslâm: 3 yüksek lisans tezi, 1 doktora tezi.
- Türk-Ermeni ilişkileri: 1 yüksek lisans tezi, 3 doktora tezi.
- 2013 Gezi Parkı olayları: 4 yüksek lisans tezi.
- Türkiye'de kadına yönelik şiddet: 4 yüksek lisans tezi.
- Türkiye'de kadının toplumdaki yeri: 2 yüksek lisans tezi, 2 doktora tezi.
- Türkiye'de Kemalizm: 3 yüksek lisans tezi.

Yukarıda listelenen tezler, belirli konuların azami üç kez ele alındığı alanları kapsamaktadır ve bibliyografyanın tamamını yansıtmamaktadır. Ancak, bu verilerden yola çıkarak bazı önemli eğilimler tespit edilebilir. Rakamların açıkça gösterdiği üzere, en fazla tez “Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri” üzerine yazılmıştır. Bu durum, Avusturya'nın Türkiye karşıtı AB politikaları ve AB-Türkiye ilişkilerinin Avusturya'da yakından takip edilen bir alan olmasıyla açıklanabilir. Avusturya'nın Avrupa entegrasyonu sürecindeki konumu, Türkiye'nin AB üyelik sürecine yönelik eleştiriler ve tartışmalar bu alanı araştırmacılar için cazip bir çalışma konusu haline getirmiştir. Benzer şekilde, Türkiye'nin iç siyaseti de Avusturya kamuoyunda özellikle Adalet ve Kalkınma Partisi (AK Parti) dönemiyle birlikte sık sık gündeme gelmiştir. Bu ilgi, araştırmacıları Türkiye'nin siyasal dönüşümleri ve AK Parti'nin politikaları üzerine yoğunlaşmaya yöneltmiştir. Ayrıca, Avusturya'da yaşayan Türk toplumu, araştırma açısından öne çıkan bir diğer alan olarak dikkat çekmektedir. 1964 yılında Türkiye ile Avusturya arasında imzalanan “İş Gücü Anlaşması” sonrasında Türk nüfusunun artması ve bu nüfusun Avusturya toplumundaki etkisi, akademik çevrelerin ilgisini çeken önemli bir konu haline gelmiştir.

Bu tezler, Viyana Üniversitesinde Türkiye'nin uluslararası ilişkileri, toplumsal ve siyasal yapısı üzerine yoğun bir akademik ilginin varlığını göstermektedir. Çalışmaların Almanca ve İngilizce yazılmış olması, kütüphanede bulunan bu tezlerin Türkçe gibi diğer dillerde mevcut olmadığını ortaya koymaktadır. Tezlerin

önemli bir kısmı Türk öğrenciler tarafından hazırlanmış olmakla birlikte, 31 yüksek lisans tezi ve 10 doktora tezi Avusturyalılar ve farklı ülkelerden gelen öğrenciler tarafından yazılmıştır. İngilizce kaleme alınan tezler, uluslararası akademik standartlara uygun bir şekilde hazırlanmış olmasıyla dikkat çekerken, Almanca yazılmış tezler ise bu çalışmaların Avusturya akademik çevrelerinde yoğunlaştığını göstermektedir. Bu durum, Türkiye üzerine yapılan akademik çalışmaların yalnızca Türk araştırmacılarla sınırlı kalmadığını ve uluslararası bir perspektif kazandığını ortaya koymaktadır. Türkiye ile Avusturya arasındaki tarihsel, siyasi ve toplumsal bağlar, bu çalışmaların çeşitliliğini ve yoğunluğunu açıklamaktadır.

Son olarak, bu çalışmalara erişimi kolaylaştırmak amacıyla, başlıkların Türkçe tercümeleri de sunulmuştur. Çevirilerde birebir aktarım esas alınmış olmakla birlikte, akademik terminolojiden kaynaklanabilecek olası anlam kaymaları göz önünde bulundurulmalıdır. Bu çeviriler, söz konusu akademik araştırmaları daha erişilebilir kılmayı ve bilgi paylaşımını artırmayı amaçlamaktadır.

II. Danışmanlık Yapmış Akademisyenler:

A. Yüksek Lisans Tezleri

- Doç. Dr. Johann Wimmer: 20 adet
- Doç. Dr. John Bunzl: 18 adet
- Prof. Dr. Otmar Höll: 18 adet
- Prof. Dr. Peter Gerlich: 10 adet
- Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf: 9 adet
- Prof. Dr. Hannelore Eva Kreisky: 7 adet
- Prof. Dr. Hans Georg-Heinrich: 6 adet
- Prof. Dr. Ingfrid Schütz-Müller: 5 adet
- Prof. Dr. Karl Ucakar: 5 adet
- Doç. Dr. Gernot Stimmer: 4 adet
- Prof. Dr. Christoph Reinprecht: 4 adet
- Prof. Dr. Heinz Gärtner: 3 adet
- Prof. Dr. Birgit Sauer: 3 adet
- Prof. Dr. Rudolf Richter: 3 adet
- Dr. Cengiz Günay: 3 adet
- Prof. Dr. Hildegard Weiss: 2 adet
- Dr. Fritz Windhager: 2 adet
- Prof. Dr. Friedhelm Kröll: 2 adet
- Dr. Saskia Stachowitsch: 1 adet

- Prof. Dr. Markus Wagner: 1 adet
- Prof. Dr. Anna Pospech Durnova: 1 adet
- Prof. Dr. Walter Manoschek: 1 adet
- Prof. Dr. Barbara Prainsack: 1 adet
- Dr. İlker Ataç: 1 adet
- Dr. Roman Horak: 1 adet
- Prof. Dr. Jens Wissel: 1 adet
- Doç. Dr. Thomas Nowotny: 1 adet
- Doç. Dr. Karin Liebhart: 1 adet
- Prof. Dr. Reinhold Knoll: 1 adet
- Prof. Dr. Heinrich Neisser: 1 adet
- Prof. Dr. Irmfried Speiser: 1 adet
- Prof. Dr. Klaus Zapotoczky: 1 adet
- Prof. Dr. Sieglinde Rosenberger: 1 adet
- Prof. Dr. Sighard Neckel: 1 adet
- Prof. Dr. Josef Hörl: 1 adet
- Prof. Dr. Roland Verwiebe: 1 adet
- Prof. Dr. Elisabeth Holzleithner: 1 adet
- Doç. Dr. Roswitha Breckner: 1 adet
- Dr. Johann Heiss: 1 adet

B. Doktora Tezleri:²⁰

- Prof. Dr. Peter Gerlich: 9 adet
- Prof. Dr. Otmar Höll: 8 adet
- Doç. Dr. John Bunzl: 6 adet
- Doç. Dr. Johann Wimmer: 4 adet
- Doç. Dr. Johann Dvorák: 3 adet
- Prof. Dr. Hannelore Eva Kreisky: 3 adet
- Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf: 2 adet
- Prof. Dr. Ingfrid Schütz-Müller: 2 adet
- Prof. Dr. Heinz Gärtner: 1 adet
- Doç. Dr. Gernot Stimmer: 1 adet

---

20 Manfred Konrad Hofer ve Ahmet Külebi'nin yazmış oldukları tezler kütüphane bünyesinde mevcut olmadıkları için danışmanları tespit edilememiştir. Bundan dolayı toplam 37 tezin danışmanı belirtilmiştir.

- Prof. Dr. Herbert Gottweiss: 1 adet
- Prof. Dr. Claudia Römer: 1 adet
- Doç. Dr. Roswitha Breckner: 1 adet
- Prof. Dr. Birgit Sauer: 1 adet
- Prof. Dr. Dieter Segert: 1 adet

III. Türkiye Üzerine Yazılmış Tezler Bibliyografyası: Viyana Üniversitesi Sosyal Bilimler Fakültesi Sosyoloji ve Siyasal Bilimler Kütüphanesi

A. Yüksek Lisans Tezleri

1. Ali Akay, "Türkei als Einwanderungsland", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2023.
(“Bir göç ülkesi olarak Türkiye.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 129 Sayfa)
2. Salih Gürbüz, "Gezi-Proteste als Forschungsfeld für die Manipulation der sozialen Bruchlinien der Türkei", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2023.
(“Türkiye'nin toplumsal fay hatlarının manipülasyonu için bir araştırma alanı olarak Gezi protestoları.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Anna 0009f Pospesch Durnova, 95 Sayfa.)
3. Elisabeth Sophie Schönberger, "Die Österreichische Kulturdiplomatie am Beispiel des St. Georgs Kolleg in Istanbul", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2023.
(“İstanbul'daki St George's College örneği üzerinden Avusturya kültürel diplomasisi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Walter Manoschek, 121 Sayfa.)
4. Ece Deniz Weinberger, "The quest for cultural hegemony: the AKP's project of civil society: the case of civil society organizations", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2023.
(“Kültürel hegemonya arayışı: AKP'nin sivil toplum projesi: sivil toplum kuruluşları örneği.” Tez Danışmanı: Dr. Cengiz Günay, 177 Sayfa.)
5. Özlem Cansu Culhaci, "Die "alevitische Öffnung" der AKP: was ist das Bild der AKP von der türkischen Nation? Wie fügt sich die religiöse Gemeinschaft der Aleviten hier ein?", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2021.
(“AKP'nin "Alevi açılımı": AKP'nin Türk milleti imajı nedir? Alevi dinsel topluluğu buna nasıl uyuyor?” Tez Danışmanı: Dr. Cengiz Günay, 117 Sayfa.)
6. Atilla Oğuzhan Lüle, "Support levels for the EU-membership in Turkey: recent trends and independent effects", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2021.
(“Türkiye'de AB üyeliğine destek düzeyleri: son eğilimler ve bağımsız etkiler.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Markus Wagner, 56 Sayfa.)

7. Ebru Hilal Taşkaya, "Von "Gastarbeiter" zu "Gaststudent" - Bildungs-Exodus als Frühstadium von Brain Drain: welche Abwanderungsmotive spielen für türkischstämmige StudentInnen eine Rolle bei ihrer Entscheidung im Ausland zu studieren?", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2021.
(“Misafir işçi”den “misafir öğrenci”ye - beyin göçünün erken bir aşaması olarak eğitim göçü: Türkiye kökenli öğrencilerin yurtdışında eğitim alma kararlarında hangi göç motifleri rol oynuyor?” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Barbara Prainsack, 81 Sayfa.)
8. Dilara Gündüz, “Sozialer Aufstieg bei türkischen MigrantInnen im Verlauf von drei Generationen: eine Fallstudie”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2021.
(“Üç kuşak boyunca Türk göçmenler arasında sosyal ilerleme: bir vaka çalışması.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Christoph Reinprecht, 151 Sayfa.)
9. Kutsal Kutlu, “Wir kommen nicht, um uns zu ergeben [...]”: eine Kritische Diskursanalyse der medialen Berichterstattung über den türkisch-kurdischen Friedensprozess 2009-2015 in Anlehnung an Teun A. van Dijk”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2021.
(“Teslim olmaya gelmiyoruz [...]”: Teun A. van Dijk’a dayanarak 2009-2015 Türk-Kürt barış sürecinin medyada yer almasına dair eleştirel bir söylem analizi.” Tez Danışmanı: Dr. Cengiz Günay, 219 Sayfa.)
10. Fabrizio Levi, “Inklusion und Exklusion an den EU-Außengrenzen: Externalisierungs- und Militarisierungsprozesse an der griechisch-türkischen Außengrenze”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2021.
(“AB’nin Dış Sınırlarında İçerme ve Dışlama: Yunanistan-Türkiye Dış Sınırndaki Dışsallaştırma ve Militarizasyon Süreçleri.” Tez Danışmanı: Dr. Saskia Stachowitsch, 136 Sayfa.)
11. Adem Çiçek, “Das Verhältnis von Politik und Musik am Beispiel der Musikband Grup Yorum”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2020.
(“Grup Yorum örneği üzerinden siyaset ve müzik ilişkisi.” Tez Danışmanı: Dr. Roman Horak, 90 Sayfa.)
12. Aylin Gunsam, “Versicherheitlichung” der kurdischen Minderheitenfrage unter der AKP-Regierung”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2018.
(“AKP hükümeti döneminde Kürt azınlık meselesinin “güvenleştirilmesi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 130 Sayfa.)
13. Anna Theresa Lorenz, “Zwischen Grenzregimen und Menschenrechten : eine qualitative Analyse der Flüchtlings- und Asylpolitik Deutschlands”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2018.
(“Sınır rejimleri ve insan hakları arasında: Almanya’nın mülteci ve sığınma politikasının niteliksel bir analizi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Jens Wissel, 114 Sayfa.)

14. Elif Nalçakan, "Gezi Park protests in the increasing realm of power", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2018.
(“İktidarın artan alanında Gezi Parkı protestoları.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 131 Sayfa.)
15. Hülya Atak, "Die Demokratiedefizite der AKP Regierung zwischen 2002-2018: ideologischer Wandel und die Entstehung der "neuen Türkei", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2018.
(“2002-2018 yılları arasında AKP hükümetinin demokrasi açıkları: ideolojik değişim ve "yeni Türkiye"nin ortaya çıkışı.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 94 Sayfa.)
16. Dilber Suiçmez, "Die Türkei auf dem Weg zu einem autoritären System?", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2017.
(“Türkiye otoriter bir sisteme doğru mu gidiyor?” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 96 Sayfa.)
17. Ezgi Erol, "Rekonstruktion der Geschichte der Kaserne in Dersim in der Türkei/Nord-Kurdistan aus der Perspektive ehemaliger Bewohner*innen", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2017.
(“Türkiye/Kuzey Kürdistan’da Dersim’deki kışla tarihinin eski sakinlerinin perspektifinden yeniden inşası.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Roswitha Breckner, 137 Sayfa.)
18. Silke Götschober, "Die Türkei zwischen Modernisierung und Retraditionalisierung: die Frauenpolitik der AKP von 2002 bis 2016", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2017.
(“Modernleşme ve yeniden gelenekselleşme arasında Türkiye: 2002’den 2016’ya AKP’nin kadın politikası.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 155 Sayfa.)
19. Kağan Sargı, "Außenpolitik der "neuen Türkei": ideologischer Wandel in der Ära der AKP-Regierung zwischen 2002 und 2016", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2017.
(“Yeni Türkiye”nin dış politikası: 2002-2016 yılları arasında AKP hükümeti döneminde ideolojik değişim.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 113 Sayfa.)
20. Christina Zankl, "Außenpolitische Beziehung zwischen Österreich und der Türkei im öffentlichen Diskurs", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2017.
(“Kamusal söylemde Avusturya ve Türkiye arasındaki dış politika ilişkileri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 143 Sayfa.)
21. Martin Pacher, "Kommunikative Vernetzung von Kurden in Österreich", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2017.
(“Avusturya’daki Kürtlerin İletişim Ağları.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 177 Sayfa.)
22. Fatih Gençdoğan, "Re-skepticism through Readmission: the analysis of Turkish parliament parties' positions toward EU-Turkey Readmission Agreement", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2017.

- (“Geri Kabul Yoluyla Yeniden Şüphencilik: Türk Parlamentosundaki Partilerin AB-Türkiye Geri Kabul Anlaşmasına Yönelik Tutumlarının Analizi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sieglinde Rosenberger, 78 Sayfa.)
23. Merve Türkmen, “Gezi Park Proteste in der Türkei: Unterdrückung einer aufgeklärten Demokratie seit Recep Tayyip Erdogans Regime”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2016.
- (“Türkiye’de Gezi Parkı eylemleri: Recep Tayyip Erdoğan rejiminden beri aydınlanmış bir demokrasinin bastırılması.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 94 Sayfa.)
24. Selim Erdoğan, “Changing strategic culture of Turkey”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2016.
- (“Türkiye’nin değişen stratejik kültürü.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 87 Sayfa.)
25. Ayca Nur Ataklı, “Entstehung und Entwicklung der politischen Parteien in der Türkei: eine Modernisierungsgeschichte”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2015.
- (“Türkiye’de siyasî partilerin oluşumu ve gelişimi: Modernleşme tarihi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 103 Sayfa.)
26. Sevinç Kula, “The museum politics of the AKP government - Panorama 1453 History Museum”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2015.
- (“AKP hükümetinin müze siyaseti - Panorama 1453 Tarih Müzesi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Birgit Sauer, 95 Sayfa.)
27. Sevgi Kırçıl, “Türkische Jugendliche zwischen sozialer Selektion und Bildungsaufstieg: ein Vergleich zwischen Bildungsaufsteigern und Bildungserben”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2015.
- (“Sosyal seçim ve eğitimde ilerleme arasında Türk gençleri: eğitimde başarılı olanlar ve eğitim mirasçıları arasında bir karşılaştırma.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hildegard Weiss, 161 Sayfa.)
28. Barış Işık, “The role of TOKI in the process of neoliberalization in Turkey: an analysis with theoretical framework of David Harvey”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2015.
- (“TOKI’nin Türkiye’de neo-liberalizasyon sürecindeki rolü: David Harvey’in teorik çerçevesiyle bir analiz.” Tez Danışmanı: Dr. İlker Ataç, 115 Sayfa.)
29. Faruk Karakılıç, “Die Türkei als Drehscheibe der Energieversorgung Europas”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2014.
- (“Avrupa’nın enerji tedarikinde bir merkez olarak Türkiye.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 123 Sayfa.)
30. Fatma Gül Özen, “Nation-state utopia and collective violence of minorities: a case study: PKK from Turkey to Europe since 1980 to 2013”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2014.

- (“Ulus-devlet ütopyası ve azınlıkların kolektif şiddeti: bir vaka çalışması: 1980’den 2013’e Türkiye’den Avrupa’ya PKK.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 124 Sayfa.)
31. Neslihan Durgutlu, “Rückwanderung von Jugendlichen mit türkischem Migrationshintergrund”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2014.
(“Türk kökenli göçmen gençlerin geri dönüş göçü.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 130 Sayfa.)
32. Muhammet Tacettin Kutay, “Religion und Säkularisierung in Europa und in der Türkei: ein Vergleich der Säkularisierungsprozesse”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2014.
(“Avrupa ve Türkiye’de din ve sekülerleşme: sekülerleşme süreçlerinin karşılaştırılması.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 130 Sayfa.)
33. Fatih Murat Önal, “Die Schwierigkeit der Formierung der türkischen Linke: Analyse zum Kemalismus und dessen kritischem Verhältnis zur türkischen Linke”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2014.
(“Türk Solu’nun oluşumunda zorluklar: Kemalizm ile ilgili analizler ve Türk solu ile olan eleştirel ilişkisi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 128 Sayfa.)
34. Halil Bulut, “Religiöse, ethnische und politische Identität der Aleviten in Österreich”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2014.
(“Avusturya’daki Alevîlerin dinî, etnik ve siyasî kimlikleri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Birgit Sauer, 101 Sayfa.)
35. Özlem Cihan, “Gezi Park and the media: social media as the New Public Sphere”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2014.
(“Gezi Parkı ve medya: Yeni kamusal alan olarak sosyal medya.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Thomas Nowotny, 185 Sayfa.)
36. Aslı Nemeç, “Der Aufstieg des politischen Islam in der Türkei in den 90er Jahren”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2013.
(“90’lı yıllarda Türkiye’de siyasal İslâm’ın yükselişi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 132 Sayfa.)
37. Sinan Çiftetepe, “Die EU Sozialpolitik und ihr Einfluss auf den Beitrittsprozess der Türkei zur EU”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2013.
(“AB sosyal politikası ve Türkiye’nin AB’ye katılım süreci üzerindeki etkisi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Elisabeth Holzleithner, 72 Sayfa.)
38. Hülya Aktaş, “Violence against women in Turkey: questioning the current situation in Turkey”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Türkiye’de kadına yönelik şiddet: Türkiye’de mevcut durum sorgulaması.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 96 Sayfa.)

39. Nazike Demir, "Gewalt gegen Frauen in der Türkei: Frauen in der Türkei zwischen Tradition und Moderne seit der Gründung der neuen Republik 1923 bis zur Heute", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Türkiye’de kadına karşı şiddet: Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne Türkiye’de gelenek ve modernlik arasında kadınlar.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 106 Sayfa.)
40. Ayşe Kocakulah, "Kemalism, the EU, and the Turkish welfare state: legacy and development", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Kemalizm, AB ve Türk refah devleti: Miras ve Kalkınma.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 99 S.)
41. Nebi Özer, "Türkei und EU Beziehungen in der Zeit der AKP - Fortschritt oder Rückschritt", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“AKP döneminde Türkiye AB ilişkileri – ilerleme veya gerileme.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 106 Sayfa.)
42. Enes Göksel, "Perspektiven der Beitrittsverhandlungen zwischen der Europäischen Union und der Türkei", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Avrupa Birliği ve Türkiye arasındaki katılım müzakerelerine ilişkin beklentiler“ Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gernot Stimmer, 98 Sayfa.)
43. Zümrüt Ekinci, "The historical and ideological foundations of the rhetoric of Kemalist women", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Kemalist kadınların tarihi ve ideolojik temellere dayanan retoriği.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Birgit Sauer, 66 Sayfa.)
44. Daniel Christoph Krammer, "Die demokratische Entwicklung der Türkei", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Türkiye’nin demokratik gelişimi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hannelore Eva Kreisky, 107 Sayfa.)
45. Açıya Duman, "University student Austrian-Turks and their perceptions of homeland vs. hostland: is roots migration possible?", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Üniversite öğrencisi Avusturyalı-Türkler ve anavatan ile ev sahibi ülke algıları: Kök göç mümkün mü?“ Tez Danışmanı: Prof. Dr. Christoph Reinprecht, 117 Sayfa.)
46. Jasmin Cay, "Wann ist ein Mann ein Mann?: türkisch-alevitische Männlichkeitsentwürfe", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2012.
(“Bir adam ne zaman adamdır?: Türk-Alevî erkek örnekleri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Christoph Reinprecht, 94 Sayfa.)

47. Selim Yıldırım, “Die Türkei als Akteur im Spannungsfeld des Nahen Ostens: zur möglichen Rolle der Türkei als EU-Mitglied”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
 (“Ortadoğu’nun çatışma alanında aktör olarak Türkiye: Avrupa Birliği üyesi olarak Türkiye’nin olası rolü.” Tez Danışmanı: Dr. Fritz Windhager, 136 Sayfa.)
48. Zeki Küçüköğl, “Die neue Außenpolitik der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
 (“Türkiye’nin yeni dış politikası.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 106 Sayfa.)
49. Sinan Ertuğrul, “Identität und Integration: eine Analyse der türkischen Vereine in Österreich”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
 (“Kimlik ve Entegrasyon: Avusturya’daki Türk derneklerinin analizi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 129 Sayfa.)
50. Mustafa Özalp, “Das Nabucco Projekt im Rahmen des Beitrittsprozesses der Türkei zur Europäischen Union”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
 (“Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik sürecinin bir parçası olarak Nabucco projesi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 134 Sayfa.)
51. Hasan Şahingöz, “Entwicklung der gemeinsamen Außen- und Sicherheitspolitik Europas und das Verhältnis zur Türkei: die Rolle der GASP bei einem EU-Beitritt der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
 (“Avrupa’nın ortak dış ve güvenlik politikasının gelişimi ve Türkiye ile ilişkisi. Türkiye’nin AB’ye katılımında ODP’nin rolü.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 126 Sayfa.)
52. Ayşegül Arar, “Irak in der Neuzeit und die Irak-Politik der Türkei bis 2008”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
 (“Modern zamanlarda Irak ve Türkiye’nin 2008’e kadar Irak politikası.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 81 Sayfa.)
53. Bernhard Spindler, “Discussing Turkey, changing Europe: changing imaginations of Europe through debating EU-Turkey relationships; exemplified by the German Christian Democratic and Social Democratic Party as empirical case studies”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
 (“Türkiye’yi tartışmak, Avrupa’yı değiştirmek: AB-Türkiye ilişkilerini tartışarak değişen Avrupa tahayyülleri; Alman Hıristiyan Demokrat ve Sosyal Demokrat Partilerinin ampirik vaka çalışmaları ile örneklendirilmesi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Karin Liebhart, 158 Sayfa.)
54. Bülent Arslan, “Das Bild der USA in der Türkei nach dem Irakkrieg”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.

- (“Irak savaşından sonra ABD'nin Türkiye'deki imajı.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hans-Georg Heinrich, 101 Sayfa.)
55. Mehmet Cemal Çollak, “Interkulturelle Medien und politische Partizipation am Beispiel der MigrantInnen aus der Türkei in Wien”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
- (“Viyanalı'daki Türkiyeli göçmenler örneği üzerinden kültürlerarası medya ve siyasi katılım.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 154 Sayfa.)
56. Claudia Czingon, “Ethnische Ökonomien zwischen Enklave und “Break-Out”: zur Bedeutung der sozialen Einbettung des türkischen Lebensmittelhandels in Wien”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
- (“Enklav ve “kopuş” arasındaki etnik ekonomiler: Viyanalı'daki Türk gıda ticaretinde sosyal bütünleşmenin önemi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Sighard Neckel, 111 Sayfa.)
57. Melek Hacıoğlu, “Berufserfolg von AkademikerInnen türkischer Herkunft”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2011.
- (“Türk kökenli akademisyenlerin meslekî başarıları.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Roland Verwiebe, 125 Sayfa.)
58. Sibel Güler, “Die Kurdenproblematik in der Türkei: eine historisch-empirische Rekonstruktion”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2010.
- (“Türkiye'de Kürt sorunu: Tarihsel-ampirik rekonstrüksiyon.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Karl Ucakar, 142 Sayfa.)
59. Fatih Doğan, “Die türkisch-iranischen Beziehungen nach der iranischen Revolution 1979 – 2000”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2010.
- (“İran Devrimi'nden sonra Türk-İran ilişkileri 1979-2000.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 102 Sayfa.)
60. Andreas Breitegger, “Accession of Turkey to the European Union?: EU community interests vs. national political reality - the case of Austria”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2010.
- (“Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılımı? AB topluluğunun çıkarlarına karşı ulusal siyasi gerçeklik - Avusturya örneği.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 142 Sayfa.)
61. Murat Darama, “Der EU-Beitritt der Türkei im Schatten des türkisch-armenischen Konflikts”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2010.
- (“Türk-Ermeni ihtilafının gölgesinde Türkiye'nin AB'ye katılımı.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 88 Sayfa.)
62. Mevlüt Bulut, “Turkey and the alliance of civilization”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2010.
- (“Türkiye ve medeniyetler ittifakı.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 98 Sayfa.)

63. Emine Yıldız (2010): “Das türkische Militär: die Transformation des Selbstverständnisses und die Suche nach einer neuen Rolle”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2010.
 (“Türk ordusu: öz imajın dönüşümü ve yeni rol arayışı.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 100 Sayfa.)
64. Kenan Çatalkaya, “Die Beziehungen der Türkei zum Irak unter der Berücksichtigung der Phase nach der Gründung der AK Partei von 2002 bis 2009”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2009.
 (“AK Parti’nin kuruluşundan sonra 2002-2009 yılları bağlamında Türkiye-Irak ilişkileri.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 125 Sayfa.)
65. Zeynep Bilge Nacak, “Die türkischen politischen Parteien und die Europäische Union”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2009.
 (“Türk siyasî partileri ve Avrupa Birliği.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 98 Sayfa.)
66. Mehtap Zilci, “Die USA und die Türkei im Middle East Project”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2009.
 (“Ortadoğu Projesi’nde ABD ve Türkiye.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 117 Sayfa.)
67. Saskia Blatakes, “Der demokratische Frieden und Konflikte zwischen Nachbarstaaten: eine Fallstudie der argentinisch-chilenischen und der griechisch-türkischen Beziehungen”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2009.
 (“Komşu ülkeler arasında demokratik barış ve ihtilaflar: Arjantin-Şili ve Türk-Yunan ilişkileri ile ilgili bir vaka çalışması.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Heinz Gärtner, 138 Sayfa.)
68. Yunus Mert, “Europa und das Andere: Islamophobie und der Beitrittsdiskurs über die Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2009.
 (“Avrupa ve öteki: İslamofobi ve Türkiye’ye ilişkin katılım söylemi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 104 Sayfa.)
69. Pınar Gökçek, “The stay-behind organizations and Turkish deep state”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2009.
 (“Yasa dışı silahlı kurumlar ve Türk derin devleti.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 130 Sayfa.)
70. Ramazan Bingül, “Die türkisch-israelischen Beziehungen: von ihren Anfängen bis heute”, Yüksek Lisans, Universität Wien, 2008.
 (“Başlangıçtan günümüze Türkiye-İsrail ilişkileri.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 95 Sayfa.)

71. Tuncay Ersoy, "Die Türkei als Zuwanderungs- und Transitland: neue Migrationsströme als Problem an der Schengengrenze der Europäischen Union und als Herausforderung für die türkische Regierung", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Bir göç ve transit ülkesi olarak Türkiye: Avrupa Birliği'nin Schengen sınırında sorun ve Türk hükümeti için meydan okuma olarak yeni göç akımları." Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 82 Sayfa.)
72. Adem Sun, "Die strategische Bedeutung der Türkei nach dem Kalten Krieg für die europäische Sicherheit", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Soğuk savaş sonrası Avrupa güvenliği için Türkiye'nin stratejik önemi." Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 132 S.)
73. Mustafa Arslan, "Türkischstämmige Politikerinnen in der österreichischen Politik: Wiener Wahlkampf 2005", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Avusturya siyasetinde Türkiye kökenli kadın politikacılar: 2005 Viyana seçim kampanyası." Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 99 Sayfa.)
74. Monika Libisch, "Männliche Ehre: der türkisch-traditionelle Ehrbegriff und seine Bedeutung für junge Männer der zweiten und dritten Generation", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Erkek namusu: Türk geleneğinde namus kavramı ve ikinci ve üçüncü kuşak genç erkekler için anlamı." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Christoph Reinprecht, 357 Sayfa.)
75. Naciye Izgin, "Türkischer Nationalismus und seine Auswirkungen auf die Beitrittsverhandlungen der Türkei mit der Europäischen Union", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Türk milliyetçiliği ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerine etkileri." Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 116 Sayfa.)
76. Julia Perner, "Policy analysis on human trafficking in Turkey", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Türkiye'de insan kaçaklığı üzerine politika analizi." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ingrid Schütz-Müller, 101 Sayfa.)
77. Birol Yılmaz, "Die Türkei & ihre Beziehungen zur Europäischen Union", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Türkiye ve Avrupa Birliği ile olan ilişkileri." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hans-Georg Heinrich, 113 Sayfa.)
78. Zeynep Arslan, "Eine Analyse der politischen Ökonomie Türkei-Nord-Kurdistan und der nationalen Frage unter dem Aspekt der Abhängigkeitsstrukturen zu den USA und zur EU", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
- ("Türkiye-Kuzey Kürdistan'ın ekonomi politikası ve ulusal sorununun ABD ve AB'ye bağımlılık yapıları açısından analizi." Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 157 Sayfa.)

79. Leyla Desirée Demirsoy, “Moderne Staatlichkeit versus traditionale Gesellschaft am Beispiel der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
 (“Türkiye örneğinde geleneksel topluma karşı modern devletçilik.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 123 Sayfa.)
80. Sonja Benyes, “Gewalt gegen Frauen in der Türkei: zur Geschichte der Frauenbewegung im 20. Jahrhundert”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
 (“20. yüzyıl kadın hareketi tarihi: Türkiye’de kadına yönelik şiddet.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 123 Sayfa.)
81. Ioannis Micropoulos, “The role of the Turkish military in Turkish politics after World War II to present day”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
 (“İkinci Dünya Savaşı’ndan bugüne Türk ordusunun Türk siyasetindeki rolü.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ingrid Schütz-Müller, 170 Sayfa.)
82. Cengiz Aksoy, “Beitritt der Türkei zur EU aus der Sicht der MigrantInnen”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
 (“Göçmenlerin bakış açısından Türkiye’nin AB’ye katılımı.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 97 Sayfa.)
83. Marion Gollner, “Morgenland in Monument und Mythos: eine empirische Untersuchung zur Neubewertung von Türkenbildern in Wien”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2008.
 (“Anıt ve mitte Doğu: Viyana’daki Türk imgelerinin yeniden değerlendirilmesi üzerine ampirik bir çalışma.” Tez Danışmanı: Dr. Johann Heiss, 110 Sayfa.)
84. Ferdinand Filz, “Der lange Weg der Türkei in die Europäische Union : eine empirische Analyse der Beitrittsbemühungen der Türkei aus der Sicht des Policy-Wandels”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2007.
 (“Türkiye’nin uzun Avrupa Birliği yolu: Politika-değişimi açısından Türkiye’nin katılım çabalarının ampirik analizi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gernot Stimmer, 158 Sayfa.)
85. Hubert Lazelberger, “Muslimische Identitäten: ambivalente Ethnizität und Religiosität türkischer Sunniten und Aleviten in Wien”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2007.
 (“Müslüman kimlikler: Viyana’daki Türk sünî ve alevîlerin değişken etnisite ve dindarlıkları.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Josef Hörl, 140 Sayfa.)
86. Sabine Prinz, “Zur Debatte um einen EU-Beitritt der Türkei in Frankreich im Zeitraum von 2002 – 2006”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2007.
 (“2002-2006 yılları arasında Fransa’da Türkiye’nin AB üyeliği üzerine yapılan tartışmalar.” Tez Danışmanı: Dr. Fritz Windhager, 126 S.)

87. Şuayip Turhan, “Die politischen Entwicklungen in der Türkei seit 1980 und die Partei der Gerechtigkeit und Entwicklung (AKP)”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2007.
- (“1980’den Bu Yana Türkiye’de Siyasal Gelişmeler ve Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP).” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 130 Sayfa.)
88. Madlen Abdallah, “Ablösungsprozesse von der Familie bei TürkInnen der zweiten Generation in Wien: dargestellt anhand von sechs Fallbeispielen”. Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2007.
- (“Altı vaka çalışmasında Viyana’daki ikinci nesil Türklerin ailelerinden ayrılma süreçleri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Rudolf Richter, 143 Sayfa.)
89. Elif Tanyer-Laskowsky, “Türkei und der Westen: Geschichte, Gegenwart und Zukunft; unter besonderer Berücksichtigung der EU-Türkei-Beziehungen”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2006.
- (“Türkiye ve Batı: Türkiye-AB ilişkileri bağlamında; tarihi, bugünü ve geleceği.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ingrid Schütz-Müller, 166 Sayfa.)
90. Nazım Savtur, “Die Türkei und ihr Weg in die EU: historische und aktuelle Beziehung(en) zwischen Türkei und Eu (-Ländern)”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2006.
- (“Türkiye ve AB’ye giden yol: Türkiye ile AB (ülkeleri) arasındaki tarihsel ve güncel ilişki(ler).” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 122 Sayfa.)
91. Aysel Demet, “Frau im Islam, unter Berücksichtigung der Kopftuchdebatte”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2006.
- (“Başörtüsü tartışmaları bağlamında İslâm’da kadın.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hannelore Eva Kreisky, 91 Sayfa.)
92. Volkan Karatay Yerit, “Die Entwicklung der Tscherkessen in der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2006.
- (“Türkiye’de Çerkeslerin Gelişimi.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 102 Sayfa.)
93. Hakan Özkan, “Zur Rolle des Militärs in der Türkei: unter Berücksichtigung des Kemalismus”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2006.
- (“Kemalizm bağlamında Türkiye’de ordunun rolü.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 98 Sayfa.)
94. Yüksel Bekaroğlu Doğan, “Der neue Konservatismus in der Türkei: Wissenssoziologische Analyse eines kulturellen Codes, dargestellt am Beispiel der “Adalet ve Kalkınma Partisi” (AKP/ “Die Partei für Gerechtigkeit und Entwicklung)”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2005.
- (“Türkiye’de Yeni Muhafazakarlık: Kültürel Kodun Bilgi Sosyolojisi Açısından Analizi, Adalet ve Kalkınma Partisi (AKP) Örneği.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Friedhelm Kröll, 159 Sayfa.)

95. Oğuz Berk, "Kurdenpolitik der Türkei ab 1999: Auswirkungen der Beitrittbestrebungen zur EU", Diplomarbeit, Universität Wien, 2005.
("1999 yılından itibaren Türkiye'nin Kürt politikası: AB'ye katılım çabalarına etkileri." Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 112 Sayfa.)
96. Hakan Alexander Karakaş, "Die Außenpolitik der Republik Türkei im Zeitraum 1990 bis 2000: das Land blickt nach Europa". Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2005.
("1990'dan 2000'e Türkiye Cumhuriyeti'nin Dış Politikası: Ülke Avrupa'ya Bakıyor." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ingfried Schütz-Müller, 111 Sayfa.)
97. Boris Einem, "Das Weiterbildungs- und Berufswahlverhalten von Kindern und Jugendlichen aus türkischen Migrantenfamilien in Wien – ein Einblick in fremde Lebenswelten?!", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2005.
("Viyana'daki Türk göçmen ailelerden gelen çocuk ve gençlerin ileri eğitim ve meslek seçimi davranışları -Yabancı yaşam dünyalarına bir bakış." Tez danışmanı: Prof. Dr. Reinhold Knoll, 129 Sayfa.)
98. Hatice Çolak, "Politische Partizipation der Frauen in der "modernisierten" Türkei mit der Schwerpunktsetzung "Muslimische Frauen", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2005.
("Müslüman kadınlar" bağlamında "modernleşen" Türkiye'de kadınların siyasi katılımı." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 151 Sayfa.)
99. Barbara Huber, "Seni seviyorum mein Schatz": exemplarische Darstellung von drei Fallbeispielen und anschließende Analyse interkultureller Paarbeziehungen zwischen Menschen mit österreichischen und türkischen Vorfahren", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2005.
("Seni seviyorum sevgilim": Üç vaka çalışmasında Avusturya ve Türk kökenli kişiler arasındaki kültürlerarası evliliklerin analizi." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Rudolf Richter, 109 Sayfa.)
100. Efe Uyar, "Medienberichterstattung in der Türkei nach dem 11. September", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2004.
("11 Eylül'den sonra Türkiye'de medyada yer alan haberler." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 105 Sayfa.)
101. Baki Yıldız, "Euphrat und Tigris: ein Wasserkonflikt zwischen der Türkei, Syrien und Irak" Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2004.
("Fırat ve Dicle: Türkiye, Suriye ve Irak arasında bir su çatışması." Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 124 Sayfa.)
102. Hakan Akbulut, "NATO and the greco-turkish conflict", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2004.
("NATO ve Yunan-Türk ihtilafı." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Heinz Gärtner, 241 Sayfa.)

103. Ali Ayata, "Die türkisch US-amerikanischen Beziehungen zwischen 1945 und 1995: und deren Einfluss auf das türkische Verhältnis zur internationalen Staatengemeinschaft", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2004.
(“1945-1995 yılları arasında Türkiye-ABD ilişkileri: ve bu ilişkilerin Türkiye'nin uluslararası toplumla ilişkileri üzerindeki etkisi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 105 Sayfa.)
104. Silvia Dallinger, "Identität und Integration von ÖsterreicherInnen in Istanbul und ihr Bild von der Türkei im Vergleich zu Österreich", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2004.
(“İstanbul'daki Avusturyalıların kimlik ve entegrasyonu ve Avusturya ile karşılaştırmalı olarak Türkiye imajları.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hildegrad Weiss, 191 Sayfa.)
105. Seval Savtur, "Die sozioökonomischen Veränderungen in der Türkei anhand des Staudammprojektes in Südostanatolien", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2004.
(“Güneydoğu Anadolu'daki baraj projesine bağlı olarak Türkiye'deki sosyo-ekonomik değişimler.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 133 Sayfa.)
106. Göksel Yılmaz, "Milli Görüş" Vertreterin des Politischen Islam in der Türkei: eine historische Analyse 1970-2000", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2003.
(“Türkiye'de Siyasal İslam'ın Temsilcisi 'Milli Görüş': Tarihsel Bir Analiz 1970-2000.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hannelore Eva Kreisky, 124 Sayfa.)
107. Hasan Demir, "Wasser als Faktor der türkischen Regionalpolitik", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2003.
(“Türkiye'nin bölgesel politikasında bir faktör olarak su.” Tez Danışmanı: Doç Dr. John Bunzl, 117 Sayfa.)
108. Emine Aslı Odman, "Ursprünge, Erscheinungen und Wandlungen des ökonomischen Nationalismus in der Peripherie: Etatismus in der Türkei und Populismus in Mexiko im Vergleich, 1910 - 40", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2002.
(“Periferide ekonomik milliyetçiliğin kökenleri, tezahürleri ve dönüşümleri: Türkiye'de devletçilik ve Meksika'da popülizm karşılaştırması, 1910-40.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Eva Kreisky, 134 Sayfa.)
109. Ghader Rassoulıan, "Die Kurden und der türkische Genozid an den Armeniern", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2002.
(“Kürtler ve Ermenilere karşı Türk soykırımı.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 140 Sayfa.)

110. Şebnem Başdere, "Zum Eu-Bild in der türkischen Öffentlichkeit: unter besonderer Berücksichtigung der Zeitungskolumnen", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2002.
(“Türk kamuoyunda AB imajı üzerine: gazete köşe yazılarına özel referansla.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 219 Sayfa.)
111. İlker Ataç, "Der politische Islam in der Türkei: eine geographische und historische Analyse der Hegemoniebildung", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2001.
(“Türkiye’de siyasal İslâm: Hegemonya oluşumunun coğrafi ve tarihî analizi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Eva Kreisky, 147 Sayfa.)
112. Behrooz Maboodie Hassanlo, "Das Verhältnis zwischen Gesetzgebung und Verwaltung im politischen System der Türkei", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2001.
(“Türkiye’nin siyasal sisteminde yasama ve yönetme arasındaki ilişki.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Heinrich Neisser, 123 Sayfa.)
113. Zuhul Nalbant, "Die Türkei als Schnittstelle zwischen drei konfliktreichen Großregionen: ein geopolitisch relevanter Stabilisierungsfaktor in einer instabilen Zone", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2001.
(“Çatışmaların yaşandığı üç büyük bölge arasında bir arayüz olarak Türkiye: istikrarsız bir bölgede jeopolitik açıdan önemli bir istikrar faktörü.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Heinz Gärtner, 120 Sayfa.)
114. Mehmet Gökhan Tuncer, "Die Räumlichkeit des Diskurses: eine kritische Analyse der Transformation des Diskurses unter den türkischen Intellektuellen in Beziehung zur Restrukturierung des nationalen Raumes (1960 – 1995)", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2001.
(“Söylemin Mekânsallığı: Ulusal Mekânın Yeniden Yapılandırılması Bağlamında Türk Aydınları Arasında Söylemin Dönüşümünün Eleştirel Bir Analizi (1960 - 1995).” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Eva Kreisky, 134 Sayfa.)
115. Barbara Strohmaier, "Ethnische und Religiöse Pluralität in der Türkei: Auswirkungen der EU-Beitrittsbestrebungen am Beispiel der Situation von Aleviten und Kurden", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2001.
(“Türkiye’de Etnik ve Dini Çoğulculuk: Alevi ve Kürtlerin Durumundan Hareketle AB’ye Katılım Hedeflerinin Etkileri.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 122 Sayfa.)
116. Derya Öztürk, "Die Frauenbewegung und die Stellung der Frau in der Türkei", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2001.
(“Türkiye’de kadın hareketi ve kadının konumu.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Eva Kreisky, 113 Sayfa.)

117. Nahide Elif Kürkcüoğlu, "Der türkisch-griechische Ägäiskonflikt in seiner historischen und völkerrechtlichen Dimension", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2000.
(“Tarihsel ve uluslararası hukuki boyutuyla Türk-Yunan Ege ihtilafı.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 145 Sayfa.)
118. Sonja Gruber, "Die lungern eh' nur da 'rum": eine Betrachtung des Aufenthaltes von Jugendlichen der zweiten Generation aus der Türkei im öffentlichen Raum", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 2000.
(“Nasıl olsa takılıyorlar”: Türkiye’den ikinci kuşak gençlerin kamusal alanlarda kalışına bir bakış.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Rudolf Richter, 150 Sayfa.)
119. Serra Düzyol, "Die Religionspolitik der Türkei 1923 – 1945 und der Laizismus", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1999.
(“1923-1945 arası Türkiye’nin din politikası ve laiklik.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 98 Sayfa.)
120. Kurt Pichler, "Möglichkeiten und Grenzen einer Konfliktbewältigung am Beispiel des Kurdenproblems in der Türkei", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1999.
(“Türkiye’deki Kürt Sorunu’ndan Hareketle Çatışma Çözümünün Olanakları ve Sınırları.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ingrid Schütz-Müller, 139 Sayfa.)
121. Özgür Tomruk, "Die Türkisch-Nahost-Beziehungen zwischen 1945 und 1971", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1999.
(“1945-1971 yılları arasında Türkiye-Ortadoğu ilişkileri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 88 Sayfa.)
122. Daphne Loukas, "Griechenland und die Türkei – die ewigen Kontrahenten?", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1999.
(“Yunanistan ile Türkiye – ezeli rakipler?” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 129 Sayfa.)
123. Hande Tunçbilek, "Laizismus in der Türkei: eine religionssoziologische Problemanalyse", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1998.
(“Türkiye’de laiklik: Din sosyolojisi açısından bir problem analizi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Friedhelm Kröll 93 Sayfa.)
124. Mehmet Soy Türk, "Die türkisch-israelischen Beziehungen, mit besonderer Berücksichtigung der 90er Jahre", Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1998.
(“90’lı yıllar özelinde Türk-İsrail ilişkileri.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gernot Stimmer, 94 Sayfa.)
125. Nihat Bulut, "Der Zypernkonflikt: griechische und türkische Aspekte; Lösungsansätze", Yüksek Lisans, Universität Wien, 1998.

- (“Kıbrıs İhtilafı: Yunan ve Türk bakış açıları; olası çözümler.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gernot Stimmer, 138 Sayfa.)
126. Esra Şehrazad Yegitgil, “Der Einfluß des Fernsehens auf die politische Kultur”, Yüksek Lisans, Universität Wien, 1998.
(“Televizyonun siyasal kültüre etkisi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hans-Georg Heinrich, 126 Sayfa.)
127. Şirvan Ekici, “Die Stellung der Frau in der türkischen Gesellschaft unter besonderer Berücksichtigung der politischen Partizipation der Frau”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1998.
(“Kadınların siyasal katılımı özelinde Türk toplumunda kadının konumu.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hans-Georg Heinrich, 121 Sayfa.)
128. Alper Cenikli, “Signifikante politische Ideologien in der Türkei der Gegenwart 1920 - 1994”, Yüksek Lisans, Universität Wien, 1997.
(“Çağdaş Türkiye’de önemli siyasal ideolojiler 1920 – 1994.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 147 Sayfa.)
129. Saliha Baştürk, “Demokratisierung und Erwachsenenbildung in Westasien: am Beispiel Türkei”, Yüksek Lisans, Universität Wien, 1996.
(“Türkiye örneğinde Batı Asya’da demokratikleşme ve yetişkin eğitimi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 91 Sayfa.)
130. Yunus Yoldaş, “Umwelt und Verwaltung: (am Beispiel der Türkei und Österreich)”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1996.
(“Türkiye ve Avusturya örneğinde çevre ve yönetim.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 100 Sayfa.)
131. Özlem Kızılca, “Die Religionspolitik der Türkei 1923-1983 und die “Türkisch-islamische Synthese”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1995.
(“1923-1983 arası Türkiye’nin din politikası ve Türk-İslâm sentezi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 135 Sayfa.)
132. Mustafa Yıldız, “Die türkische Verfassung und ihre inneren Widersprüche”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1994.
(“Türk Anayasası ve İç Çelişkileri.” Tez danışmanı: Prof. Dr. Karl Ucar, 110 Sayfa.)
133. Ursula Grill, “Nation ohne Territorium: die Problematik des kurdischen Volkes am Beispiel Türkisch Kurdistan”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1992.
(“Topraksız ulus: Türkiye Kürdistanı örneği üzerinden Kürt halkı sorunu.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 117 Sayfa.)
134. Ömer Bilgiseven, Türkiye, EG und NATO. Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1991.

- (“Türkiye, AB ve NATO.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 151 Sayfa.)
135. Alettin Arkaç, “Die österreichisch-türkischen Beziehungen zwischen 1970 und 1985”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1991.
(“1970-1985 arası Avusturya-Türkiye ilişkileri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 168 Sayfa.)
136. Azem Olcay, “Die Politik der Abhängigkeit am Beispiel der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1990.
(“Türkiye örneği üzerinden bağımlılık politikaları.” Tez Danışmanları: Prof. Dr. Hans-Georg Heinrich, Prof. Dr. Karl Ucakar, 187 Sayfa.)
137. Aliye G. Bıçakçı, “Politische Kultur und Bildungspolitik in der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1989.
(“Türkiye’de siyasal kültür ve eğitim politikası.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 97 Sayfa.)
138. Mustafa Akgün, “Die Machtergreifung Kemal Atatürk’s: (1919 – 1923)”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1989.
(“Kemal Atatürk’ün iktidarı ele geçirmesi: (1919 - 1923).” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 118 Sayfa.)
139. Mehmet Aslanca, “Der Bezirksrat in der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1988.
(“Türkiye’de bölge meclisi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hans-Georg Heinrich, 80 Sayfa.)
140. Adelheid Fraiji, “Von der Gastarbeit zur Einwanderung”: die Lage der jugoslawischen und türkischen Arbeitsmigranten und ihrer Familien in Österreich”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1988.
(“Misafir işçilikten göçmenliğe: Avusturya’daki Yugoslav ve Türk işçi göçmenlerin ve ailelerinin durumu.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Irmfried Speiser, 137 Sayfa.)
141. Kemal Boztepe, “Religion und Politik in der Türkei: (vom osmanischen Reich bis zum Militärputsch 1960)”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1988.
(“Türkiye’de Din ve Siyaset: (Osmanlı’dan 1960 askerî darbesine).” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hans-Georg Heinrich, 131 Sayfa.)
142. Mustafa AYTEKİN, “Die wirtschaftlichen und handelspolitischen Beziehungen zwischen Österreich und der Türkei”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1987.
(“Avusturya ve Türkiye arasındaki ekonomik ve ticarî ilişkiler.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Karl Ucakar, 133 Sayfa.)

143. Yakup Kaya, “Die türkisch-US-amerikanischen Beziehungen innerhalb der NATO dargestellt anhand bilateralen Abkommen”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1987.
 (“Natoda ikili anlaşmalar kapsamında Türk – ABD ilişkileri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 86 Sayfa.)
144. Serdar Uludağ, “Die historische Entwicklung des Zypern Problems”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1987.
 (“Kıbrıs sorununun tarihsel gelişimi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Karl Ucar, 256 Sayfa.)
145. Gabriele Paleczek, “Fevziye Köyü: sozialer Wandel in einem anatolischen Dorf”, Yüksek Lisans Tezi, Universität Wien, 1978.
 (Fevziye Köyü: Anadolu'nun bir köyünde toplumsal dönüşüm.) Tez danışmanı: Prof. Dr. Klaus Zapotoczky, 125 Sayfa.)

B. Doktora Tezleri

1. Faime Alpagu, “Migration narratives juxtaposed: a sociological analysis of biographies, photos and (audio) letters of “guest workers” from Turkey living in Austria”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2021.
 (“Göç anlatıları yan yana: Avusturya’da yaşayan Türk “misafir işçilerin” biyografileri, fotoğrafları ve (sesli) mektupları üzerine sosyolojik bir analiz.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Christoph Reinprecht, Doç. Dr. Roswitha Breckner, 237 Sayfa.)
2. Ayşe Esra Dursun, “Muslim women’s movement actors in Turkey: an intersectional approach to coalition building”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2018.
 (“Türkiye’deki Müslüman kadın hareketi aktörleri: koalisyon inşasına kesişimsel bir yaklaşım.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Birgit Sauer, 243 Sayfa.)
3. Yunus Mert, “Der neue Türkei Diskurs: die Transformation des politischen Systems der Türkei unter AKP-Regierung”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2017.
 (Yeni Türkiye söylemi: AKP hükümeti döneminde Türkiye’nin siyasi sisteminin dönüşümü. Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 249 Sayfa.)
4. Adem Sun, “Deutsch-türkische Beziehungen während des Ersten Weltkrieges in den Darstellungen der orientalischen Zeitschriften”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2017.
 (“Şark Dergilerindeki Tasvirlerde Birinci Dünya Savaşı Sırasında Türk-Alman İlişkileri.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Dvorák, 214 Sayfa.)
5. Georg Leitner, “Fostering peace in the homeland?: the role of the Armenian diaspora in the Armenian-Turkish rapprochement process”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2017.

- (“Anavatanda barışı teşvik etmek: Ermeni diasporasının Ermeni-Türk yakınlaşma sürecindeki rolü.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Dieter Segert, 495 Sayfa.)
6. Olgan Bekar, “Turkey and Armenia: problems and prospects (1991-1998)”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2017.
- (“Türkiye ve Ermenistan: sorunlar ve beklentiler (1991-1998).” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 281 Sayfa.)
7. Ramazan Bingül, “Die türkisch-israelischen Beziehungen unter besonderer Berücksichtigung der Regierungsperiode der AK Partei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2017.
- (“AK Parti iktidarı dönemi özelinde Türkiye-İsrail ilişkileri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 190 Sayfa.)
8. Ramazan Aslan, “Der Zusammenhang zwischen wirtschaftlicher Entwicklung und Demokratisierung: Fallbeispiel: Türkei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2015.
- (“Ekonomik kalkınma ve demokratikleşme ilişkisi: Vaka çalışması: Türkiye.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Dvorák, 225 Sayfa.)
9. Hakan Akbulut, “Turkey and the atom against the backdrop of domestic change and international uncertainties”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2015.
- (“Yerel değişim ve uluslararası belirsizlikler zemininde Türkiye ve atom.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Heinz Gärtner, 393 Sayfa.)
10. Mehmet Direkli, “Die politischen Hintergründe der Ablehnung des Annan-Plans V.”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2014.
- (“V. Annan Planı'nın reddinin siyasal arka planı.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 209 Sayfa.)
11. Faik Tanrıku, “The European Union's energy security and Turkey's role in the southern gas corridor”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2014.
- (“Avrupa Birliği'nin enerji güvenliği ve Türkiye'nin güney gaz koridorundaki rolü.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 205 Sayfa.)
12. Nurgül Bekar, “Die Europäische Sicherheits- und Verteidigungspolitik (ESVP) nach dem Vertrag von Lissabon und die neue Situation der Türkei bezüglich der ESVP”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2013.
- (“Lizbon Antlaşması sonrası Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası (AGSP) ve AGSP'ye ilişkin Türkiye'nin yeni konumu.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 218 Sayfa.)
13. Güneş Koç, “Frauenmorde als Verdichtung der männlichen Gewalt: “Ehrenmorde“ oder Frauenmorde; die aktuelle Diskurse und Kämpfe der Frauenbewegung in der Türkei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2013.

(“Erkek şiddetinin yoğunlaşması olarak kadın cinayetleri: “namus cinayetleri” ya da kadın cinayetleri; Türkiye’deki kadın hareketinin güncel söylemleri ve mücahedeleleri.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hannelore Eva Kreisky, 176 Sayfa.)

14. Hakan Özkan, “Quo Vadis Türkei: zum Aufstieg der islamisch-konservativen Parteien in der Türkei und dessen Auswirkungen auf den EU-Beitrittsprozess”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2012.

(“Quo Vadis Türkiye: Türkiye’de İslami-muhafazakar partilerin yükselişi ve bunun AB katılım sürecine etkisi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 183 Sayfa.)

15. Enes Bayraklı, “Turkish foreign policy in transition: the emergence of Kantian culture in Turkish foreign policy; (a holistic constructivist approach)”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2012.

(“Geçiş Sürecinde Türk Dış Politikası: Türk Dış Politikasında Kantçı Kültürün Ortaya Çıkışı; (Bütüncül İnşacı Bir Yaklaşım).” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 237 Sayfa.)

16. Nikolaus Schrodt, “Allegation and denial: argument and meaning in the Armenian genocide”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2012.

(“İddia ve inkar: Ermeni soykırımında argüman ve anlam.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 431 Sayfa.)

17. Kâşif Kaya, “Die kalten 20 Jahre in den deutsch-türkischen Beziehungen nach dem Zerfall des Ostblocks: (1990 - 2010)”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2012.

(“Doğu bloğunun yıkılmasından sonra Alman-Türk ilişkilerinde soğuk 20 yıl: (1990 - 2010).” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 210 Sayfa.)

18. Salih Jamal, “Kurden im Schatten des Demokratisierungsprozesses in der Türkei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2011.

(“Türkiye’de demokratikleşme sürecinin gölgesinde Kürtler.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Dvorák, 295 Sayfa.)

19. Cem Ertay, “Die Kampagne gegen den türkischen Ilisu-Staudamm: Organisationsform, Strategie und Einfluss der beteiligten NGOs”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2011.

(“Türkiye’nin Ilisu barajına karşı kampanya: örgütsel biçim, strateji ve ilgili STK’ların etkisi”, Tez Danışmanı: Doç. Dr. Gernot Stimmer, 389 Sayfa.)

20. Özgür Taşdelen, “Zur Lösung der Kurdenfrage”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2011.

(“Kürt sorununu çözmek.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 198 Sayfa.)

21. Mehmet Gökhan Tuncer, “Von der Herrschaft zur Regierung: die Ausbreitung und Durchsetzung der neoliberalen Gouvernementalität in der Türkei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2011.

- (“İktidardan Hükümete: Türkiye’de neoliberal yönetimselliğin yayılması ve uygulanması.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Hannelore Eva Kreisky, 287 Sayfa.)
22. Mehmet Soytürk, “Arbeitsmigration aus der Türkei und die Gewerkschaften in Österreich”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2011.
- (“Türkiye’den işçi göçü ve Avusturya’daki işçi sendikaları.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 250 Sayfa.)
23. Zeynep Arslan, “Die anatolischen AlevitInnen in der Diaspora: am Beispiel der Alevitischen Minderheit in Österreich”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2010.
- (“Avusturya’daki alevî azınlık örneğinde diasporadaki Anadolu alevileri.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. Johann Wimmer, 340 Sayfa.)
24. Hande Baloğlu, “Sustainable development and climate change policies: situation of Turkey as an accessing country to the EU”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2009.
- (“Sürdürülebilir kalkınma ve iklim değişikliği politikaları: AB’ye giriş yapan bir ülke olarak Türkiye’nin durumu.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Otmar Höll, 245 Sayfa.)
25. Irina Dinkova, “Die Beziehungen der EU zur Türkei - die Bedeutung des armenischen Genozids: historische Einblicke in Kontroversen; der Einfluss auf das moderne politische Leben”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2008.
- (“Türkiye-AB ilişkileri – Ermeni soykırımının önemi: Tartışmalara tarihî bakış; modern siyasal yaşam üzerindeki etkisi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 152 Sayfa.)
26. Bernhard Marckhogg, “Analyse und Evaluierung eines möglichen Beitritts der Türkei zur Europäischen Union: unter Berücksichtigung der Entwicklung der Türkei, der Identitäten der EU und der Positionen der österreichischen Parteien”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2007.
- (“Türkiye’nin gelişimi, Avrupa Birliği kimlikleri ve Avusturyalı partilerin konumları bağlamında Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne olası üyeliğinin analiz ve değerlendirilmesi.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 260 Sayfa.)
27. Bernhard Steinmayer, “Hydropolitik im Nahen Osten und Nordafrika: Wasser und Macht am Nil, Jordan, Euphrat und Tigris”, Dissertation, Universität Wien, 2007.
- (Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da su politikası: Nil, Ürdün, Fırat ve Dicle’de su ve güç.) Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 472 Sayfa.)
28. Sebastian Stricker, “Die Europäische Integration der Türkei: unter besonderer Berücksichtigung der Beitrittsfähigkeit bzw. -reife der Türkei und der Aufnahmekapazität der EU”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2006.

- (“Türkiye’nin Avrupa’ya entegrasyonu: Avrupa Birliği’nin kabul kapaitesi bağlamında Türkiye’nin katılım kabiliyeti ve olgunluğu.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Ingfrid Schütz-Müller, 249 Sayfa.)
29. Azad Noree, “Föderalismus als Lösungsmodell für das Kurdenproblem im Irak?”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2006.
(“Irak’taki Kürt sorunu için bir çözüm modeli olarak federalizm?” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 239 Sayfa.)
30. Ali Ayata, “1970 - 2005 Außen- und Sicherheitspolitik der Türkei: der Weg der Türkei zu einem modernen Staat und ihre Bedeutung für die internationale Staatengemeinschaft”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2006.
(“1970-2005 Türkiye’nin dış ve güvenlik politikası: Modern devlet olma yolunda Türkiye ve uluslararası toplum için anlamı.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 218 Sayfa.)
31. Murat Ercan, “Die Türkei und die Europäische Union: die Bedeutung der Türkei für die Europäische Union”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2006.
(“Avrupa Birliği ve Türkiye: Avrupa Birliği için Türkiye’nin anlamı.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 237 Sayfa.)
32. Metin Aksoy, “Die Türkei auf dem Weg in die EU: die Beziehungen zwischen der Türkei und der Europäischen Union- insbesondere von 1990 bis Ende 2004”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2005.
(“Avrupa Birliği yolunda Türkiye: Türkiye -Avrupa Birliği ilişkileri – bilhassa 1990’dan 2004’ün sonuna kadar.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 205 Sayfa.)
33. Mustafa Yıldız, “Die Türkei im Übergang zum 21. Jahrhundert: gesellschaftlicher und struktureller Wandel”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2005.
(“21. yüzyıla girerken Türkiye: Sosyal ve yapısal dönüşüm.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 196 Sayfa.)
34. Cengiz Günay, “From islamists to Muslim democrats: the trajectory of Islamism in Egypt and Turkey before the background of historical, political and economic developments”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2005.
(“İslamcılardan Müslüman demokratlara: İslâmcılığın Mısır ve Türkiye’de tarihi, siyasî ve ekonomik gelişmeler karşısındaki seyri.” Tez Danışmanı: Doç. Dr. John Bunzl, 422 Sayfa.)
35. Alettin Arkaç, “Die industrielle Entwicklungspolitik der Türkei zwischen 1980 – 1995”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2003.
(“1995 - 1980 yılları arasında Türkiye’nin sanayi kalkınma politikası.” Tez Danışmanları: Prof. Dr. Otmar Höll, Prof. Dr. Herbert Gottweiss, 337 Sayfa.)
36. Saliha Baştürk, “Politische Partizipation von Frauen in der Türkei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2003.

- (“Türkiye’de kadınların siyasal katılımı.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Eva Kreisky, 170 Sayfa.)
37. Engin Karaismailoğlu, “Politischer Islam und Demokratie: der Fall Türkei in der Periode 1950 – 2000”, Doktora Tezi, Universität Wien, 2003.
 (“1950-2000 dönemi Türkiye örneğinde siyasal İslâm ve demokrasi.” Tez Danışmanları: Prof. Dr. Otmar Höll, Prof. Dr. Ingrid Schütz-Müller, 224 Sayfa.)
38. Yunus Yoldaş, “Verwaltung und Moral in der Türkei: eine systemtheoretische Untersuchung”, Doktora Tezi, Universität Wien, 1999.
 (“Türkiye’de yönetim ve ahlak: sistem-kuramsal bir inceleme.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 207 Sayfa.)
39. Barbara Pusch, “Wir müssen uns daran gewöhnen mit den Käfern zu leben“ oder “Allah möge uns verzeihen”: zum antimodernistischen Umweltdiskurs von Grünen und muslimischen Intellektuellen in der Türkei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 1995.
 (“Böceklerle yaşamaya alışmalıyız” ya da “Allah bizi affetsin”: Türkiye’deki Yeşiller ve Müslüman entelektüellerin anti-modernist çevre söylemleri üzerine.” Tez Danışmanları: Prof. Dr. Rudolf Richter, Prof. Dr. Claudia Römer, 284 Sayfa.)
40. Metin Sağmanlı, “Die ausländischen Unternehmen in der Türkei, deren Entwicklung, Struktur und Auswirkungen auf die wirtschaftliche und soziale Lage des Landes”, Doktora Tezi, Universität Wien, 1991.
 (“Türkiye’deki yabancı şirketler ve gelişim ve yapılarının ülkenin, ekonomik ve sosyal durumuna etkisi.” Tez Danışmanları: Prof. Dr. Peter Gerlich, Prof. Dr. Anton Amann, 213 Sayfa.)
41. Dara Çolakoğlu, “Die West-Integration der Türkei 1918 - 1971”, Doktora Tezi, Universität Wien, 1991.
 (“Türkiye’nin Batı’ya entegrasyonu 1918-1971.” Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 255 Sayfa.)
42. Şebnem Kavcar, “Die Bedeutung des Marshall-Plans in der Nachkriegsentwicklung Österreichs und der Türkei”, Doktora Tezi, Universität Wien, 1990.
 (“Avusturya ve Türkiye’nin savaş sonrası kalkınmasında Marshall Planı’nın önemi.” Tez Danışmanları: Prof. Dr. Helmut Kramer, Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 258 Sayfa.)
43. Manfred Konrad Hofer, “Melikan, Istanbul, Wien und retour: vom Prozeß der Arbeitsmigration am Beispiel der “Gast”mensen aus der Türkei in Wien”, Doktora Tezi, Universität Wien, 1985.
 (“Melikan, İstanbul, Viyana ve dönüş: Viyana’daki Türkiyeli “misafir” insanlar örneği üzerinden işgücü göçü süreci.” 339 Sayfa.)

44. Günhan Alkan, "Außerordentliche Perioden in der türkischen Demokratie: Militär-Demokratie in der Türkei aufgezählt an der Entwicklung 1960 und 1971", Doktora Tezi, Universität Wien, 1985.
("Türk Demokrasisinde Olağanüstü Dönemler: 1960 ve 1971 Gelişmeleri İçinde Türkiye'de Askeri Demokrasi." Tez Danışmanları: Prof. Dr. Peter Gerlich, Prof. Dr. Charlotte Teuber-Weckersdorf, 257 Sayfa.)
45. Reha Bilge, "Die jung-türkische Reformbewegung in der osmanischen Türkei", Doktora Tezi, Universität Wien, 1979.
("Osmanlı Türkiyesi'nde Jön Türk reform hareketi." Tez Danışmanı: Prof. Dr. Peter Gerlich, 282 Sayfa.)
46. Ahmet Külebi, "Ein partizipatorisches Reorganisationsmodell zur Reform der öffentlichen Verwaltung in der Türkei", Doktora Tezi, Universität Wien, 1978.
("Türkiye'de kamu yönetimi reformunun katılımcı reorganizasyon modeli." 199 Sayfa.)

Sonuç

Bu çalışma, Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyaset Bilimi Bölüm Kütüphanesinde yer alan Türkiye ile ilgili tezlerin kapsamını ve tematik eğilimlerini ortaya koymayı amaçlamıştır. İncelenen tezler, Türkiye'nin uluslararası ilişkilerinden toplumsal yapısına, siyasal süreçlerinden diasporasına kadar farklı alanlarda yoğun bir akademik ilgiyi yansıtmaktadır. Çalışmaların Almanca ve İngilizce olarak kaleme alınmış olması, bu alandaki araştırmaların uluslararası akademik birikime sağladığı katkının altını çizmektedir.

Elde edilen bulgular, Türkiye'ye yönelik akademik ilginin disiplinler arası bir boyuta yayıldığını ve hem Avusturyalı hem de farklı milletlerden araştırmacılar tarafından ele alındığını göstermektedir. Bu durum, Türkiye çalışmaları literatürünün zenginleşmesinde Viyana Üniversitesinin rolünü ve bu tür araştırmaların Avusturya'daki akademik çevrelerde ne denli önemli bir yer tuttuğunu doğrulamaktadır.

Bu çalışmanın sunduğu bibliyografya, Türkiye üzerine çalışan akademisyenlere bir referans noktası sunmanın yanı sıra, daha geniş bir bilimsel tartışmaya katkı sağlamayı hedeflemektedir. Böylelikle, bu tür bir veri derlemesi hem yeni araştırmaların önünü açmakta hem de var olan literatürle güçlü bir bağ kurmaktadır.

Kaynakça

- Beydilli, Kemal Beydilli, "Joseph Von Hammer-Purgstall (1774-1856) ve Fundgruben Des Orients (Şark'ın Hazinesi) dergisi." *Kitaplara Vakfedilen Bir Ömre Tuhfe İsmail E. Erünsal'a Armağan*. İstanbul: Ülke Yayın, 2014.
- Bulut, Yücel, *Oryantalizmin Kısa Tarihi*, İstanbul: Küre Yayınları, 2010.
- "Derstandard Resmî İnternet Sayfası". Erişim 13.12.2024. www.derstandard.at/story/2000134332438/john-bunzl-19452022,
- Göyünç, Nejat, "Klaus Schwarz, Der vordere Orient in den Hochschulschriften Deutschlands, Österreichs und der Schweiz. Eine Bibliographie von Dissertationen und Habilitationsschriften (1885-1978). (Almanya, Avusturya ve İsviçre üniversite ve yüksek okullarında Yakın-Doğu ile ilgili tezler. Doktora ve doçentlik tezleri bibliyografyası, 1885-1978), Freiburg im Breisgau 1980, XXIII+721 sahife", *Tarih Enstitüsü Dergisi*, 1981, c. X-XI, sy. 10-11.
- Harl, Ortolf, *Vindobona, Das Römische Wien*, Wien/Hamburg: Paul Zsolnay Verlag, 1979.
- Herzog, Christoph, "Almanca Konuşulan Ülkelerde Türkiyat ve Şarkiyat Çalışmalarının Gelişimi Üzerine Notlar," çev. Faruk Yashçimen, *Türkiye Araştırmaları Litaratür Dergisi*, 2010, Cilt. 8, Sayı 15.
- Lowry, Heath, *Erken dönem Osmanlı Devleti'nin Yapısı*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2010.
- Vocelka, Karl, *99 Fragen zu den Habsburgern*, Wien: Ueberreuter Verlag, 2015.
- "Viyana Üniversitesi Kütüphanesi Resmî İnternet Sayfası". Erişim 07.07.2024. <http://bibliothek.univie.ac.at/geschichte.html>.
- "Viyana Üniversitesi Resmî İnternet Sayfası". Erişim 06.07.2024. <https://www.univie.ac.at>.
- "Viyana Üniversitesi Sosyoloji ve Siyasal Bilimler Bölüm Kütüphanesi Resmî İnternet Sayfası". Erişim 04.07.2024. <https://www.soz.univie.ac.at/ueber-uns/lazarsfeld-archiv/ueber-das-archiv/>.
- "Wenn ich König wär – Herzog Rudolf IV., der Stifter". Erişim 06.07.2024. <http://www.habsburger.net/de/kapitel/wenn-ich-koenig-waer-herzog-rudolf-iv-der-stifter>.
- Uiblein, Paul. "Studien zur Geschichte der Universität Wien im Mittelalter", Habilitasyon Tezi, Universität Wien, 1973.

